

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa

**Stowarzyszenie Samorządów
Powiatu Dąbrowskiego**

GMINA
BOLESŁAW

MIASTO I GMINA
DĄBROWA
TARNOWSKA

GMINA
GRĘBOSZÓW

GMINA
MĘDRZECHÓW

GMINA
OLESNO

GMINA
RADGOSZCZ

MIASTO I GMINA
SZCZUCIN

POWIAT
DĄBROWSKI

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa

**Stowarzyszenie Samorządów
Powiatu Dąbrowskiego**

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa „Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego”

Opracowanie

Związek Miast Polskich

Zespół autorski

Joanna Sikorska, Grzegorz Szewczyk

Kierownik projektu CWD

Jarosław Komża

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” poprzez bezpośrednie doradztwo ZMP w strategicznym planowaniu rozwoju 38 partnerstw samorządowych, ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa międzysamorządowego, wzmocnienie zdolności gmin i powiatów do podejmowania przemyślanej i celowej współpracy oraz planowania kompleksowych przedsięwzięć aktywizujących potencjał obszaru partnerstwa i budujących jego rozwój.

Dzięki współpracy Związku Miast Polskich, samorządów lokalnych i regionalnych oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, dla ponad 370 partnerskich gmin i powiatów z obszarów borykających się z problemami rozwojowymi przygotowywane są diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, a następnie strategie terytorialne oraz pakiety przedsięwzięć podnoszące jakość życia mieszkańców.

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” realizowany jest w okresie od września 2020 do marca 2022 roku w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

2021 © Związek Miast Polskich

Skład Partnerstwa

Powiat Dąbrowski, Gmina Bolesław, Gmina Dąbrowa Tarnowska, , Gmina Gręboszów, Gmina Mędrzechów, Gmina Olesno, Gmina Radgoszcz, Gmina Szczucin

Skład Rady Partnerstwa

Lesław Wieczorek – Starosta, Starostwo Powiatowe
Kazimierz Olearczyk – Wójt Gminy Bolesław
Krzysztof Kaczmarek – Burmistrz Gminy Dąbrowa Tarnowska
Krzysztof Gil – Wójt Gminy Gręboszów
Krzysztof Korzec – Wójt Gminy Mędrzechów
Witold Morawiec – Wójt Gminy Olesno
Marek Lupa – Wójt Gminy Radgoszcz
Jan Sipior – Burmistrz Gminy Szczucin

Skład Grupy Roboczej

Mariola Smolorz – Naczelnik Wydziału Rozwoju Lokalnego, Edukacji i Zdrowia, Powiat Dąbrowski
Kinga Cygan – Podinspektor ds. promocji gminy, zamówień publicznych i pozyskiwania środków pozabudżetowych, Gmina Bolesław
Anna Jastrzebiec-Witowska – Inspektor, Referat Promocji, Kultury i Informatyzacji, Gmina Dąbrowa Tarnowska
Grzegorz Skowron – Inspektor, Referat Infrastruktury Technicznej, Gmina Gręboszów
Tomasz Wójtowicz – Inspektor ds. gospodarki gruntami i rolnictwa, Gmina Mędrzechów
Ryszard Szmyrko – Inspektor ds. promocji i rozwoju gminy, Gmina Olesno
Agnieszka Rychlińska – Kierownik, Referat Inwestycji i Pozyskiwania Funduszy, Gmina Radgoszcz
Paweł Wantuch – Zastępca Kierownika, Referat Promocji i pozyskiwania Funduszy, Gmina Szczucin

Spis treści

Wprowadzenie	9
1. Charakterystyka Partnerstwa	12
1.1. Podstawowe informacje o partnerstwie	12
1.2. Analiza powiązań funkcjonalnych w obszarze Partnerstwa	21
1.3. Współpraca z kluczowymi partnerami instytucjonalnymi dysponującymi zasobami, które mogą powiększyć potencjał rozwojowy partnerstwa – inne obszary funkcjonalne, region	31
1.4. Analiza aktualnych polityk rozwoju członków partnerstwa	33
2. Portret statystyczny obszaru partnerstwa na podstawie wskaźników statystycznych i badań opinii publicznej.....	40
2.1. Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo- przestrzennym	40
2.1.1. Wymiar społeczny	40
2.1.2. Wymiar gospodarczy	41
2.1.3. Wymiar środowiskowo-przestrzenny	43
2.1.4. Ogólny wskaźnik rozwoju	44
2.2. Analiza pogłębiona obszaru partnerstwa	46
2.2.1. Sytuacja demograficzna	46
2.2.2. Popyt na usługi publiczne i rynkowe oraz na infrastrukturę techniczną i społeczną w kontekście zmian demograficznych	63
2.3. Potencjał społeczny i ekonomiczny społeczności na terenie Partnerstwa, potencjał ekonomiczny podmiotów prawnych, potencjał Partnerów	77
2.3.1. Potencjał społeczny Partnerstwa	77
2.3.2. Rynek pracy	83
2.3.3. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	90
2.3.4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju).....	101
2.3.1. Zrównoważenie elementów budżetu	104
2.3.2. Wysokość i struktura dochodów, dochody własne.....	108
2.3.3. Wysokość, struktura wydatków, wydatki majątkowe	116

2.3.4.	Struktura finansowania działań rozwojowych, w tym wykorzystanie dostępnych środków pozabudżetowych.....	120
2.3.5.	Wysokość zadłużenia.....	124
2.3.6.	Stan i jakość środowiska na obszarze oraz zagospodarowanie przestrzenne .	129
3.	Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa	135
3.1.	Potencjały obszaru partnerstwa.....	135
3.2.	Bariery, problemy i deficyty obszaru partnerstwa	137
3.3.	Determinanty potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa	147
3.4.	Kluczowe wyzwania, kierunki strategicznej interwencji i współpracy	147

Wprowadzenie

Niniejsza diagnoza powstała w ramach projektu CWD – Pilotaż Wsparcia Doradczego realizowanego przez Związek Miast Polskich na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej. Celem diagnozy jest przygotowanie materiału, który posłuży do powstania Strategii Terytorialnej Partnerstwa „Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego” oraz propozycji możliwych do realizacji projektów partnerskich. Prace nad dokumentem trwały 3 miesiące od stycznia do marca 2021 roku. Przez cały ten okres, zespołowi składającemu się z przedstawicieli członków Partnerstwa towarzyszył zespół doradców Związku Miast Polskich, którzy udzielali wsparcia w pracach nad wszystkimi elementami diagnozy.

Aby jak najdokładniej zbadać i opisać kluczowe problemy, bariery rozwojowe oraz potencjały obszaru posłużono się trzema różnymi typami źródeł danych:

- **dane zastane**, czyli informacje z ogólnodostępnych źródeł takich jak dokumenty strategiczne, artykuły, dane ze stron internetowych, dane statystyczne gromadzone przez GUS, Urząd Skarbowy, Urzędy Pracy, dane i raporty którymi dysponują samorządy
- **badania ankietowe** zbierające opinie poszczególnych grup interesariuszy, przeprowadzone w okresie styczeń – luty 2021 według metodologii Związku Miast Polskich przygotowanej specjalnie na potrzeby projektu CWD
- **wyniki pracy warsztatowej** doradców ZMP z grupą roboczą składającą się z przedstawicieli wszystkich samorządów Partnerstwa

W ramach gromadzenia danych zastanych zebrano podstawowe, ogólnodostępne informacje o obszarze, które następnie zostały wykorzystane w rozdziale Charakterystyka Partnerstwa. Ponadto analizie zostały poddane obowiązujące strategie poszczególnych partnerów pod kątem zawartych w nich celów operacyjnych. Ich zestawienie pozwoliło opisać i poddać refleksji obszary tematyczne zawarte w strategiach, wspólne dla wszystkich samorządów. Jednak najbardziej rozbudowanym źródłem danych tego typu były dane statystyczne pochodzące z GUS, Urzędów Skarbowych, Urzędów Pracy, które analizowane były łącznie dla całego obszaru dzięki Monitorowi Rozwoju Lokalnego. Jest to narzędzie stworzone przez Związek Miast Polskich, gromadzące dane statystyczne o gminach z całej Polski, które ma na celu umożliwienie oceny potencjału rozwoju jednostki

samorządu terytorialnego lub obszaru funkcjonalnego i zmiany potencjału rozwoju w ostatnich latach. Narzędzie ułatwia dokonanie pogłębionej analiza przyczyn i wnioskowanie na temat przyszłych zmian oraz umożliwia pozycjonowanie się gminy bądź całego obszaru na tle podobnych jednostek. W takim wypadku porównanie zawsze dotyczy poszczególnych gmin i ich pozycji na tle indywidualnie zdefiniowanych grup porównawczych. Dobór tych grup został oparty o identyfikację grup funkcjonalnych gmin według prof. Śleszyńskiego. Na podstawie tego narzędzia została poddana analizie sytuacja gospodarcza, społeczna i środowiskowo-przestrzenna obszaru Partnerstwa. Dane zostały uzupełnione o informacje o obszarze udostępnione przez poszczególne samorządy.

W ramach badań ankietowych zastosowano ankietę internetową skierowaną do mieszkańców obszaru poruszającą temat postrzegania partnerstwa jako miejsca do życia, sposobu korzystania z usług na terenie partnerstwa i poza nim oraz zapotrzebowania na przedsięwzięcia, które powinny zostać zrealizowane w latach przyszłych. W ankiecie wzięło udział 469 mieszkańców z czego na wszystkie pytania odpowiedziało 223 osób ze wszystkich gmin. Ponadto zorganizowano także badanie ankietowe uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych na temat ich planów życiowych i zawodowych, postaw przedsiębiorczych oraz postrzegania obszaru jako miejsca do życia. W ankiecie wzięło udział 138 uczniów ze szkół w Powiecie Dąbrowskim. Trzecim badaniem ankietowym była ankiet skierowana do lokalnych liderów, czyli osób aktywnych na rzecz lokalnej społeczności, ważnych z punktu widzenia rozwoju obszaru. Byli to zarówno liderzy społeczni, przedsiębiorcy oraz przedstawiciele lokalnej administracji. Ankiet zbierała „ekspercką” wiedzę liderów na temat obszaru, przepływu mieszkańców między gminami w celu realizacji usług oraz przedsięwzięć koniecznych dla dalszego rozwoju Partnerstwa. Wzięło w niej udział 119 liderów z całego obszaru. Kolejnym narzędziem była ankiet dotycząca przedsiębiorczości skierowana do pracowników urzędów gmin zajmujących się tym tematem. Dotyczyła ona współpracy sektora publicznego i gospodarczego oraz warunków jakie stwarza gmina do rozwoju przedsiębiorczości. Ostatnim zastosowanym narzędziem badawczym była matryca przepływu usług skierowana do przedstawicieli samorządów należących do Partnerstwa zbierająca wiedzę i opinię na temat kierunków i częstotliwości przepływu ludności na terenie Partnerstwa i poza nim w celu realizacji potrzeb.

Poza zbieraniem danych zastanych oraz badaniami ankietowymi, w ramach prac nad diagnozą przeprowadzono dwa warsztaty strategiczne z udziałem członków grupy roboczej. Pierwszy warsztat dotyczył mapowania zasobów i produktów Partnerstwa oraz identyfikacji głównych potencjałów, na których Partnerstwo mogłoby oprzeć swój rozwój. Drugi warsztat był podsumowaniem diagnozy polegającym na zebraniu głównych problemów i deficytów obszaru wraz z budowaniem drzewa problemów,

czyli identyfikacji przyczyn problemów oraz ich skutków. Cała praca nad diagnozą odbyła się w formule on-line ze względu na panujące w kraju warunki epidemiologiczne.

Wszystkie wyniki badań i analiz były weryfikowane i dyskutowane na forum grupy roboczej. Różnorodne narzędzia zastosowane podczas diagnozy miały na celu skonfrontowanie faktów i opinii na temat istotnych dla Partnerstwa wątków. Często zagadnienia ujęte w poszczególnych narzędziach powielają się. Przykładowo temat przepływu usług pojawił się w niemal każdym użytym narzędziu. Taki zabieg miał na celu pogłębienie diagnozy i weryfikacji trudniej dostępnej wiedzy. Wyniki badań i analiz oraz wnioski podsumowujące ten etap prac zostały zamieszczone w poniższym raporcie.

1. Charakterystyka Partnerstwa

1.1. Podstawowe informacje o partnerstwie

Obszar partnerstwa zamyka się dokładnie w obecnych granicach Powiatu Dąbrowskiego i zarządzany jest przez Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego. Partnerstwo ulokowane jest w północno-wschodnim zakątku województwa małopolskiego. Położone jest w obrębie dwóch krain geograficznych – Płaskowyżu Tarnowskiego i Kotliny Sandomierskiej, zwanej Niziną Nadwiślańską. Powiat Dąbrowski zajmuje powierzchnię 530 km² i liczy 59 147 tys. mieszkańców (dane GUS wg stanu na dzień 30.06.2020 r.). Partnerstwo swoim zasięgiem obejmuje pięć gmin wiejskich: Bolesław, Gręboszów, Mędrzechów, Olesno, Radgoszcz oraz dwie gminy miejsko-wiejskie: Dąbrowa Tarnowska i Szczucin. Członkiem Stowarzyszenia jest także Powiat Dąbrowski, który pełni rolę koordynatora Partnerstwa. Stolicą Powiatu jest miasto Dąbrowa Tarnowska. Obecnie największą pod względem liczby mieszkańców jest Gmina Dąbrowa Tarnowska, natomiast najmniejszą – gmina Bolesław.

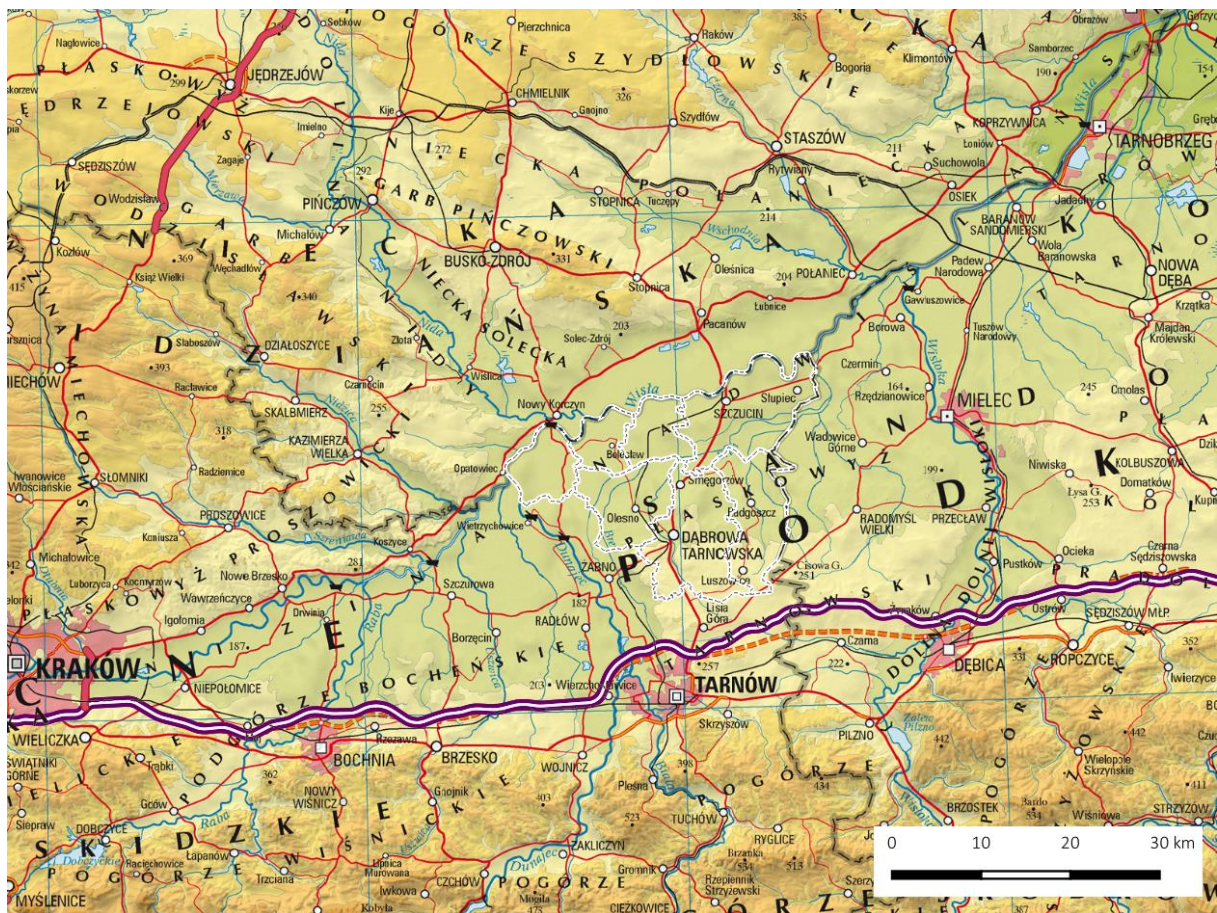
Tabela 1. Zestawienie powierzchni i liczby ludności gmin Partnerstwa

Gmina	Powierzchnia (w km²)	Liczba mieszkańców Stan na 30.06.2020 r.
Boleśław – gmina wiejska	35,41	2598
Dąbrowa Tarnowska -gmina miejsko-wiejska	113,43	21 254
Gręboszów - gmina wiejska	48,63	3 322
Mędrzechów - gmina wiejska	43,67	3 414
Olesno - gmina wiejska	77,77	7 976
Radgoszcz - gmina wiejska	88,30	7 438
Szczucin - gmina miejsko-wiejska	119,83	13 145
Powiat ogółem	530	59 147

Źródło: opracowanie Powiat Dąbrowski

Powiat Dąbrowski od wschodu graniczy z Powiatem Mieleckim, a od południa z Powiatem Tarnowskim. Naturalnymi granicami z zachodu jest najpiękniejsza górską rzeką Polski – Dunajec, a od północy królowa polskich rzek Wisła. W części terenu Powiatu Dąbrowskiego występują lekko pofałdowane, pagórkowate wierzchowiny. Resztę obszaru, która jest znacznie rozleglejsza, stanowią nadwiślańskie równiny. W regionie występują liczne, ale niewielkie rzeki wpadające do Wisły, biorące początek w nieco bardziej wyniesionej, południowej części powiatu.

Ryc. 1 Położenie Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP

Pod względem klimatycznym Powiat Dąbrowski zaliczany jest do najcieplejszych obszarów Małopolski. Okolice tego regionu bogate są w lasy i pola, ujmują unikalną roślinnością i bogactwem świata zwierzęcego. Na terenie Powiatu Dąbrowskiego nie brakuje terenów leśnych. Występuje tu ok. 25 pomników przyrody, wśród nich przeważają dęby szypułkowe, ale są też lipy, jesiony wyniosłe, dęby, topole i sosny. Największe z nich liczą ponad 600 cm obwodu, a ich wiek szacuje się na ok. 500 lat. Przyroda Powiatu Dąbrowskiego jest bez wątpienia bardzo ciekawa i zasługuje by dbać o zachowanie jej niepowtarzalnych walorów.

Według informacji pozyskanych od Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie na terenie Powiatu Dąbrowskiego znajduje się jedna strefa ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania bociana czarnego – gatunek objęty jest ścisłą ochroną gatunkową. Dodatkowo na terenie powiatu występują ssaki takie jak: wydra, bóbr europejski; ślimaki: ślimak winniczek; płazy: kumak nizinny; ryby: boleń, łoś szlachetny, minóg strumieniowy, koza, kiełb Kesslera, różanka, brzanka; owady: pachnica dębowa.

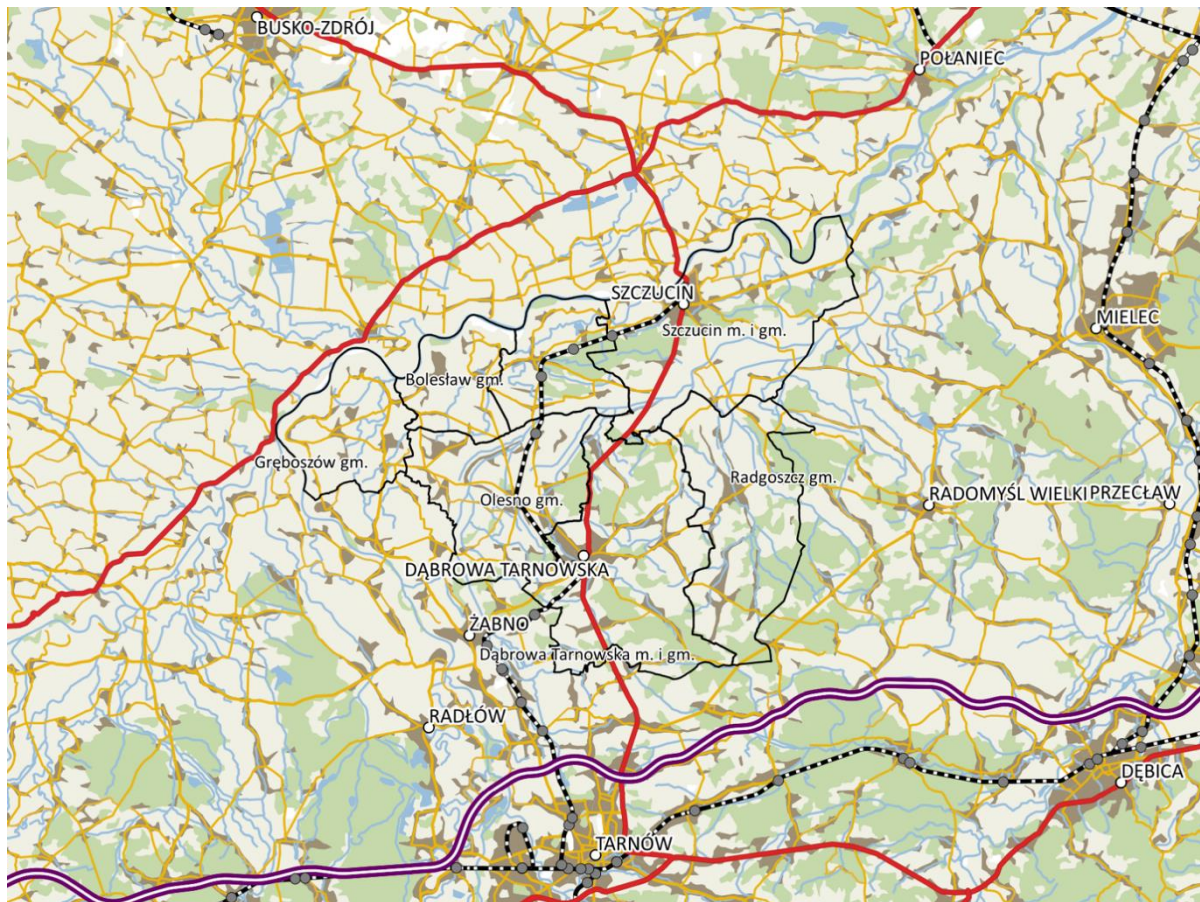
Na terenie Powiatu Dąbrowskiego występują dwa Obszary Chronionego Krajobrazu:

- Jastrzębsko-Żdźarski Obszar Chronionego Krajobrazu, który został utworzony w 1996 roku w celu ochrony ekosystemów jakimi są kompleksy leśne, w północnej części stanowiący grądy oraz sosnowo-dębowe bory mieszane w części południowej bory świeże. Najcenniejsze zbiorowiska roślinne to torfowiska przejściowe i bory bagienne. Osobliwością florystyczną jest stanowisko pióropusznika strusiego w Podlesiu Machowskim. Na wartości kulturowe obszaru składają się zabytkowe kościoły i dwory. Powierzchnia całego OChK wynosi 8995 ha.
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły powołany został dla zachowania naturalnego charakteru biegu Wisły i jej otoczenia jako ostoi ptactwa wodnego i błotnego oraz rzadkich roślinnych zbiorowisk nadwodnych, a także zachowania szczególnie ważnego, naturalnego ciągu korytarza ekologicznego Wisły, mającego znaczenie międzynarodowe. Występują tu ekosystemy leśne, właściwe dla terenów okresowo zalewanych, wodne oraz bagienne, a także antropogeniczne (pola uprawne i łąki). Do najciekawszych zbiorowisk roślinnych należą liczne tu jeszcze płaty coraz rzadszych w Polsce łągów wierzbowo-topolowych. Cała dolina Wisły jest niezwykle atrakcyjna krajobrazowo, jest również ważnym terenem rekreacyjnym. Przebiega on m.in. przez gminy: Bolesław, Gręboszów, Mędrzechów, Szczucin. Powierzchnia całego OChK wynosi 3029 ha.

Teren powiatu jest bardzo atrakcyjny pod względem walorów przyrodniczo-turystycznych. Walory przyrodnicze ostoi dotyczą wielu komponentów środowiska. Zlewnia dolnego Dunajca objęta jest krajowym programem restytucji ryb wędrownych. Na terenie Powiatu Dąbrowskiego obszar ten przebiega przez miejscowość Gręboszów.

Obszar partnerstwa jest dobrze skomunikowany. Główne ciągi komunikacyjne to droga krajowa nr 73 oraz bliskość autostrady A4 oraz drogi wojewódzkie i powiatowe a także dwa mosty na Wiśle. Na koronie wału rzeki Wisły ulokowana jest Wiślana Trasa Rowerowa, która stwarza niepowtarzalną możliwość aktywnego wypoczynku i obcowania z dziką naturą. Docelowo Wiślana Trasa Rowerowa wybudowana będzie od źródeł do ujścia Wisły. Poprzez VeloDunajec łączy się z międzynarodową trasą EuroVelo4.

Ryc. 2 skomunikowanie obszaru

Źródło: opracowanie ZMP

Powiat Dąbrowski z uwagi na warunki naturalne, przede wszystkim jakość gleb i agroklimat, ma szczególnie dogodne warunki dla prowadzenia rolnictwa, zwłaszcza, że brak tu bardziej rozwiniętego przemysłu a mieszkańcy powiatu pracują przede wszystkim we własnych gospodarstwach rolnych. Gleby klasy IV, średniej jakości, stanowią ponad 44% ogólnej powierzchni użytków rolnych powiatu, ale bardzo znaczący, bo wynoszący ponad 9%, jest udział gleb najbardziej produkcyjnych klas bonitacyjnych: I i II.

Spośród innych regionów małopolski obszar wyróżnia się dużymi plantacjami truskawek i ogórków, plantacją borówki amerykańskiej. Atutem regionu jest również zalew wodny w miejscowości Radgoszcz-Narożniki w Gminie Radgoszcz, z którego korzystają amatorzy kąpeli, plażowicze oraz wędkarze. W zlokalizowanym obok zalewu amfiteatrze odbywają się koncerty i imprezy plenerowe. W regionie znaleźć można wiele unikalnych miejsc i zabytków. Do najcenniejszych należy jedyne w Polsce Muzeum Drogownictwa w Szczucinie, które gromadzi różnorodne pamiątki związane z budownictwem drogowym jak np. maszyny i urządzenia do budowy dróg i mostów czy dokumenty historyczne. Kolejna ciekawa atrakcja turystyczna to

„Malowana Wieś” - Zalipie, gdzie zagrody, domy i ich wnętrza maluje się w oryginalne motywy kwiatkowe. Do ważnych zabytków należy również zespół dworsko-parkowy w Brniu z XVIII wieku, gdzie obecnie funkcjonuje powiatowa instytucja kultury Centrum Polonii –Ośrodek Kultury, Turystyki i Rekreacji w Brniu.

Do zabytków architektonicznych należy zabytkowa Synagoga w Dąbrowie Tarnowskiej, która obecnie działa jako Ośrodek Spotkania Kultur będący miejscem dialogu międzykulturowego ze stałą ekspozycją muzealiów żydowskich i dóbr materialnych mieszkańców Powiśla Dąbrowskiego. Wiele zabytków w regionie umieszczono również na Szlaku Architektury Drewnianej Województwa Małopolskiego. Warty poznania są też kościoły zachwycające swoim wnętrzem, liczne przydrożne kapliczki, pomniki i dwory.

Powiat Dąbrowski posiada również bogatą ofertę kulturalną. Organizowane są ciekawe wydarzenia o charakterze kulturalnym i sportowo –rekreacyjnym m.in. „Święto Powiśla Dąbrowskiego –Dożynki Powiatowe i Targi Gospodarcze”. Jest to wydarzenie, podczas którego kultywowane są tradycje dożynek oraz promowane lokalne przedsiębiorstwa. Do innych imprez kulturalnych organizowanych na terenie naszego powiatu należą między innymi: konkurs Malowana Chata w Zalipiu, Wianki nad Wisłą w Szczucinie, Święto Truskawki, Powiatowy Konkurs Palm i Plastyki Obrzędowej w Gręboszowie. Powiat Dąbrowski jest otwarty i gościnny dla wszystkich, którzy go odwiedzają oraz przyjazny dla chętnych do inwestowania.

Z przeszłości Powiatu Dąbrowskiego związane są znane postaci historyczne, ludzie pióra, żołnierze, nauczyciele, chłopcy i inni często bezimienni bohaterowie. W karty historii wpisało się wielu artystów oraz wybitnych jednostek zasłużonych swoimi dokonaniem, bohaterskimi czynami lub urozmaiconym życiorysem. W regionie znajduje się również wiele miejsc pamięci narodowej z okresu I i II Wojny Światowej. Do najważniejszych osobistości obszaru należą:

Jan Wnęk - cieśla, rzeźbiarz. Domniemany konstruktor pierwszego na świecie sterowalnego, załogowego statku powietrznego cięższego od powietrza, na którym odbył co najmniej kilka lotów w latach 1865–1869. Miłośnicy jego sztuki nadali mu przydomki: Wit Stwosz z Powiśla, Mistrz zapatrzony w gotyk, a także najbardziej rozpoznawalny przydomek – Ikar znad Dunajca.

Stefania Łacka - redaktorka międzywojennego tygodnika diecezji tarnowskiej „Nasza Sprawa”, nauczycielka, więźniarka obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau oraz Służebnica Boża Kościoła katolickiego.

Henryk Sucharski - major piechoty Wojska Polskiego, komendant Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte w kampanii wrześniowej.

Jakub Bojko - polski działacz, publicysta i pisarz ludowy, jeden z pionierów ruchu ludowego w Galicji, współtwórca Stronnictwa Ludowego w Galicji (1895), w II RP poseł na Sejm Ustawodawczy i na Sejm II kadencji oraz senator I i III kadencji, wójt Gręboszowa.

Bronisław Stanisław Rakowski - generał brygady Wojska Polskiego.

Edward Czarniecki - duchowny rzymskokatolicki, pijar, wolnomularz, kanonik płocki i warszawski, wikariusz kapitułny archidiecezji warszawskiej w latach 1829–1831, kustosz warszawskiej kapituły katedralnej w 1829 roku, referent sekcji duchowieństwa rzymskokatolickiego Rady Ogólnej Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w 1830 roku.

Irena Pfejffer - kompozytorka, dyrygent i pedagog.

Andrzej Rawicz Gawroński - lekarz króla Stanisława Augusta Poniatowskiego i sekretarz Komisji Edukacji Narodowej.

Tadeusz Popiel - herbu Sulima, polski malarz. Był bratem rzeźbiarza Antoniego Popiela. Poruszał tematykę religijną i historyczną, malował sceny rodzajowe, portrety i pejzaże. Zajmował się również malarstwem ściennym i witrażami. Był współautorem kilku panoram, m.in. Panoramy Raclawickiej.

Jerzy Braun - pisarz polski, działacz polityczny, poeta, dramaturg, krytyk literacki, publicysta, scenarzysta, filozof, harcerz, przewodniczący Rady Jedności Narodowej od marca 1945, ostatni Delegat Rządu na Kraj od czerwca 1945 roku.

Maria Kozackowa - polska poetka, działaczka podziemia niepodległościowego, samorządowiec.

Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego zostało utworzone 7 września 2000 roku i jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem Powiatu Dąbrowskiego i Gmin położonych w jego granicach, zawartym w celu podejmowania i realizacji przedsięwzięć służących ochronie środowiska, ochronie zdrowia i rozwojowi regionalnemu na rzecz członków Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez:

- działania na rzecz budowy, rozbudowy sieci kolektorów sanitarnych i oczyszczalni ścieków;
- działania na rzecz modernizacji drogi krajowej nr 73 Tarnów – Kielce (obwodnica Dąbrowy Tarnowskiej);

- działanie na rzecz budowy kolei Tarnów – Busko Zdrój;
- działanie na rzecz uruchomienia autobusu szynowego na linii Tarnów-Szczucin;
- organizację i wdrożenie systemów zbiórki, segregacji, składowiska i utylizacji odpadów stałych;
- działania na rzecz budowy składowiska odpadów stałych;
- doprowadzenie do powstania nowych instalacji utylizacji odpadów niebezpiecznych (azbest) i przemysłowych;
- działania na rzecz ochrony przeciwpowodziowej powiatu;
- działania na rzecz poprawy czystości powietrza - alternatywne źródła energii;
- kształtowanie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców powiatu;
- działalność zmierzająca do rozwoju infrastruktury turystycznej;
- działania zmierzające do rozwoju infrastruktury drogowej;
- opracowanie i przygotowanie projektów o dofinansowanie z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym z funduszy europejskich;
- współpraca z instytucjami zarządzającymi środkami funduszy;
- współpraca międzynarodowa;
- inspirowanie i podejmowanie przedsięwzięć zmierzających do gospodarczego rozwoju i promocji regionu;
- inspirowanie, formułowanie i promowanie wspólnych ofert inwestycyjnych dla kapitału krajowego i zagranicznego;
- wspieranie działalności Szpitala im. S. Petrycego w Dąbrowie Tarnowskiej oraz podejmowanie działań służących rozwojowi i zabezpieczeniu opieki zdrowotnej, zgodnie z potrzebami ludności z terenu powiatu, wymiany doświadczeń i informacji w tym zakresie;
- podejmowanie działań na rzecz promocji zdrowia i zachowań prozdrowotnych;
- inne działania służące rozwojowi regionalnemu;
- wspieranie i inicjowanie działań na rzecz poszanowania i zachowania tradycji, zwyczajów i obrzędów charakterystycznych dla Powiatu Dąbrowskiego;

- współdziałanie z innymi organizacjami pozarządowymi i wspólnotami lokalnymi;
- działania na rzecz ochrony zabytków;
- działania w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- działania na rzecz osób niepełnosprawnych;
- promocja i organizacja wolontariatu;
- współpraca ze szkołami w zakresie rozwoju dzieci i młodzieży;
- działalność kulturalna;
- działania na rzecz promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
- upowszechnianie kultury fizycznej i sportu;
- działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
- pomoc Polonii i Polakom za granicą;
- działania w zakresie porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Partnerstwo w tym składzie działa od samego początku jego utworzenia. W ramach partnerstwa zostało zrealizowanych wiele projektów o charakterze kulturalnym, edukacyjnym, ekologicznym i sportowym. Realizowane są również przedsięwzięcia wpływające na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Do jednej z największych imprez kulturalnych realizowanych przez partnerstwo jest impreza pn. „Święto Powiśla Dąbrowskiego – Dożynki Powiatowe i Targi Gospodarcze”. Impreza ta łączy w sobie tradycyjne święto plonów obchodzone przez Polaków oraz organizowane przez nasze samorządy od 1999 roku targi gospodarcze. Podczas tego przedsięwzięcia prezentowane są piękne wieńce dożynkowe - niezwykle dzieła sztuki ludowej i symboliczny wyraz wiary, miłości i wdzięczności Bogu za udane plony. Organizowane są również konkursy: na najpiękniejszy wieniec dożynkowy i najciekawsze „ośpiewanie wieńca”. Dla wystawców biorących udział w targach gospodarczych organizowany jest konkurs na najciekawsze stoisko wystawowe. Mieszkańcy Powiatu Dąbrowskiego mają możliwość ciekawie i atrakcyjnie spędzić czas wolny, zapoznać się z ofertą handlową firm a także podziwiać dorobek artystyczny i kulturalny swojej „Małej Ojczyzny”. Na scenie występują orkiestry dęte, zespoły muzyczne i taneczne, a także twórcy ludowi i lokalni artyści.

Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego realizuje również projekty polegające na upamiętnianiu ważnych postaci historycznych związanych z naszym regionem. W tym celu wydawane są publikacje książkowe.

1.2. Analiza powiązań funkcjonalnych w obszarze Partnerstwa

Partnerstwo Dąbrowskie w przeważającej części tworzą gminy wiejskie o wyraźnej funkcji rolniczej. Rolnictwo wielkoobszarowe, wysokotowarowe zlokalizowane jest w północnym pasie Powiatu Dąbrowskiego, na terenach gmin Gręboszów, Bolesław oraz częściowo w gminie Mędrzechów i w gminie miejsko-wiejskiej Szczucin. W pozostałych częściach obszaru funkcja rolnicza jest umiarkowanie intensywna (m.in. gminy Radgoszcz, Olesno). Dominują rozdrobnione i niewielkie pod względem areału gospodarstwa rolne, produkujące głównie na własne potrzeby.

Na obszarze partnerstwa uwidaczniają się dwie dominanty w postaci ośrodków miejsko-wiejskich, przy czym Dąbrowa Tarnowska, funkcjonalnie znajduje się pod wpływem Tarnowa, najbliższego dużego miasta. Szczucin jest miastem małym, otoczonym terenami rolnymi, o specyficznym położeniu na tle pozostałych gmin. Jest najbardziej wysuniętą gminą na północny-wschód w woj. małopolskim, położoną na styku województwa małopolskiego, świętokrzyskiego i podkarpackiego.

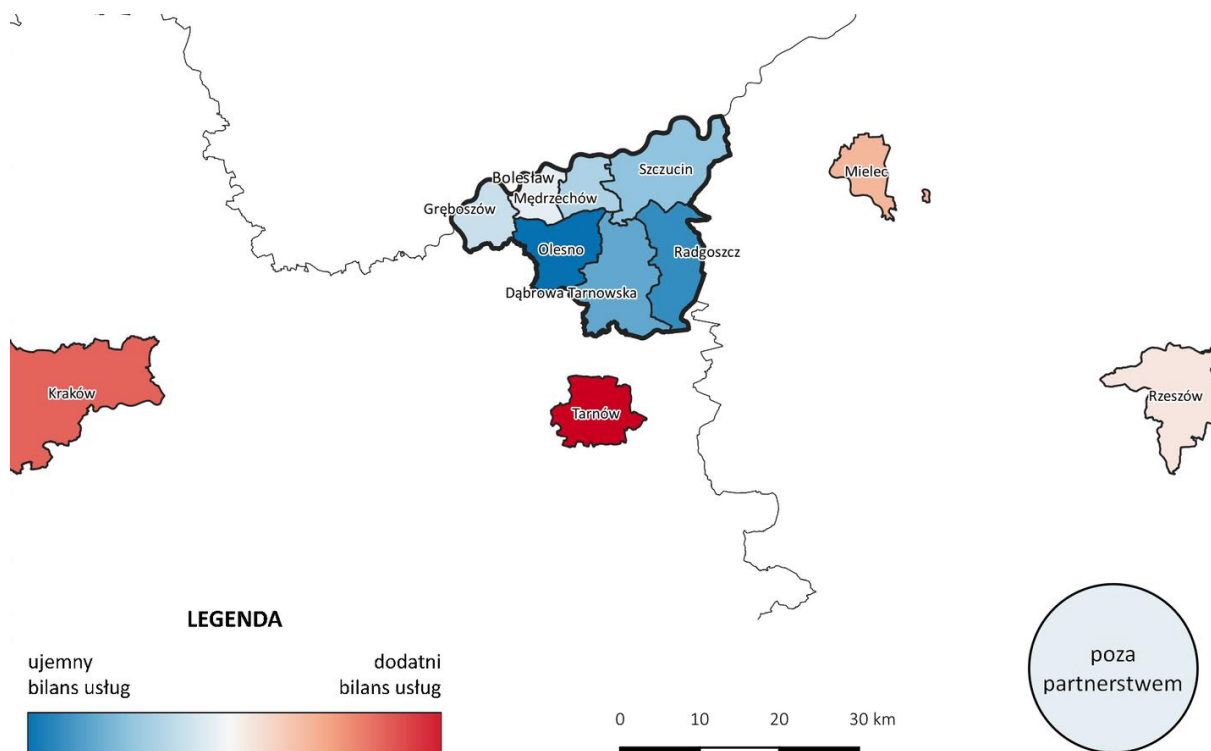
Gminy graniczące od północy z woj. świętokrzyskim, wzdłuż linii Wisły, tj. Szczucin, Mędrzechów, Bolesław, Gręboszów oraz gmina granicząca z woj. podkarpackim – Radgoszcz tworzą obszar zakwalifikowany jako wewnętrzne peryferie województwa małopolskiego.

Funkcja rolnicza jest dominującą na obszarze partnerstwa. Jednak dla pełnego obrazu dokonano również analizy przepływu usług oraz identyfikacji ośrodków dominujących w poszczególnych obszarach aktywności mieszkańców.

Usługi oświatowe

Korzystanie z usług edukacyjnych jest mocno zróżnicowane, zależy m.in. od szczebla edukacji, dostępności infrastruktury edukacyjnej, czynników związanych z życiem zawodowym lub osobistym mieszkańców. Dlatego też prezentowany rysunek nr 3 przedstawia ogólny bilans usług oświatowych na obszarze Powiatu Dąbrowskiego.

Ryc. 3. Ogólny bilans przepływu usług oświatowych

Źródło: opracowanie ZMP

W zakresie edukacji wczesnoszkolnej i szkolnej (od żłobka po szkołę podstawową) znacząca część mieszkańców korzysta z usług oferowanych na miejscu, w swojej gminie – jest to blisko 65% badanych, przy czym 28% badanych mieszkańców nie korzysta wcale z tego rodzaju usług. Opinia ta jest również podzielana przez ponad 90% liderów lokalnych. W szczególności dotyczy to korzystania z przedszkoli i szkół podstawowych. Wszystkie gminy Partnerstwa posiadają tego rodzaju placówki na własnym terenie. Jedynie niewielka część mieszkańców korzysta z placówek w sąsiednich gminach. Opieka żłobkowa na terenie powiatu jest uboga. Oddziały żłobkowe zlokalizowane są w Dąbrowie Tarnowskiej i Radgoszczy (placówka ta wyróżnia się wysokim standardem i jakością usług).

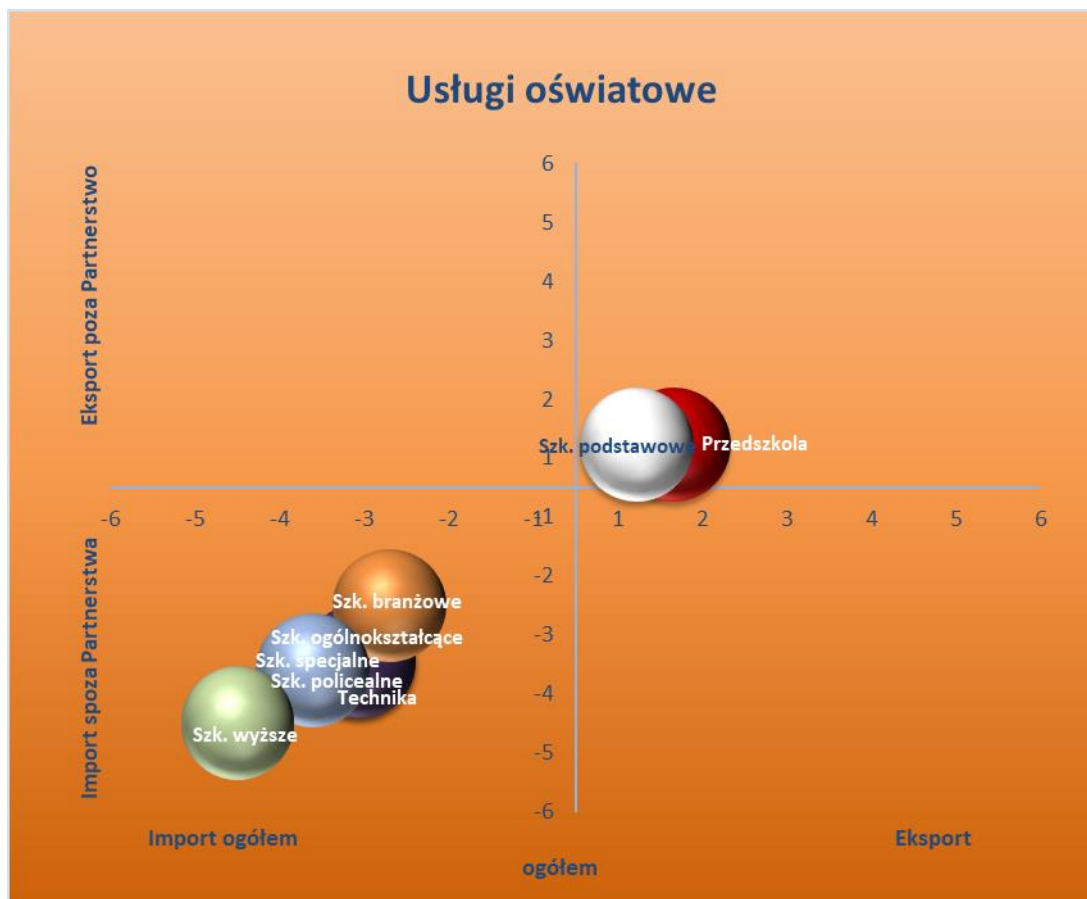
Wraz ze wzrostem stopnia edukacji mieszkańcy w większym zakresie korzystają ze szkół ponadpodstawowych w innych gminach na terenie Partnerstwa (głównie w Dąbrowie Tarnowskiej i Szczucinie – 16%), jak również w gminach poza partnerstwem (ok. 20%).

Edukacja na szczeblu najwyższym odbywa się w dużych ośrodkach miejskich, takich jak Kraków, Tarnów czy Rzeszów.

Szkolnictwo specjalne jest dobrze reprezentowane na terenie Powiatu Dąbrowskiego, w dużej mierze dzięki współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Analizując opinie liderów lokalnych należy również zauważyć, iż 45% osób badanych spośród tej grupy ocenia jednak możliwość kontynuowania nauki i kształcenia się jako słabą stronę rozwoju gmin. Obrazowo sposób korzystania z usług edukacyjnych przedstawia rysunek nr 4.

Ryc. 4. Bilans usług oświatowych

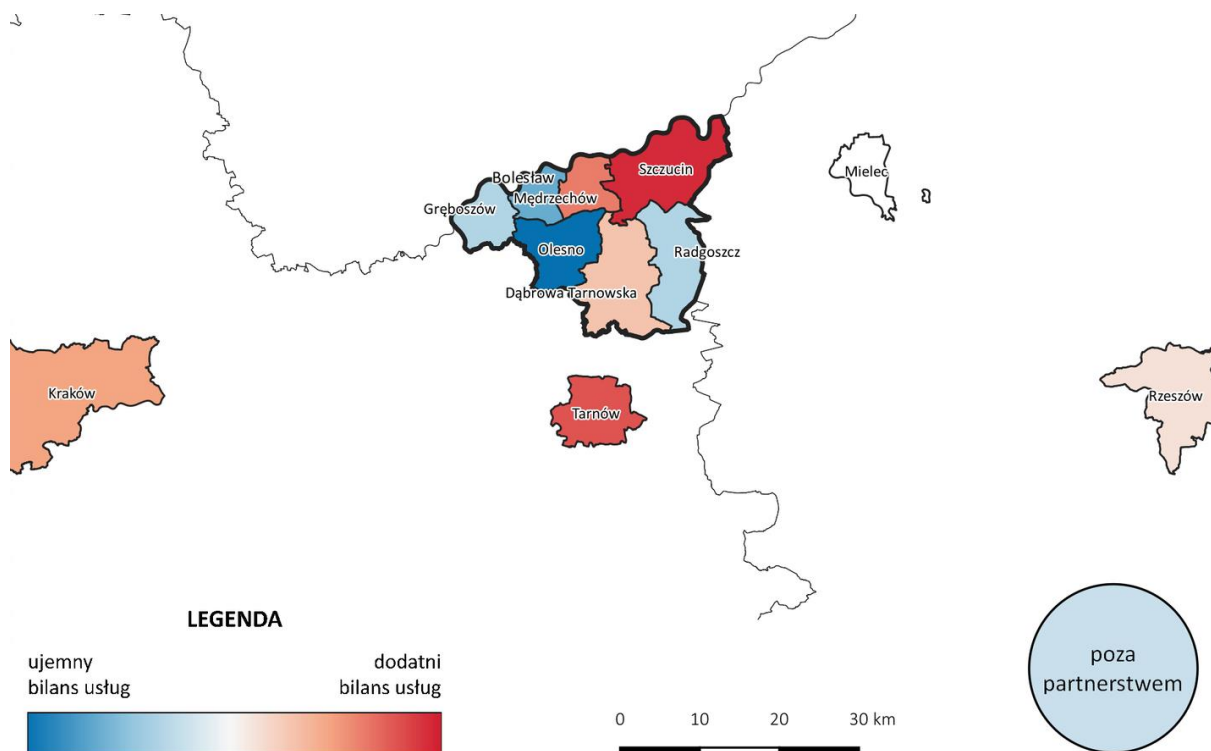

Źródło: opracowanie ZMP

Opieka zdrowotna

Struktura przepływu osób i sposób korzystania z usług zdrowotnych jest nieco inna niż w przypadku edukacji. W ogólnym bilansie przedstawionym na rysunku nr 5 wyróżniają się gminy z obszaru Partnerstwa.

Ryc. 4. **Ogólny bilans usług opieki zdrowotnej na obszarze Partnerstwa**

Źródło: opracowanie ZMP

Z usług podstawowej opieki zdrowotnej - lekarskiej, pielęgniarskiej, stomatologicznej w przeważającej części mieszkańcy korzystają najbliżej miejsca zamieszkania, tj. we własnej gminie (66%), ewentualnie w gminach z obszaru Partnerstwa (ok. 22%). Fakt ten potwierdzają również opinie wyrażane przez liderów lokalnych. Za lepszą i bardziej dostępną opieką zdrowotną optuje również ponad 55% młodzieży. Również mieszkańcy jako jedno z zadań priorytetowych widzą poprawę jakości opieki zdrowotnej i jej dostępności.

Korzystanie z usług lekarzy specjalistów jak i z zabiegów specjalistycznych wymaga od mieszkańców przemieszczenia się poza swoje miejsce zamieszkania, tj. do ośrodków zlokalizowanych w gminach na obszarze Partnerstwa (blisko 30%) oraz do gmin poza obszar Partnerstwa (ponad 35%) lub dużych ośrodków miejskich: Tarnowa i Krakowa (blisko 15%). Jedynie niewielka część mieszkańców – ponad 13%, posługuje się usługami specjalistycznymi, świadczonymi w miejscu zamieszkania. W nieco innej sytuacji są mieszkańcy gminy Szczucin. Z usług podstawowej opieki zdrowotnej korzystają nie tylko mieszkańcy gminy, ale również duża grupa mieszkańców z okolicznych miejscowości.

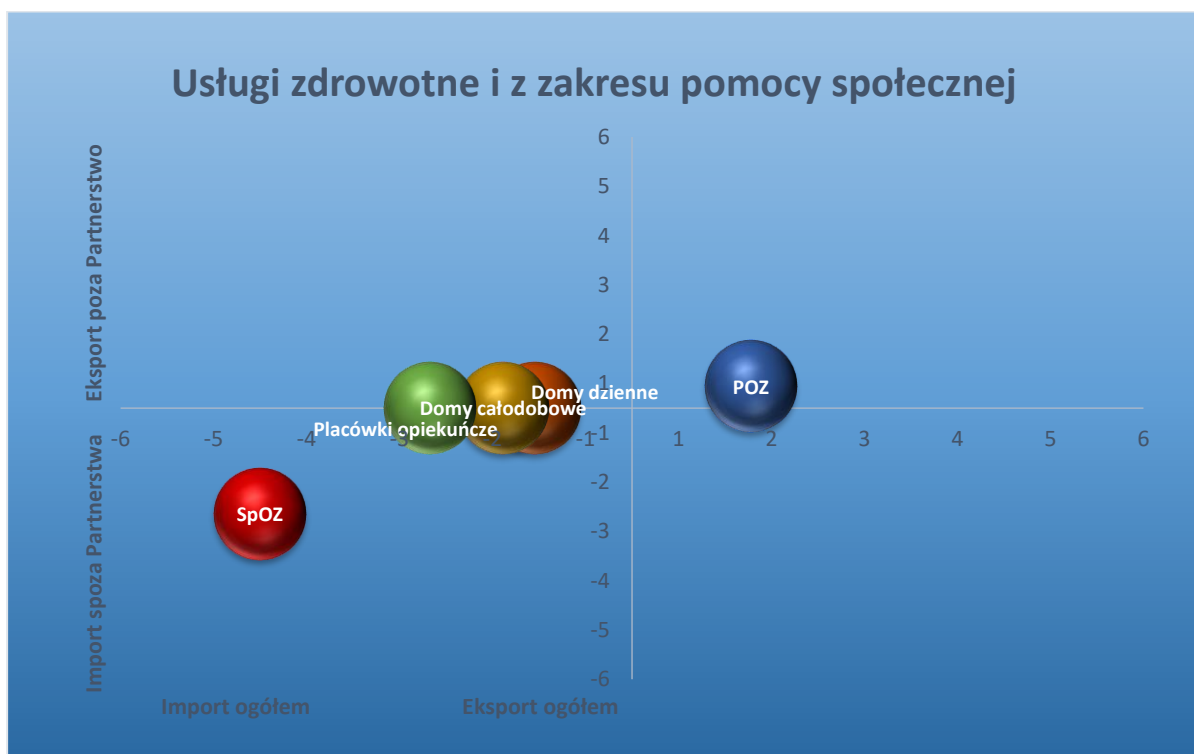
Pomoc społeczna, usługi opiekuńcze

W zakresie infrastruktury opieki nad osobami z niepełnosprawnościami i osobami starszymi powiat jest wyposażony m.in. w Środowiskowe Domy Samopomocy w Oleśnicy i Dąbrowicy oraz Domy Opieki Społecznej w Dąbrowie Tarnowskiej i Kupieninie (gm. Mędrzechów). Obecne trendy demograficzne i starzenie się społeczeństwa oraz opinie wyrażane przez mieszkańców wskazują na konieczność powstawania ośrodków opiekuńczych dla osób starszych.

Z ogólnego bilansu usług w zakresie pomocy społecznej i usług opiekuńczych wynika, że mieszkańcy gmin, w których są danego rodzaju ośrodki korzystają z wymienionych usług w miejscu zamieszkania, w miarę możliwości i wolnych miejsc. Generalnie mieszkańcy sięgają po tego rodzaju usługi w ramach obszaru partnerstwa oraz częściowo poza ten obszar, w większych ośrodkach miejskich.

Obraz przepływu usług w obszarze zdrowia, opieki społecznej i opieki nad osobami starszymi lub z niepełnosprawnościami przedstawia rysunek nr 6.

Ryc. 5. Sposób korzystania przez mieszkańców z usług opieki zdrowotnej i pomocy społecznej

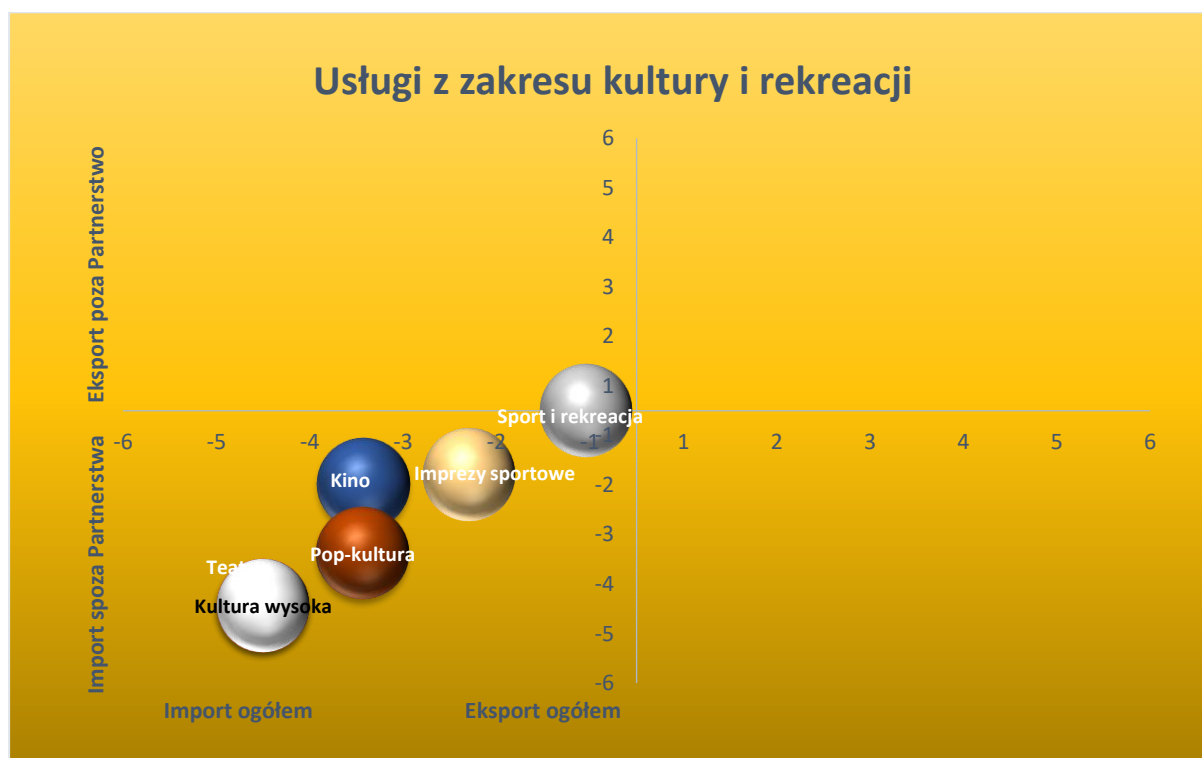
Źródło: opracowanie ZMP

Kultura, rozrywka, sport i rekreacja

Samorządy lokalne dążą do zapewnienia infrastruktury kultury oraz sportowej na terenie każdej z gmin. Z usług w tym obszarze aktywności mieszkańcy korzystają w różnorodny sposób, głównie w miejscu zamieszkania lub gminach na obszarze Partnerstwa (np. imprezy lokalne organizowane przez ośrodki kultury lub samorządy). Z kolei potrzeby z zakresu kultury wysokiej są zaspokajane głównie w innych gminach poza obszarem Partnerstwa (ponad 38%) oraz w Krakowie lub Tarnowie (25% mieszkańców).

Imprezy sportowe, mecze, zawody to głównie domena lokalna. Z tego rodzaju aktywności mieszkańcy korzystają w miejscu zamieszkania (blisko 30%) oraz w gminach poza obszarem Partnerstwa (20%). Znaczna część mieszkańców nie chodzi na imprezy sportowe (ponad 27%). Część osób wybiera się na imprezy sportowe do sąsiednich gmin z obszaru partnerstwa (blisko 13%) oraz do stolicy województwa (ponad 10%). Rysunek nr 7 przedstawia schematycznie rozkład usług z omawianych obszarów na obszarze Partnerstwa i poza nim.

Ryc. 6. Sposób korzystania przez mieszkańców z usług z zakresu kultury i rekreacji

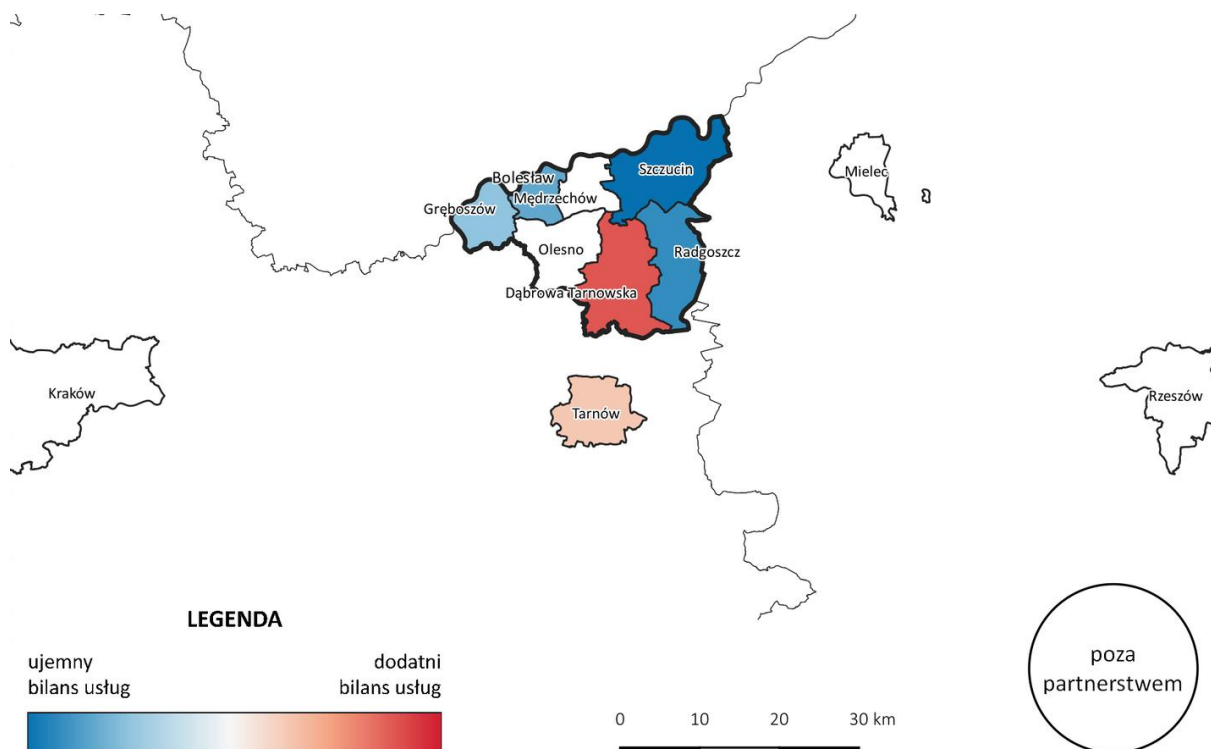
Źródło: opracowanie ZMP

Usługi publiczne

W zakres omawianych usług publicznych wchodzi usługi administracyjne na szczeblu gminnym, powiatowym oraz pozostałe (np. US, ZUS, KRUS, ARiMR, sądy i prokuratura), służb mundurowych, transport publiczny. Mieszkańcy z podstawowych usług administracyjnych korzystają za pośrednictwem własnych samorządów gminnych, natomiast na szczeblu powiatowym konieczna jest wizyta w Starostwie Powiatowym w Dąbrowie Tarnowskiej. Usługi pozostałe świadczone są w dużej mierze również poza Partnerstwem, głównie w Tarnowie. W przypadku służb mundurowych i ratowniczych obowiązuje struktura jednostek powiatowych, obejmujących działaniem cały powiat, wspieranych przez jednostki lokalne, gminne.

Problemy w zakresie transportu publicznego, takie jak np. nieczynna linia kolejowa na trasie Szczucin – Tarnów, brak dobrej siatki połączeń autobusowych, wymuszają na mieszkańcach korzystanie z tego rodzaju usług głównie w ośrodkach na zewnątrz Partnerstwa. Rysunek nr 8 obrazuje przepływ usług publicznych na obszarze Partnerstwa i poza nim.

Ryc. 7. Ogólny bilans usług publicznych na obszarze Partnerstwa

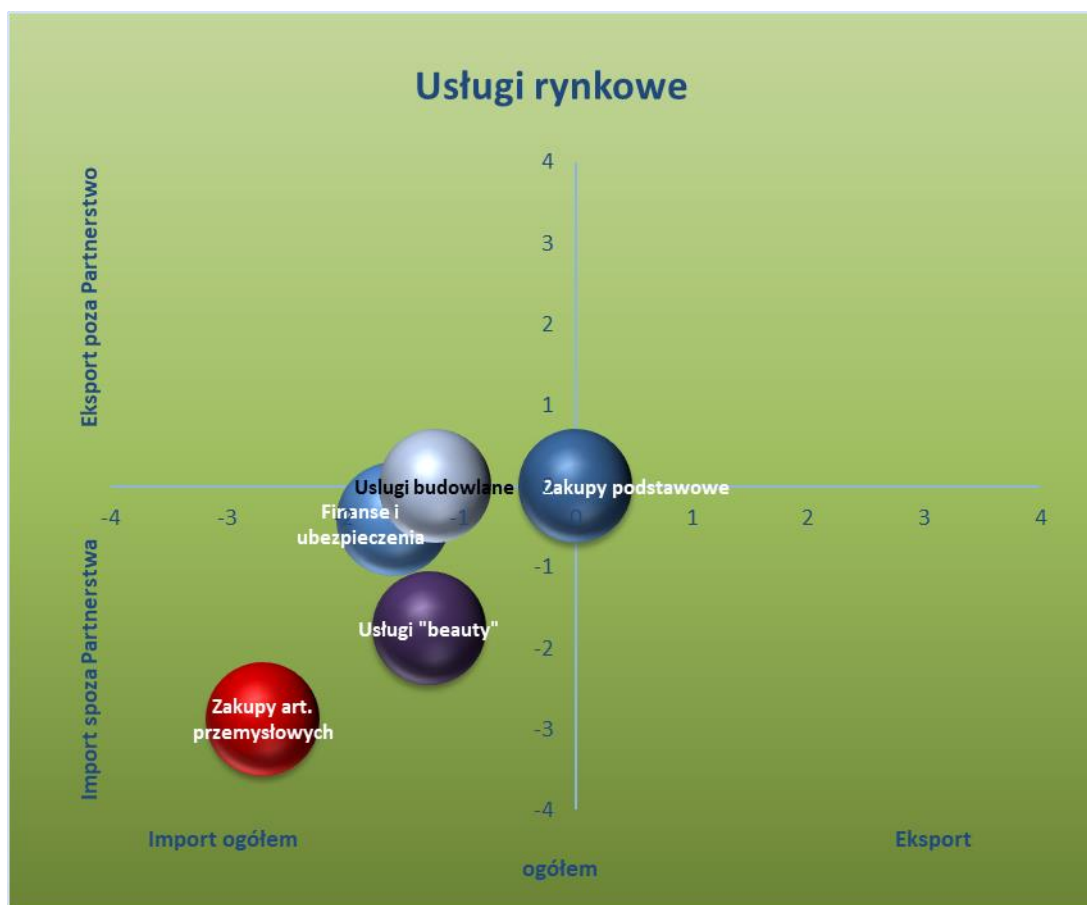

Źródło: opracowanie ZMP

Usługi rynkowe

Mieszkańcy obszaru Partnerstwa w podstawowe produkty niezbędne na co dzień zaopatrują się głównie w miejscu zamieszkania. W przypadku chęci zakupu produktów AGD lub zrobienia większych zakupów w sieciach sklepowych, hurtowniach, zakupów przemysłowych większość mieszkańców korzysta z firm działających w obszarze Partnerstwa lub w Tarnowie. Ośrodkiem przyciągającym mieszkańców obszaru Partnerstwa jest również Szczucin z uwagi na popularne, lokalne targowisko. Podobną strukturą odznaczają się usługi poprawiające urodę, tj. fryzjerskie, kosmetyczne, SPA. Mieszkańcy wybierają usługi rodzime, świadczone w miejscu zamieszkania (45%) oraz w gminach sąsiednich (blisko 26%). Mniejsza część osób (ponad 17%) wybiera firmy zlokalizowane poza obszarem Partnerstwa. W przypadku usług budowlanych i remontowych panuje raczej wzajemna równowaga. Mieszkańcy korzystają z usług firm zlokalizowanych na terenie Partnerstwa. Na rysunku nr 9 widoczny jest rozkład importu i eksportu usług rynkowych.

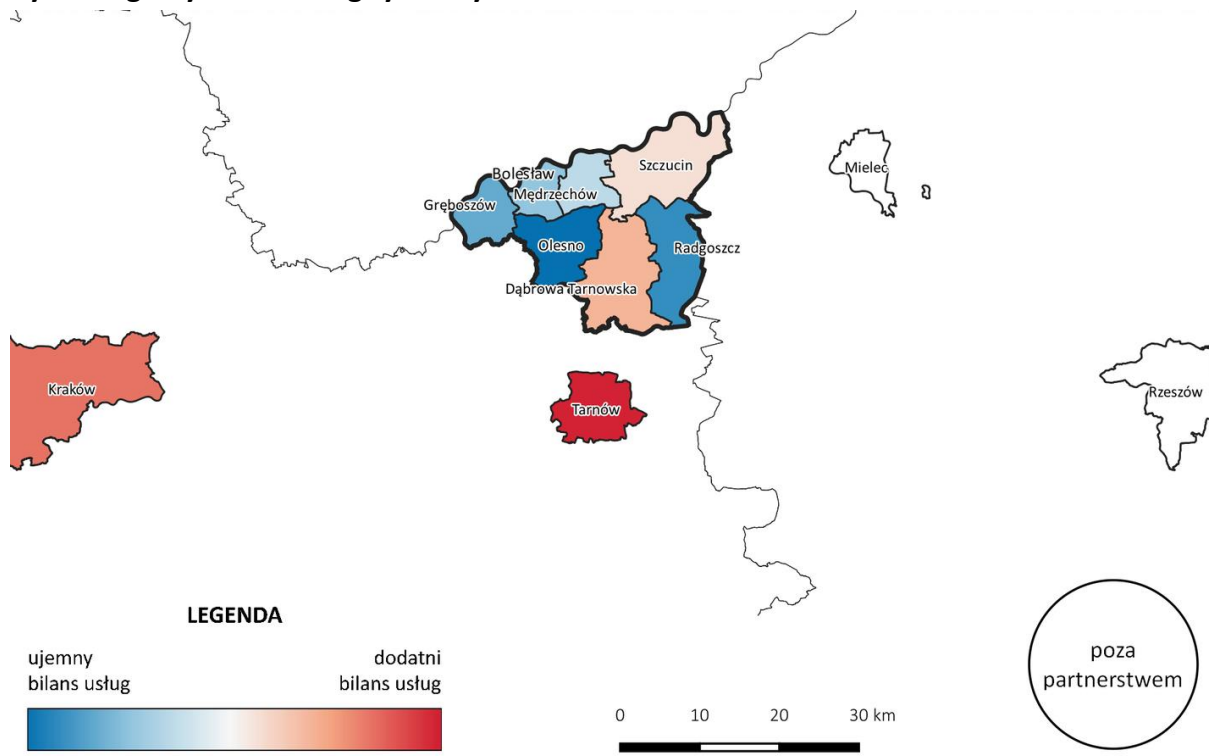
Ryc. 8. Sposób korzystania przez mieszkańców z usług rynkowych

Źródło: opracowanie ZMP

W ogólnym bilansie przepływu usług rynkowych na obszarze partnerstwa wyróżniają się lokalne ośrodki miejskie: Dąbrowa Tarnowska oraz Szczucin. Natomiast poza Partnerstwem wiodącą rolę odgrywa Tarnów i uzupełniająco Kraków, co przedstawia rysunek nr 10.

Ryc. 9. Ogólny bilans usług rynkowych

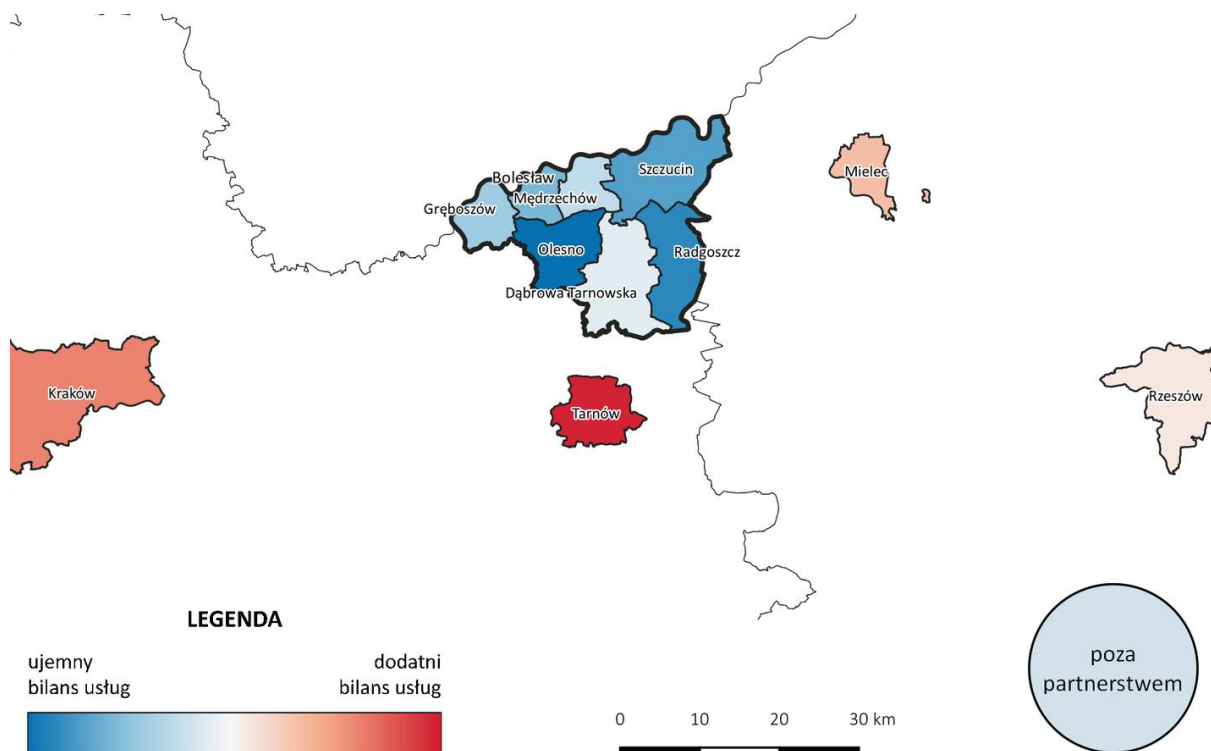
Źródło: opracowanie ZMP

Rynek pracy

Struktura lokalnego rynku pracy zdominowana jest przede wszystkim przez większe przedsiębiorstwa oferujące zatrudnienie mieszkańcom obszaru. Wśród nich można wymienić m.in. Sęmpol. Zakład stolarki budowlanej w Gręboszowie, firmę ZBUD czy Szpital Powiatowy w Dąbrowie Tarnowskiej, Tankpol, Complex-Bud Sp. z o.o., Katpol Sp. J. w Szczucinie, Tarsmak w Radgoszczy, firmy transportowe w Mędrzechowie. Dużym powodzeniem wśród mieszkańców, w szczególności wschodniej części powiatu, cieszy się Strefa Euro-Park w Mielcu, a także przedsiębiorstwa zlokalizowane w Tarnowie i Krakowie.

W zakresie innych, dodatkowych aktywności zawodowych mieszkańcy deklarują swoją aktywność w miejscu zamieszkania i gminach z obszaru Partnerstwa. Przepływ usług w obszarze Partnerstwa obrazuje rysunek nr 11.

Ryc. 10. Ogólny bilans przepływu usług

Źródło: opracowanie ZMP

Przeptyw usług na obszarze dopełnia również ogólna opinia mieszkańców na temat wizyt w innych gminach na terenie Partnerstwa. Najczęściej odwiedzanym ośrodkiem jest Dąbrowa Tarnowska m.in. z racji pełnienia funkcji wynikających ze statusu miasta powiatowego. Ponad 45% mieszkańców deklaruje częste odwiedziny w stolicy powiatu. Na drugim miejscu plasuje się drugi ośrodek miejski – Szczucin, z którego oferty korzysta często ponad 15% mieszkańców. Pozostałe gminy obszaru partnerstwa nie cieszą się wzajemną popularnością mieszkańców i są raczej rzadko odwiedzane.

Mieszkańcy obszaru Partnerstwa w zakresie podstawowych usług korzystają z oferty dostępnej w miejscu zamieszkania, jednak wraz ze wzrostem specyfiki usług deficyty w dostępności usług specjalistycznych są bilansowane przez ofertę ośrodków na obszarze Partnerstwa i w dużej mierze zlokalizowanych poza powiatem np. Mielec, Tarnów, Kraków.

1.3. Współpraca z kluczowymi partnerami instytucjonalnymi dysponującymi zasobami, które mogą powiększyć potencjał rozwojowy partnerstwa – inne obszary funkcjonalne, region

Stowarzyszenie Samorządów Powiśla Dąbrowskiego, mimo szerokiego wachlarza celów i działań statutowych, koncentruje się głównie na kilku wybranych obszarach, realizując przedsięwzięcia niskobudżetowe.

W obszarze pomocy społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu Stowarzyszenie cyklicznie organizuje spotkania integrujące środowisko seniorów i organizacji pozarządowych działających m.in. na rzecz osób starszych oraz osoby z niepełnosprawnościami, m.in. Dni Seniora z bałem, wykłady na temat trzeciego sektora, plebiscyty dla organizacji pozarządowych i OSP skupiających osoby po 50 r.ż, pikniki integracyjne. Do realizacji tych działań wykorzystywane są lokalne zasoby powiatu takie jak Centrum Polonii – Ośrodek Kultury, Turystyki i Rekreacji w Brniu czy też współpraca z Domem Malarek w Zalipiu.

Stowarzyszenie bardzo aktywnie angażuje się w realizację działań związanych z propagowaniem tradycji i historii obszaru. Realizowane projekty przybierają różne formy, m.in. są to konkursy plastyczne, działalność wydawnicza publikacji na temat historii regionu, życia mieszkańców wsi na przełomie XIX i XX w., zawodów sportowych upamiętniających wydarzenia historyczne, koncertów pieśni patriotycznych, pikników integracyjnych dla osób z niepełnosprawnościami z Powiatu Dąbrowskiego i Powiatu Tarnowskiego.

Inicjatywy środowiskowe podejmowane są w formie konkursów plastycznych i innych, kierowanych do uczniów szkół podstawowych, których celem jest propagowanie segregacji i przetwarzania odpadów, ochrona przyrody. W ramach działalności edukacyjnej wydawane były również broszury dotyczące ochrony środowiska naturalnego.

Turystyka jest kolejnym obszarem wspólnej działalności gmin Powiśla Dąbrowskiego. Podejmowane są inicjatywy zmierzające do promowania atrakcji turystycznych takich jak „Powiślański Szlak Turystyczny” oraz propagowania turystyki rowerowej (zakup rowerów, uruchomienie samoobsługowej stacji napraw rowerów). Wymierny efekt daje również działalność wydawnicza w postaci map z opisami najważniejszych zabytków, atrakcji turystycznych, historycznych i ciekawych miejsc w gminach. Dopełnieniem działań było wydanie albumu fotograficznego prezentującego walory powiatu - „Perły Powiśla Dąbrowskiego”.

Corocznie organizowane są również działania integrujące lokalną społeczność na obszarze Partnerstwa w postaci imprez kulturalnych. Główną imprezą jest „Święto Powiśla Dąbrowskiego – Dożynki Powiatowe i Targi Gospodarcze”, organizowane każdego roku w innej gminie powiatu. Dużą popularnością cieszył się integracyjny projekt kulinarny (warsztaty gotowania, konkursy pieczenia ciast) kierowane do członkiń kół gospodyń wiejskich, dzieci i młodzieży. Projekt „Smaki Powiśla Dąbrowskiego” miał również wymiar promujący dziedzictwo i tradycje kulinarne regionu, dzięki wydanej publikacji książkowej z recepturami, fotografiami i historią potraw. Wśród innych imprez kulturalnych organizowanych na terenie powiatu można wymienić m.in.: konkurs Malowana Chata, Wianki nad Wisłą w Szczucinie, Święto Truskawki, Powiatowy Konkurs Palm i Plastyki Obrzędowej.

Wymiar integracyjny dotyczy również obszaru kultury. Stowarzyszenie podejmowało działania na rzecz zbliżenia i poznania kultury oraz propagowania dziedzictwa europejskiego wśród młodzieży, wykorzystując w tym celu nawiązane relacje z miastami partnerskimi na Węgrzech.

W mniejszym zakresie realizowane były projekty związane z promocją powiatu. W tym zakresie wydany został album promocyjny z fotografiami mieszkańców powiatu dotyczącymi ciekawych miejsc w gminach Partnerstwa oraz zorganizowany „Dzień kultury Powiśla Dąbrowskiego w Budapeszcie”.

Z kolei jedynym i odległym już, zrealizowanym w 2003 roku projektem było przedsięwzięcie z obszaru rozwoju rynku pracy „Z pomysłem na własny biznes do Inkubatora”. Polegało na połączeniu szkoleń z zakresu zakładania działalności gospodarczej z warsztatami i konkursem na najciekawszy biznesplan.

Większość zrealizowanych przedsięwzięć miało niski budżet, w przedziale 7-15 tysięcy zł. Partnerstwo nie realizowało do tej pory wspólnych projektów na szerszą skalę, np. infrastrukturalnych.

Na szczeblu administracyjnym członkowie Partnerstwa współpracują na bieżąco z takimi instytucjami jak: Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie, Starostwo Powiatowe w Dąbrowie Tarnowskiej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Powiatowy Urząd Pracy w Dąbrowie Tarnowskiej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska w Krakowie.

Członkowie Partnerstwa zawiązują również współpracę lokalną. Takim przykładem może być Związek Gmin Bolesław-Mędzdechów, w ramach którego prowadzona jest stacja uzdatniania wody i sieć wodociągowa. Podobną działalność prowadzą gminy

Dąbrowa Tarnowska, z gminą Olesno i gminą Żabno (Powiat Tarnowski) w ramach Związku Gmin do Spraw Wodociągów i Kanalizacji.

Innym przykładem, również z obszaru środowiskowego, jest uczestnictwo gmin Szczucin, Dąbrowa Tarnowska, Olesno, Gręboszów, Radgoszcz w projekcie „Partnerski projekt budowy Odnawialnych Źródeł energii dla Gmin województwa małopolskiego”, który koordynuje firma DOEKO GROUP z Krakowa. Organizacjom pozarządowym powierzane są również działania doradcze, np. prowadzenie punktu obsługi programu „Czyste Powietrze”.

Gminy Powiatu Dąbrowskiego współpracują z organizacjami pozarządowymi, klubami sportowymi, Ochotniczymi Strażami Pożarnymi czy Kołami Gospodyń Wiejskich. Na obszarze Partnerstwa nie funkcjonuje Lokalna Grupa Działania. Stąd też część gmin realizuje projekty wspólnie z LGD „Perły Ponidzia” (woj. świętokrzyskie) oraz LGD PROWENT z Mielca (woj. podkarpackie). Co ważne gminy nadwiślańskie od wielu lat podejmują wspólne inicjatywy z gminami sąsiednimi w woj. świętokrzyskim. W przyszłości może to być kolejny potencjał do wykorzystania w ramach rozwoju lokalnego.

1.4. Analiza aktualnych polityk rozwoju członków partnerstwa

Budowania strategii rozwoju obszaru partnerstwa wymaga również spojrzenia na te obszary, które są wspólne i stanowią zarazem o potencjalnej możliwości realizacji przyszłych działań przez członków Partnerstwa.

Tabela nr 2 przedstawia zestawienie obszarów rozwoju ujętych w dokumentach strategicznych poszczególnych gmin.

Tabela 2. Zestawienie celów strategicznych członków Partnerstwa

Obszar	Powiat Dąbrowski	Bolestaw	Dąbrowa Tarnowska	Gręboszów	Mędzrechów	Olesno	Radgoszcz	Szczucin
Rynek pracy								
Sport i rekreacja								
Ochrona środowiska								
Oświata i wychowanie								
Pomoc społeczna kultura								
Przemysły czasu wolnego								
Profilaktyka i ochrona zdrowia								
Promocja								
Transport publiczny i komunikacja								
Rolnictwo								
E-administracja								
Usługi senioralne								
Bezpieczeństwo publiczne								
Gospodarka								
Administracja								
Budownictwo socjalne								
Mieszkalnictwo								
Planowanie przestrzenne								

Źródło: opracowanie ZMP

Wspólnymi obszarami rozwoju Partnerstwa są przede wszystkim: rynek pracy, sport i rekreacja, ochrona środowiska, oświata i wychowanie oraz pomoc społeczna i kultura. Na poziomie celów strategicznych wszyscy uczestnicy Partnerstwa uznają te kierunki rozwoju za priorytetowe.

Drugą silną grupą kierunków rozwoju są: przemysły czasu wolnego, profilaktyka i ochrona zdrowia, promocja oraz transport publiczny i komunikacja. Rozwój w tych kierunkach planuje 7 uczestników Partnerstwa.

Obszar partnerstwa w przeważającej części stanowią gminy o intensywnej lub umiarkowanej funkcji rolniczej. Fakt ten nie znajduje odzwierciedlenia w strategiach lokalnych jedynie gminy Bolesław i Olesno.

Najmniejszy zakres wspólnych celów rozwoju widoczny jest w obszarach związanych z mieszkalnictwem, budownictwem socjalnym i poprawą jakości funkcjonowania administracji. W żadnej strategii rozwoju lokalnego nie znajdujemy natomiast kierunków rozwoju związanych z planowaniem przestrzennym.

Dużą rolę w rozwoju regionu odgrywa samorząd powiatu. Cele strategiczne Powiatu Dąbrowskiego, aż w 14 obszarach pokrywają się z celami rozwojowymi gmin. W wielu obszarach cele powiatu mają charakter parasolowy i szerszy niż kierunki rozwoju gmin na tym obszarze, dzięki czemu jest możliwa do osiągnięcia większa spójność kierunków rozwoju i przyszłych działań.

Rynek pracy

W obszarze rynku pracy rozwój strategiczny skupiony jest głównie wokół tworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorczości m.in. w zakresie przygotowania terenów inwestycyjnych, stref aktywności gospodarczej, doradztwa i pośrednictwa pracy włączając w to rozwój szkolnictwa zawodowego i doskonalenia zawodowego, aktywizację zawodową osób młodych i bezrobotnych. Ważnym aspektem jest również promowanie rozwoju gospodarczego i atrakcyjności inwestycyjnej gmin. Na uwagę zasługuje także aspekt rozwoju działalności pozarolniczej m.in. w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego, agroturystyki i gospodarstw ekologicznych. Z punktu widzenia strategii powiatu uwagę zwraca nacisk na rozwój ekonomii społecznej, lokalnego rynku pracy oraz e-gospodarki. Te obszary mogą stanowić przyszłe kierunki rozwojowe dla całego Partnerstwa.

Sport i rekreacja

Sport i rekreacja na terenach wiejskich pełnią funkcję w dużej mierze integracyjną społeczności lokalnej. Jest to następny obszar uwypuklony w strategiach wszystkich członków Stowarzyszenia Samorządu Powiatu Dąbrowskiego. W celach

strategicznych gmin widoczne jest głównie wewnętrzny kierunek działań, nastawienie przede wszystkim na poprawę jakości życia mieszkańców dzięki większej spójności i atrakcyjności oferty spędzania wolnego czasu oraz szerszej dostępności do obiektów sportowych. Szansę na rozwój gminy poprzez rozwój oferty rekreacyjnej i turystycznej w swojej strategii rysuje gmina Szczucin. Widoczne jest tutaj dążenie do osiągnięcia przewagi konkurencyjnej na tle całego powiatu i wykorzystanie zasobu lokalnego - istniejącej infrastruktury kolejowej do rozwoju produktu turystycznego.

Ochrona środowiska

Ten obszar planowania strategicznego determinuje położenie geograficzne części gmin Powiśla oraz niedostateczny jeszcze rozwój infrastrukturalny. W znaczącej części cele strategiczne ukierunkowane są na ochronę przeciwpowodziową gmin (Bolesław, Radgoszcz, Dąbrowa Tarnowska, Gręboszów), rozbudowę sieci wodno-kanalizacyjnej, poprawę gospodarki odpadami komunalnymi oraz ochronę powietrza przy zastosowaniu odnawialnych źródeł energii. Na uwagę zasługuje również dążenie do współpracy JST z przedsiębiorcami w sferze wymiany źródeł ciepła. Wspólnym mianownikiem dla przyszłych działań prośrodowiskowych gmin jest również edukacja ekologiczna mieszkańców, postrzegana jako kompleksowe dopełnienie planowanych działań infrastrukturalnych.

W wymiarze środowiskowym wyraźniej zaznacza się kwestia zagospodarowania przestrzennego obszaru powiatu. Cele związane z poprawą klimatu takie jak: ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami wód, rekultywacja terenów zdegradowanych i gruntów nieprzydatnych rolniczo, zwiększenie stopnia zalesienia gruntów widoczne są przede wszystkim w strategii powiatu, jak również wielu gmin.

Oświata i wychowanie

Ten wymiar, oprócz znaczącego miejsca w budżetach gmin, jest również akcentowany w planowaniu rozwoju strategicznego. Jako główne kierunki rozwoju dostrzegane są m.in. integracja oferty nauczania zawodowego z ofertą i strukturą rynku pracy, promocja uczenia się przez całe życie czy też poprawa jakości nauczania w wymiarze infrastrukturalnym oraz dydaktycznym (podnoszenie kwalifikacji kadr). Kilka gmin dostrzega również konieczność poprawy jakości wiedzy rolników, przedsiębiorców na temat dofinansowania działalności rolniczej i pozarolniczej.

Pomoc społeczna i kultura

To dwa kolejne obszary widoczne w strategiach wszystkich członków Partnerstwa. Przeważają tu standardowe cele związane przede wszystkim z działaniami społecznymi, mniej infrastrukturalnymi, takie jak wspieranie rodzin i osób potrzebujących, zagrożonych wykluczeniem społecznym, aktywizacja społeczno-zawodowa, pomoc osobom z niepełnosprawnościami. W sferze kultury widoczna jest tendencja do wykorzystania lokalnych zasobów kulturowych, dbałość o dziedzictwo kulturowe, integracja oferty na obszarze powiatu.

Przemysł czasu wolnego

W tym obszarze, podobnie jak w obszarze sportu i rekreacji, w większości strategii lokalnych widoczna jest chęć wykorzystania lokalnych zasobów, takich jak obszary zielone, wodne lub produktów np. bibliotek, domów kultury do poprawy oferty spędzania czasu wolnego. Integrujący charakter mają również cele strategiczne określone przez Powiat Dąbrowski, nastawione na promocję i spójność oferty turystycznej, rekreacyjnej i czasu wolnego przy aktywnym zaangażowaniu seniorów w różnych formach „srebrnej gospodarki”. Niektóre gminy, w roli organizatora czasu wolnego, widzą także gospodarstwa agroturystyczne.

Profilaktyka i ochrona zdrowia

W wymiarze strategicznym ten obszar rozwoju gmin również plasuje się wysoko. Poza strategią gminy Bolesław pozostałe gminy i powiat określiły cele strategiczne, w dużej mierze polegające na poprawie dostępności i jakości usług medycznych, wdrożeniu programów profilaktycznych i promowaniu aktywnego, zdrowego trybu życia. Bardzo istotny jest również aspekt lepszej infrastruktury lokalnej służby zdrowia.

Promocja

Większość członków Partnerstwa w swoich strategiach stawia również na poprawę wizerunku gminy, promocję gospodarczą, kulturalną i turystyczną. Gmina Gręboszów i Radgoszcz dostrzegają szansę na poprawę pozycji konkurencyjnej w promocji i rozwoju gospodarstw agroturystycznych. Z kolei gmina Szczucin promocję gminy dostrzega nie tylko w wymiarze turystycznym, zewnętrznym, ale również w zakresie tworzenia marki Szczucina jako miejsca przyjaznego do zamieszkania, pracy i założenia rodziny. W wymiarze gospodarczym dostrzegalny jest również cel operacyjny powiatu w postaci tworzenia sieci powiązań wzmacniających konkurencyjność przedsiębiorców.

Transport publiczny i komunikacja

Wobec problemów z dobrą siecią połączeń drogowych i publicznych naturalnym odzwierciedleniem jest określenie kierunków działań zarządczych i operacyjnych w tym obszarze funkcjonowania gmin. Dla całego powiatu, na pierwszy plan wysuwa się konieczność poprawy dostępności komunikacyjnej gmin, w szczególności gmin przy granicy województwa. W zakresie transgranicznym wieloletnie starania doprowadziły do budowy mostu na Wiśle w Borusowej (gm. Gręboszów), co znacząco wpłynęło na poprawę dostępności zewnętrznej powiatu od strony północnej. Nadal jednak modernizacji domaga się główna droga krajowa biegnąca przez cały powiat na odcinku Szczucin-Tarnów, konieczne są starania o poprawę jakości dróg w całym powiecie. Takie kierunki działania dostrzegamy w szczególności w strategii powiatu. Strategie gminne ograniczają się jedynie do zwięzłego określenia celu w postaci poprawy dostępności komunikacyjnej. Budowę ścieżek rowerowych w celach strategicznych akcentuje m.in. gmina Gręboszów.

Rolnictwo

Cele strategiczne związane z rozwojem tego wymiaru funkcjonowania gmin nie są obecne we wszystkich strategiach lokalnych. Rolnictwo postrzegane jest jednak jako dążenie do tworzenia lokalnych grup producenckich, rozwój rolnictwa ekologicznego przy wykorzystaniu kolejnego zasobu – dobrej jakości gleb, rozwój przetwórstwa, wspieranie rozwoju handlu lokalnego. Takie cele strategiczne określiły gminy Dąbrowa Tarnowska, Gręboszów, Radgoszcz i Szczucin. Natomiast w strategii powiatu widoczna jest funkcja parasolowa, w postaci celów związanych z promocją rolnictwa i przetwórstwa czy też dążeniem do zapewnienia warunków poprawiających opłacalność ekonomiczną tej gałęzi gospodarki lokalnej.

E-administracja

Nie jest to popularny kierunek rozwoju wśród członków Partnerstwa. Wspólnym celem strategicznym jest rozwój Internetu szerokopasmowego, a co za tym idzie poprawa dostępności sieciowej i możliwość zwiększenia spektrum usług publicznych świadczonych elektronicznie. Obok powiatu, potrzeby w tym zakresie dostrzegają gminy miejsko-wiejskie Dąbrowa Tarnowska i Szczucin oraz dwie gminy przygraniczne Gręboszów i Radgoszcz.

Gospodarka

Wymiar gospodarczy jest obecny w strategiach lokalnych: Dąbrowy Tarnowskiej (ograniczenie do obszaru rewitalizacji), Szczucina, Mędrzechowa i Radgoszczy. Cele

strategiczne obejmują głównie tworzenie wspieranie i wzrost przedsiębiorczości oraz atrakcyjności inwestycyjnej gmin. Rozwój przedsiębiorczości przewija się również w innych wymiarach funkcjonowania gmin.

Usługi senioralne

Rozwój usług senioralnych koncentruje się głównie w gminach miejsko-wiejskich - Dąbrowie Tarnowskiej i Szczucinie oraz w gminie wiejskiej Bolesław. Z poziomu powiatu cele rozwojowe w tym zakresie prezentowane są w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jako poprawa warunków rozwoju społecznego i integracji pokoleniowej osób starszych. Z kolei wymienione gminy dostrzegają potrzeby głównie w zakresie zapewnienia opieki, świadczenia usług pielęgnacyjnych i opiekuńczych oraz rozbudowy infrastruktury dla osób starszych (gmina Bolesław).

Bezpieczeństwo publiczne

Obszar ten w strategii Powiatu Dąbrowskiego ma najszersze spektrum, cele strategiczne skupione są wokół zapewnienia bezpieczeństwa drogowego, pożarowego, powodziowego i związanego z przestępczością. W podobny sposób bezpieczeństwo ujmują strategie lokalne gminy Szczucin i Gręboszów koncentrując się na zapewnieniu bezpieczeństwa powodziowego. Pozostałe gminy nie określiły celów strategicznych w tym wymiarze.

Administracja

Ten obszar funkcjonowania gmin nie jest widoczny w strategiach lokalnych. Jedynie trzy gminy identyfikują cele w tym wymiarze. Najpełniej na rozwój administracji stawia gmina Szczucin, dostrzegając szansę na rozwój w budowaniu współpracy z innymi samorządami umożliwiającej wymianę osób i doświadczeń. Z kolei gmina Mędrzechów ma zamiar podejmować działania wpływające na unowocześnienie administracji. Gmina Radgoszcz natomiast podkreśla wymiar społeczny, wzmacniający funkcjonowanie organizacji pozarządowych.

Budownictwo socjalne i mieszkalnictwo

Samorządy z obszaru Powiatu Dąbrowskiego nie określiły celów strategicznych w zakresie budownictwa socjalnego w swoich strategiach. Jedynie Dąbrowa Tarnowska formułuje wyraźnie taki kierunek działań określany jako budowa mieszkań socjalnych, zwiększenie zasobu tanich mieszkań socjalnych i komunalnych, wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego.

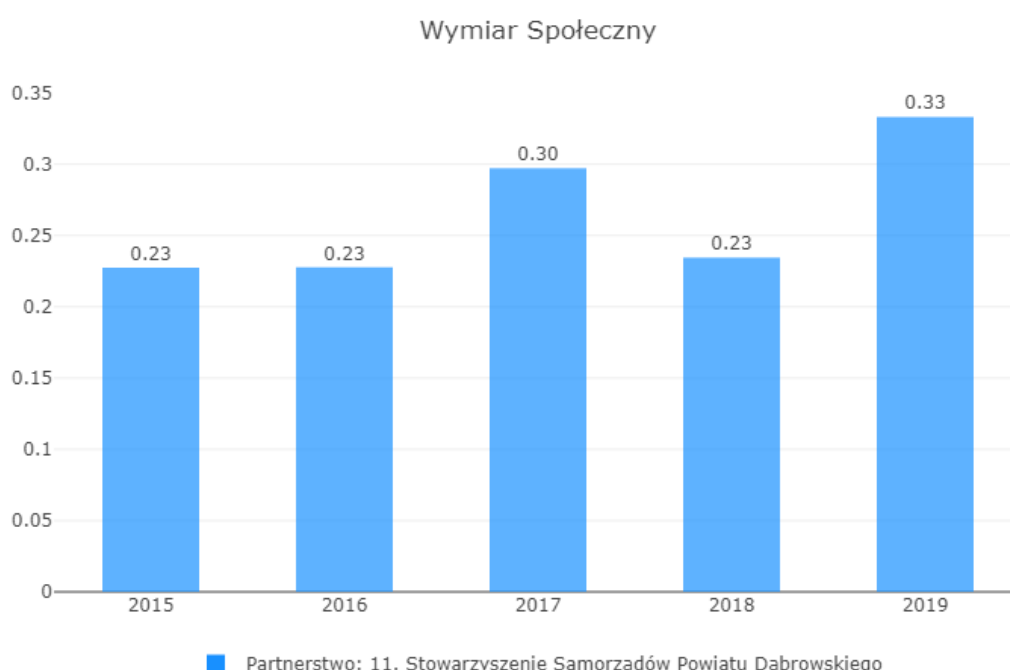
2. Portret statystyczny obszaru partnerstwa na podstawie wskaźników statystycznych i badań opinii publicznej

2.1. Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym

2.1.1. Wymiar społeczny

Poziom rozwoju społecznego na obszarze Partnerstwa jest korzystny. W tym wymiarze gminy Partnerstwa osiągają wyższy stopień rozwoju i lepszą pozycję konkurencyjną względem innych gmin z grupy porównawczej na terenie Polski.

Ryc. 11. Wskaźnik syntetyczny wymiaru społecznego Partnerstwa

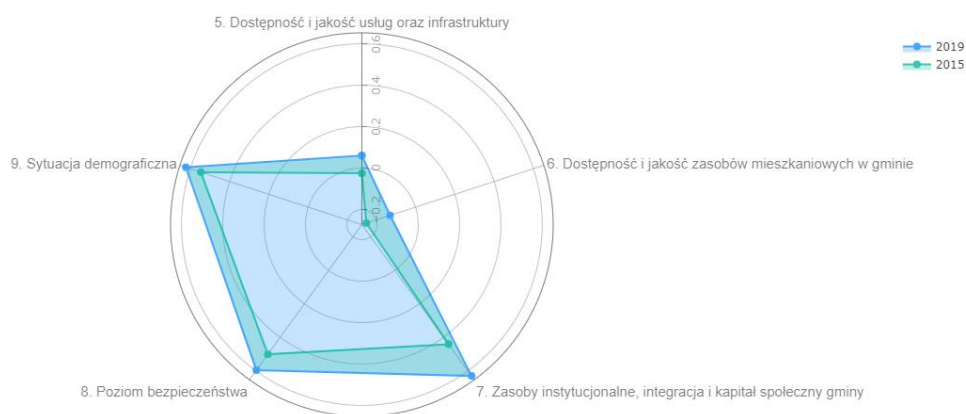

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Wszystkie wskaźniki szczegółowe zyskały na wartości w porównaniu z rokiem 2015. Jednak dwa obszary wymagają bliższej uwagi. Wskaźnik dostępności i jakości usług

oraz infrastruktury przez większość badanego okresu był ujemny. Rok 2019 przyniósł jednak tendencję odwrotną i niewielką poprawę. Natomiast gorsza sytuacja panuje w zakresie dostępności i jakości zasobów mieszkaniowych w gminie. Choć od roku 2015 sytuacja w tym obszarze poprawia się to jednak tempo pozytywnych i oczekiwanych przez mieszkańców zmian wyhamowało w roku 2018, ponownie sytuacja Partnerstwa w tym zakresie zaczęła się pogarszać i nastąpił spadek pozycji konkurencyjnej samorządów. Gminy z grupy porównawczej w zakresie zasobu mieszkaniowego rozwijają się szybciej niż gminy w Partnerstwie.

Ryc. 12. Wskaźniki rozwoju wymiaru społecznego Partnerstwa

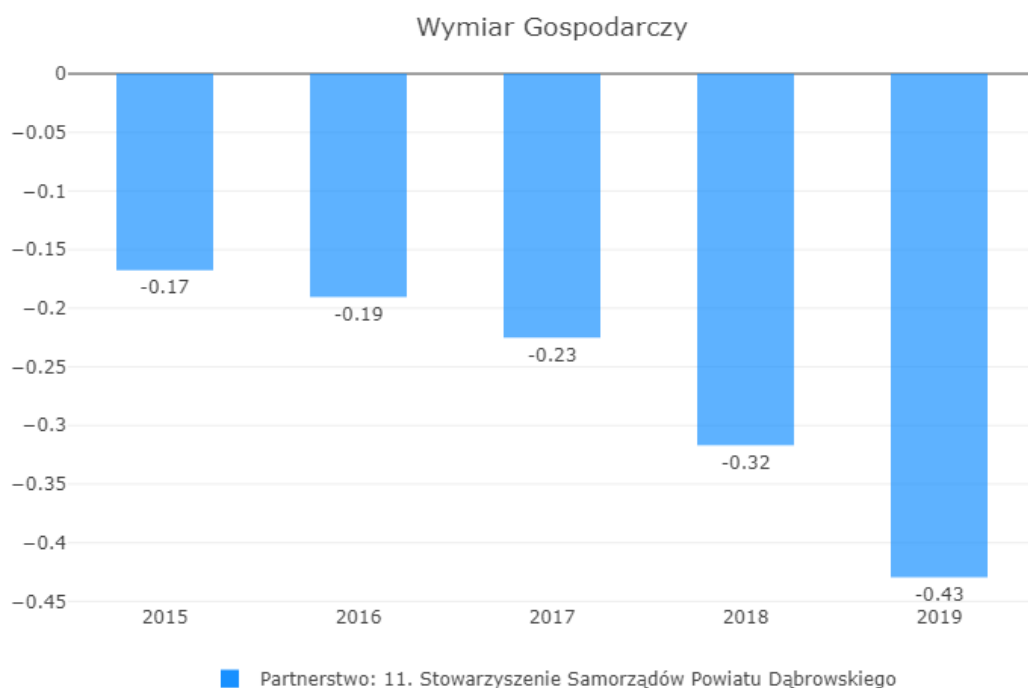

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

2.1.2. Wymiar gospodarczy

Wskaźnik syntetyczny w wymiarze obszaru gospodarczego w całym analizowanym okresie był ujemny, z pogłębiającą się ujemną wartością dynamiki. W większym stopniu sytuacja gospodarcza Partnerstwa pogorszyła się w roku 2018 i 2019.

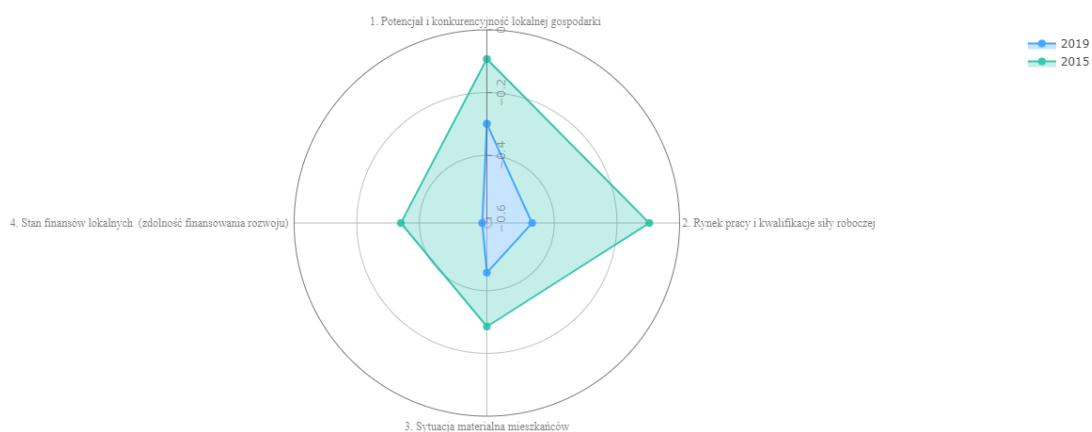
Ryc. 13. Wskaźnik syntetyczny wymiaru gospodarczego Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Wskaźnik wymiaru gospodarczego analizowany jest w czterech obszarach szczegółowych. Wartości i rozkład przedstawiają rys. nr 16 oraz tabela nr 3.

Ryc. 14. Wskaźniki rozwoju wymiaru gospodarczego Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Tabela 3. Wskaźnik rozwoju gospodarczego Partnerstwa

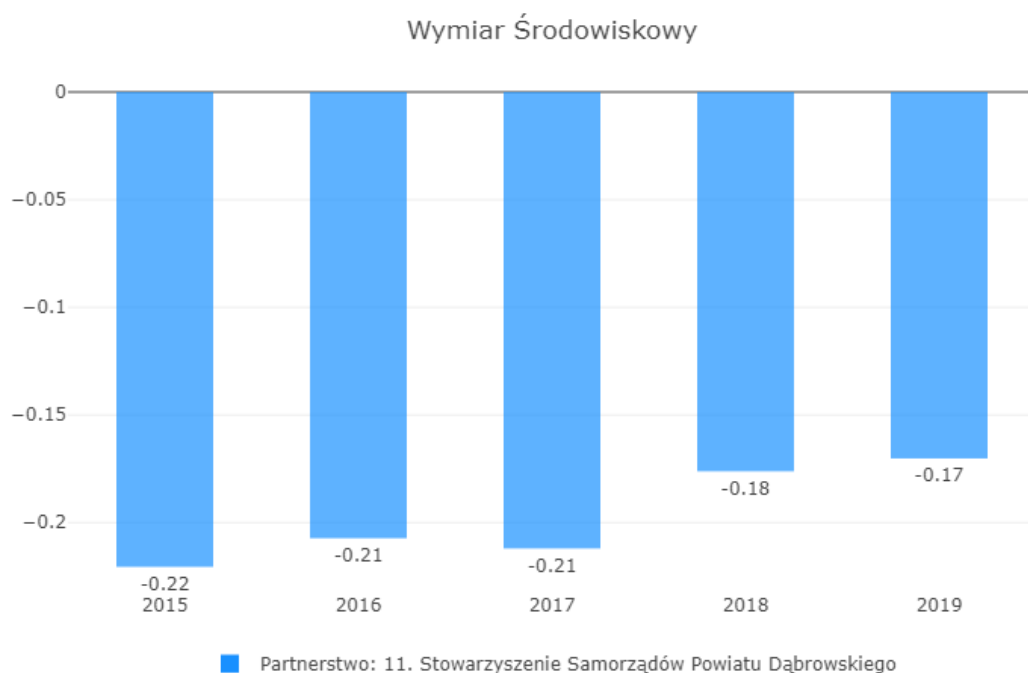
nazwa JST	2015	2016	2017	2018	2019
Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	-0,09	-0,14	-0,25	-0,29	-0,30
Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	-0,10	-0,04	0,01	-0,15	-0,47
Sytuacja materialna mieszkańców	-0,29	-0,36	-0,39	-0,47	-0,46
Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	-0,34	-0,42	-0,48	-0,55	-0,60

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Porównując rok 2019 do roku 2015 sytuacja pogorszyła się we wszystkich analizowanych obszarach, w szczególności w obszarze „stan finansów lokalnych (zdolność do finansowania rozwoju).

2.1.3. Wymiar środowiskowo-przestrzenny

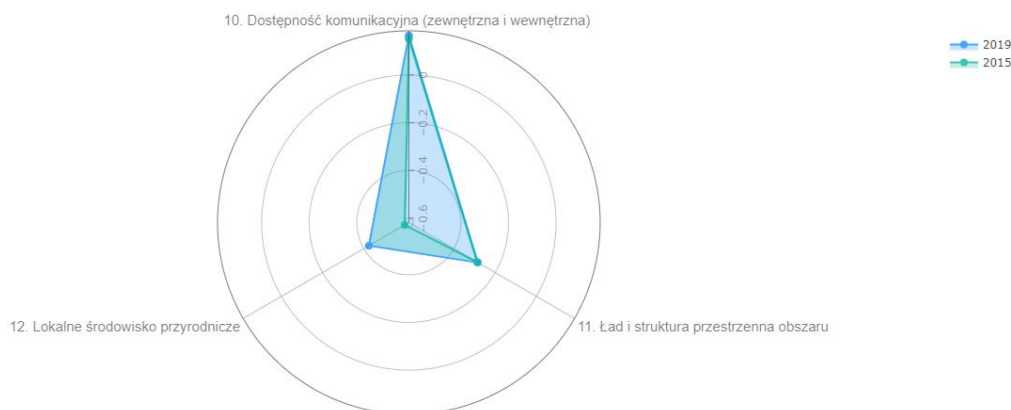
Stan środowiska przyrodniczego i zagospodarowania przestrzennego stopniowo poprawia się, mimo, iż sytuacja w tym obszarze rozwoju Partnerstwa jest zdecydowanie gorsza, niż innych gmin z grupy porównawczej.

Ryc. 15. Wskaźnik syntetyczny wymiaru środowiskowo-przestrzennego Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Wyraźnie dodatnie wartości i niewielki wzrost względem roku 2015 notuje wskaźnik dostępności komunikacyjnej (zewnętrznej i wewnętrznej), na co wpływ mają poczynione inwestycje drogowe na obszarze Partnerstwa i większe otwarcie na otoczenie zewnętrzne. Ład i struktura przestrzenna obszaru nie uległy zmianie w analizowanym okresie. Natomiast wyraźny wzrost wartości wskaźnika nastąpił w zakresie walorów lokalnego środowiska przyrodniczego.

Ryc. 16. Wskaźniki rozwoju wymiaru środowiskowo-przestrzennego Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

2.1.4. Ogólny wskaźnik rozwoju

Na podstawie łącznie zebranych danych statystycznych ogólny wskaźnik rozwoju dla Partnerstwa jest przeciętny z tendencją w kierunku ujemnym. Na ten obraz składa się sytuacja w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym (rys. nr 19).

Pozytywny wizerunek obszaru rysuje się na podstawie badań ankietowych mieszkańców, lokalnych liderów oraz młodzieży, którzy ogólnie wysoko oceniają obszar Partnerstwo jako dobre miejsce do życia i rozwoju. Uważa tak 54%, ankietowanych mieszkańców, 57% uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych oraz aż 70% lokalnych liderów biorących udział w badaniu.

W opinii młodzieży duże znaczenie dla atrakcyjności miejsca zamieszkania mają więzi rodzinne oraz relacje z przyjaciółmi i znajomymi. Dla ponad 84% młodzieży są to czynniki zachęcające do pozostania na obszarze Partnerstwa. Sentyment, lokalny patriotyzm czy względy historyczne mają już mniejsze znaczenie. Jako ważny czynnik wymienia je ponad 62% badanej młodzieży. Tego samego zdania są mieszkańcy, dla których wymienione aspekty są silną stroną i atutem rozwoju gmin.

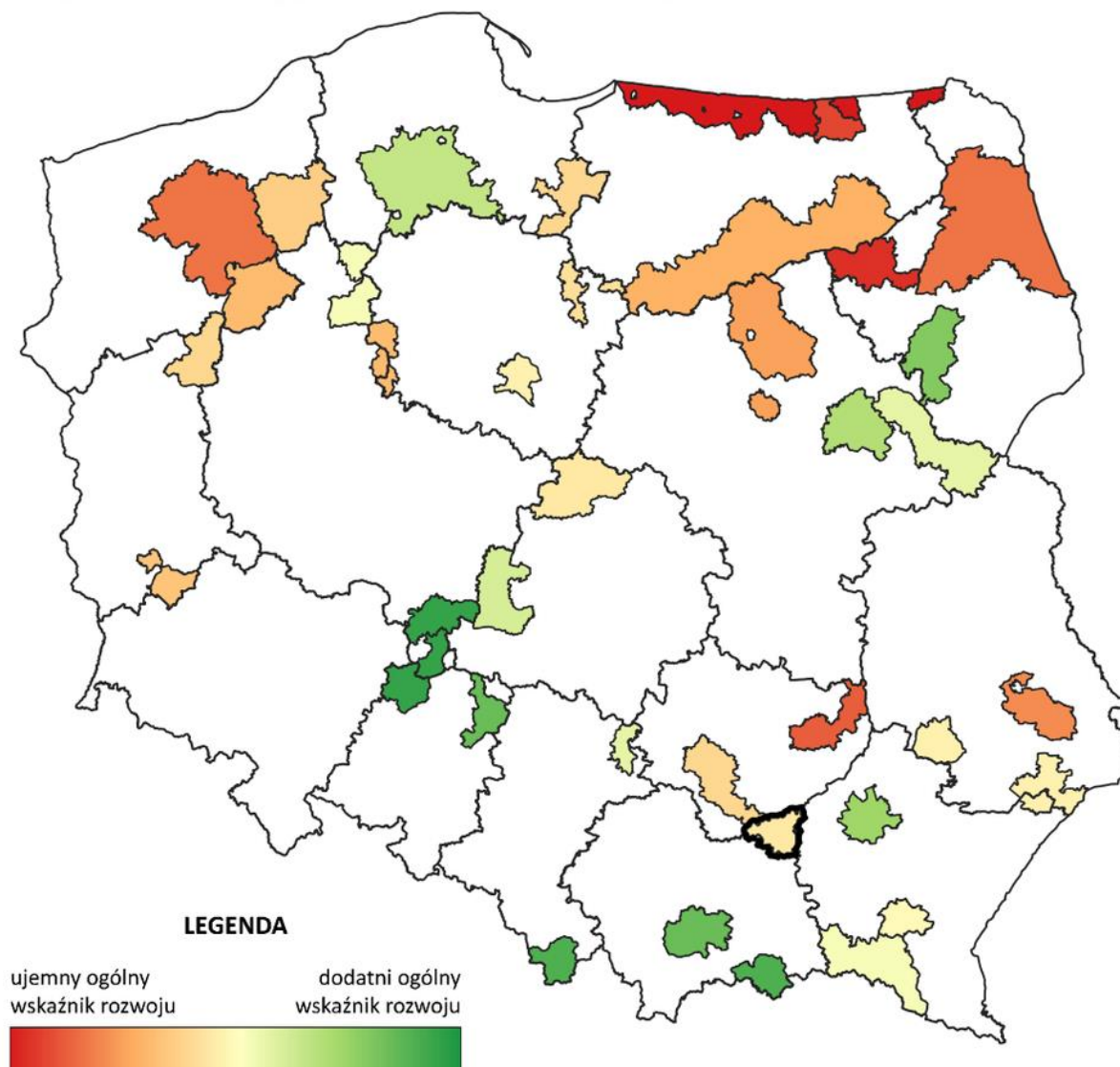
Blisko połowa badanej młodzieży w przyszłości chciałaby mieszkać w swojej miejscowości lub na obszarze Partnerstwa. Duże znaczenie mają również kwestie zaufania. Młodzież ufa przede wszystkim rodzinie, bliskim sąsiadom i znajomym, rówieśnikom ze szkolnej ławy. Wśród aspektów życia za szczególnie ważne dla młodych ludzi wymieniane są rodzina, małżeństwo i dzieci, znajomi i przyjaciele, dobrobyt, stabilność finansowa, praca zgodna z zainteresowaniami, życie spokojne, bez konfliktów i kłopotów.

Zdaniem ok. 30-40% przedstawicieli badanych grup społecznych uważa, iż niewielki wpływ na rozwój regionu mają mieszkańcy, lokalni liderzy i przedsiębiorcy, duże firmy krajowe i zagraniczne, Kościół, ale również organizacje pozarządowe, związki i stowarzyszenia gmin czy sąsiednie samorządy. Natomiast kreatorami rozwoju lokalnego są zdecydowanie władze lokalne: Wójt, Burmistrz, Rada Miasta lub Gminy, Starosta Powiatowy, a dalej, ze znacznie mniejszym wpływem Marszałek Województwa Małopolskiego. W opinii społeczności lokalnej element współzrządzenia gminą jest marginalizowany. Brak dobrej jakościowo współpracy pomiędzy samorządami a społecznością lokalną jest jedną z sił osłabiających rozwój regionu. Niewątpliwie pomocnym czynnikiem będą silne więzi społeczne i dobre relacje między mieszkańcami. We wszystkich badaniach te elementy rozwoju zostały wysoko ocenione.

Zdecydowanie niewykorzystany jest również potencjał współpracy lokalnej, pomiędzy samorządami tworzącymi Partnerstwo. Większa ilość zadań wspólnie realizowanych może mieć korzystny wpływ na finanse gmin, optymalizację wydatków bieżących i lepsze wykorzystanie potencjałów obszaru do budowania własnej pozycji konkurencyjnej.

Szansą na rozwój regionu może być również *„powracający z zagranicy wyż demograficzny, który chce zainwestować pieniądze i odnaleźć się w polskiej rzeczywistości. Zarzynają rozumieć, że rzeczywistość lokalną sami tworzą”*.

Ryc. 17. Wskaźnik syntetyczny ogólnego rozwoju obszaru Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

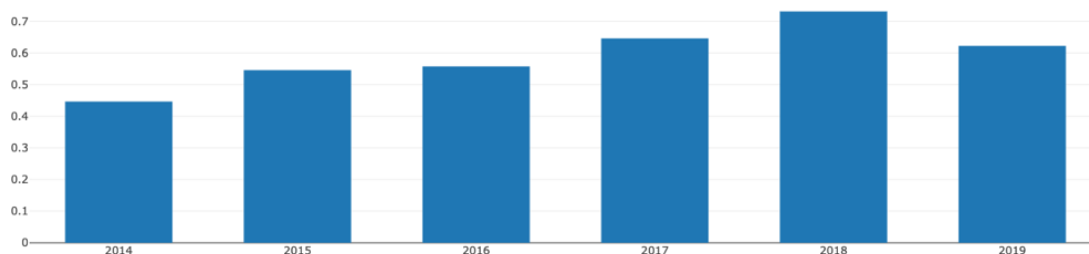
2.2. Analiza pogłębiona obszaru partnerstwa

2.2.1. Sytuacja demograficzna

Ogólna sytuacja demograficzna Partnerstwa jest dobra na tle grupy porównawczej. Wskaźnik syntetyczny dla obszaru demografia według Monitora Rozwoju Lokalnego kształtuje się na poziomie 0,62 i od 2014 roku wzrasta. Oznacza to, że ogólna sytuacja demograficzna obszaru uwzględniająca różne aspekty takie jak przyrost naturalny, migracje, strukturę wieku czy kondycję rodziny jest lepsza niż w innych polskich gminach, do których można porównać te zrzeszone w Stowarzyszeniu

Samorządów Powiatu Dąbrowskiego. Świadczy o tym dodatni wskaźnik syntetyczny zaprezentowany poniżej.

Ryc. 18. Wskaźnik syntetyczny dla obszaru demografia

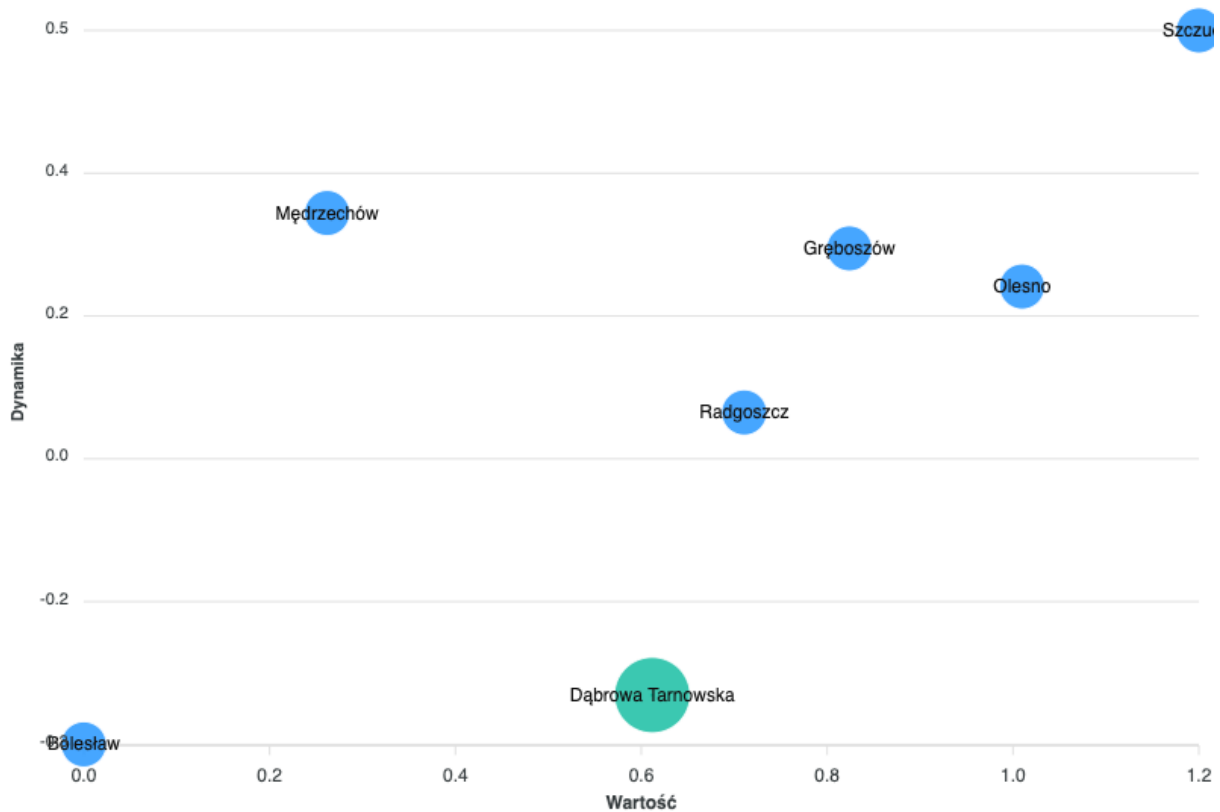

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

We wszystkich gminach sytuacja w chwili obecnej jest w najgorszym wypadku porównywalna do gmin podobnych, a w zdecydowanej większości jest dużo lepsza. Liderem w obszarze demografii jest gmina Szczucin, która nie tylko ma obecnie ogólnie dobrą sytuację demograficzną, ale także wysoką dynamikę, co jest bardzo obiecujące dla struktury demograficznej gminy w latach przyszłych.

W najtrudniejszej sytuacji jest gmina Bolesław której sytuacja jest przeciętna, ale dynamika zmian najniższa w grupie co oznacza wolniejsze tempo rozwoju nie tylko w porównaniu do innych gmin w Partnerstwie, ale przede wszystkim do gmin z grupy porównawczej na obszarze Polski. Niezbyt obiecująca na przyszłość jest sytuacja miasta Dąbrowa Tarnowska, które charakteryzuje się niską dynamiką (ryc. nr 21).

Ryc. 19. Pozycja konkurencyjna gmin Partnerstwa w obszarze demografii

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Za dobrą sytuację demograficzną – odpowiedzialne są praktycznie wszystkie analizowane obszary składające się na wskaźnik syntetyczny. W szczególności wysokie wartości i dynamikę mają liczba i struktura wieku mieszkańców (odpowiedzialna za proporcje między poszczególnymi grupami wiekowymi) oraz małżeństwa i rozwody świadczące o kondycji rodziny. Na poziomie nieco powyżej przeciętnego kształtuje się przyrost naturalny oraz ruchy migracyjne, jednak w ich przypadku dynamika jest niższa niż w grupie porównawczej.

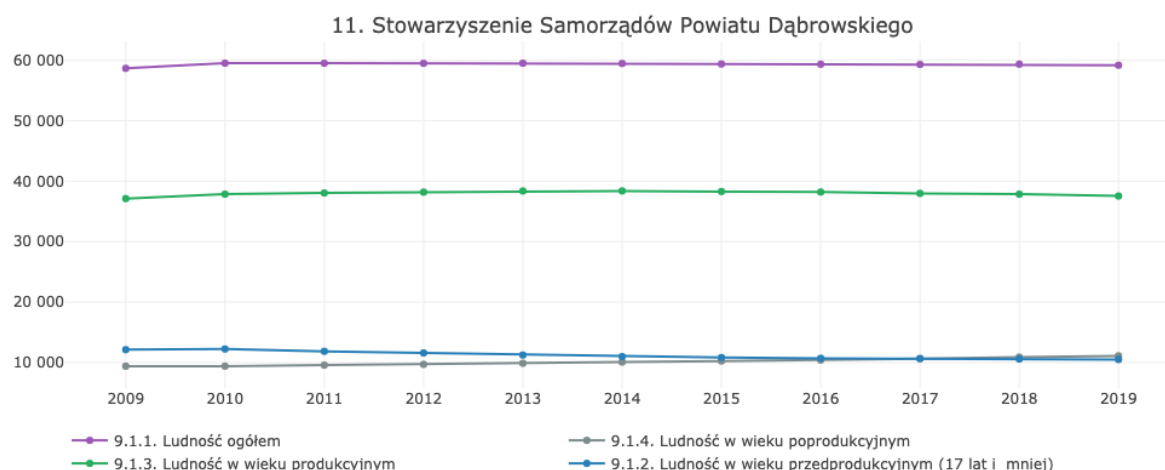
Tabela 4. Wskaźniki demograficzne dla Partnerstwa

nazwa	wartość	Dynamika
9.1. Liczba i struktura wieku mieszkańców	0,82	0,14
9.2. Przyrost naturalny	0,06	-0,06
9.3. Ruchy migracyjne	0,24	-0,09
9.4. Małżeństwa i rozwody	1,55	0,34
9.1. Liczba i struktura wieku mieszkańców	0,82	0,14

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Analizując strukturę wieku ludności można zauważyć, że na badanym obszarze występuje stabilna sytuacja demograficzna. Liczba ludności na przestrzeni ostatnich 10 lat na obszarze wzrosła, w szczególności w gminach Dąbrowa Tarnowska, Olesno i Radgoszcz. W 2010 roku wzrosła liczba osób w wieku produkcyjnym i sytuacja utrzymała się na stałym poziomie do 2019 roku. Jak w całej Polsce najbardziej zwiększyła się liczba osób w wieku poprodukcyjnym, jednak nie jest to drastyczny wzrost. Spadła natomiast liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (ryc. nr 22).

Ryc. 20. Zmiany liczby ludności w Partnerstwie w latach 2009-2019

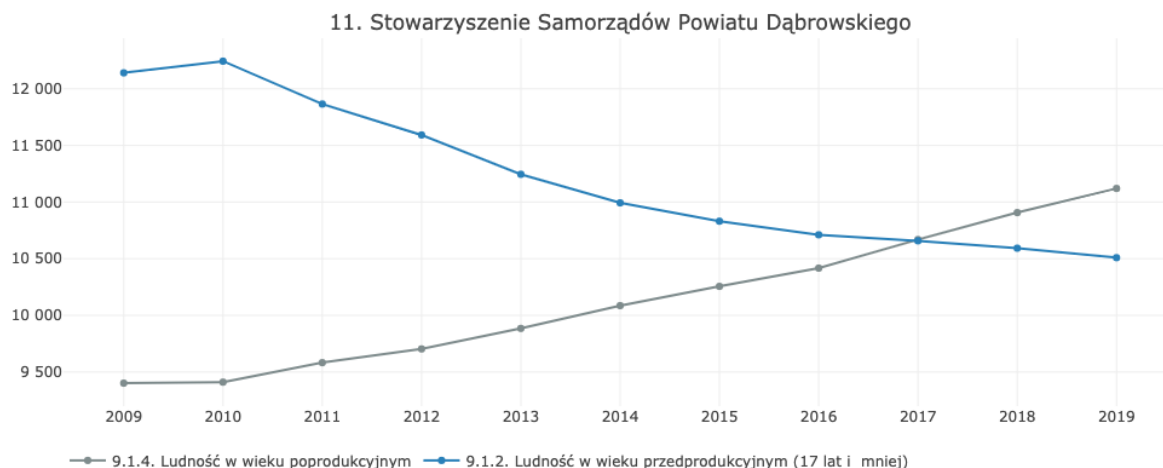

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Jeżeli zestawimy ze sobą jedynie ludność w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym wyraźnie zauważalne jest odwrócenie proporcji tych grup w roku 2017 roku, czyli dosyć późno w stosunku do obszarów podobnych. Od tego właśnie roku seniorów przybywa i grupa ta zaczęła przeważać nad grupą dzieci i młodzieży.

Na tej podstawie możemy przypuszczać, że negatywne tendencje w strukturze wiekowej ludności będą się pogłębiać, chociaż sytuacja w gminach Partnerstwa i tak jest o wiele lepsza niż w gminach porównawczych (rys. nr 23).

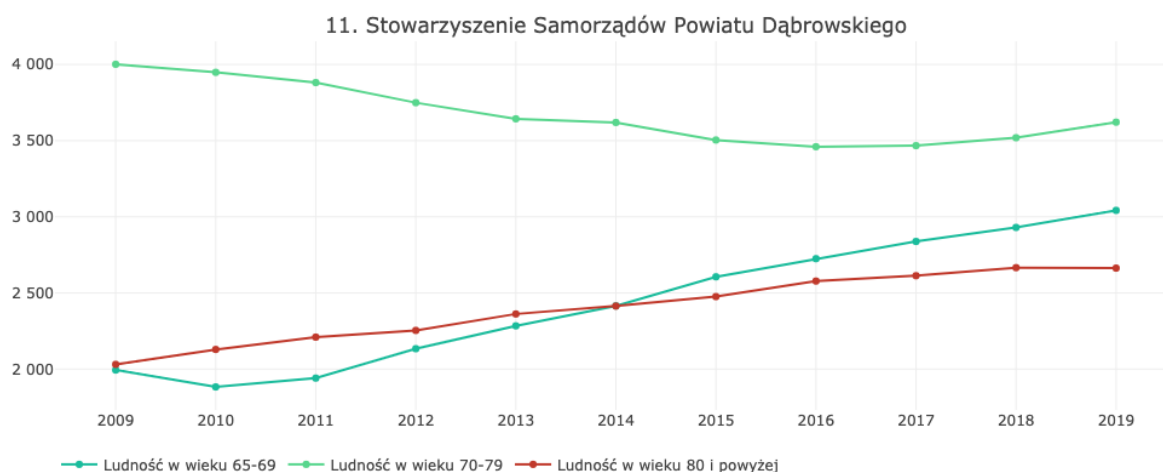
Ryc. 21. Ludność w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Jeżeli przyjrzymy się temu, które grupy seniorów zwiększyły liczebność w ostatnich latach, możemy zauważyć, że jest to grupa najmłodszych seniorów, czyli osób w wieku 65-69 lat, których jest obecnie o 1/3 więcej niż 10 lat temu. Obserwujemy także wzrost liczby 80 latków. Natomiast jeśli wyodrębnimy grupę od 70-79 roku życia - ich liczba w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zmniejszyła się o 3,17 % na przestrzeni 10 lat, a największy spadek – o 30,92%, odnotowano w gminie Bolesław.

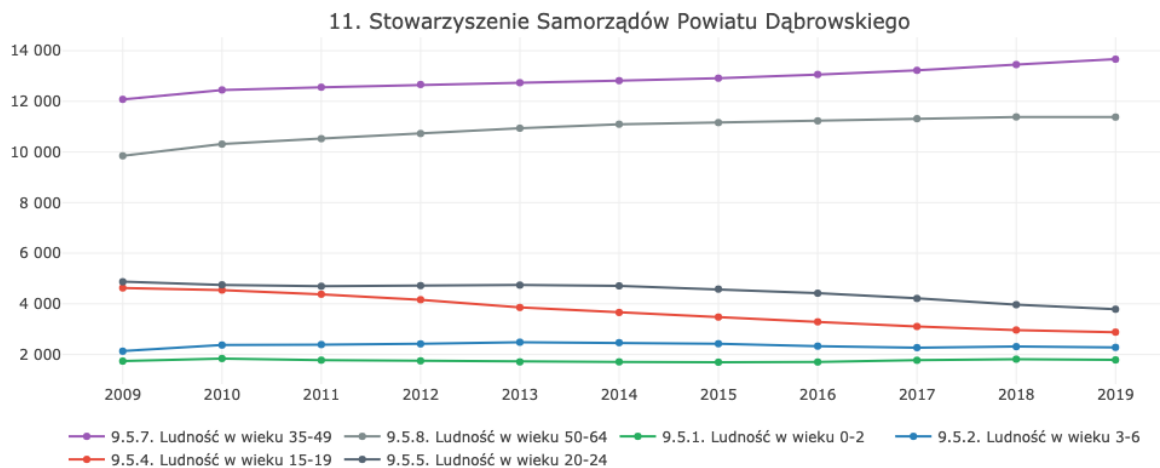
Ryc. 22. Zmiany liczby najstarszych mieszkańców obszaru w okresie 2009-2019

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Analizując szczególne grupy wieku narzuca się wniosek, że największe ubytki występują w grupie osób w wieku 15-24 lata natomiast wzrasta liczba osób w wieku 34-64 lata. Można z tego wysnuć wniosek, że ten trend odsuwa nieco w czasie nieuchronne starzenie się społeczeństwa. Optymistyczny choć nieznaczny jest także wzrost najmłodszych mieszkańców czyli grupy wiekowej 0-6 lat (rys. nr 25).

Ryc. 23. Ludność obszaru Partnerstwa w podziale na grupy wiekowe

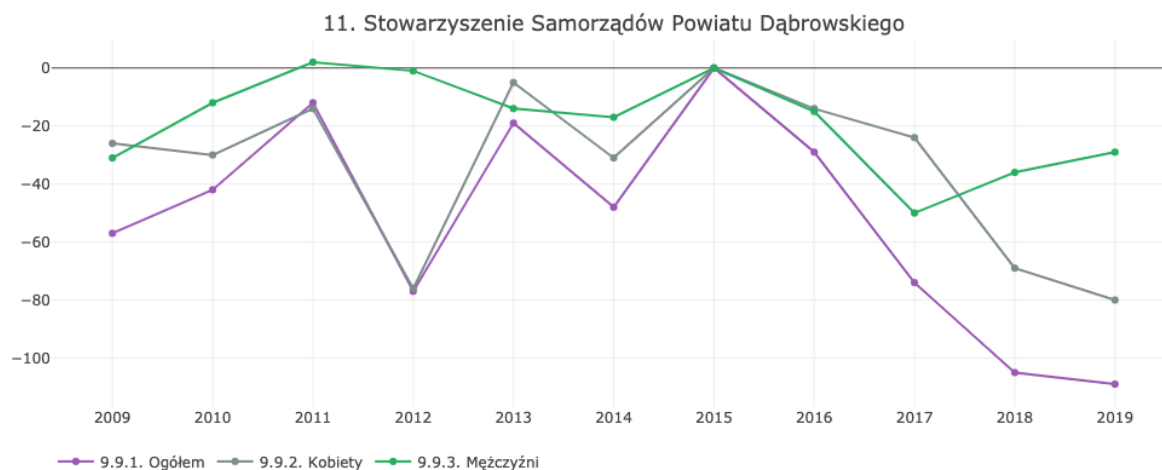

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Dla badania sytuacji demograficznej istotne jest przeanalizowanie przyrostu naturalnego i salda migracji. W porównaniu do gmin podobnych, obszar Partnerstwa wygląda pod tym względem obiecująco, ale jeżeli przyjrzeć się sytuacji bardziej szczegółowo okazuje się, że wysoka pozycja konkurencyjna Powiatu Dąbrowskiego wynika z niekorzystnej sytuacji w jakiej znajdują się obszary do których jest on porównywany. Przyrost naturalny w okresie 10 lat jest w powiecie Dąbrowskim ujemny. W przeciwieństwie do roku 2009, w 2019 było więcej zgonów niż urodzeń żywych. Na 588 zgonów przypadło 538 urodzeń w 2019 roku. Nie jest to głęboki kryzys, niemniej jednak pokazuje niekorzystne trendy demograficzne. Zmniejszył się także liczb kobiet w wieku prokreacyjnym. Różnica na przestrzeni badanych 10 lat wyniosła 675 osoby.

Ujemne jest także saldo migracji, przy czym odpowiedzialny za to jest odpływ kobiet, który w ostatnich 2 latach pogłębił się. Wśród mężczyzn saldo migracji jest bardziej stabilne (rys. nr 26).

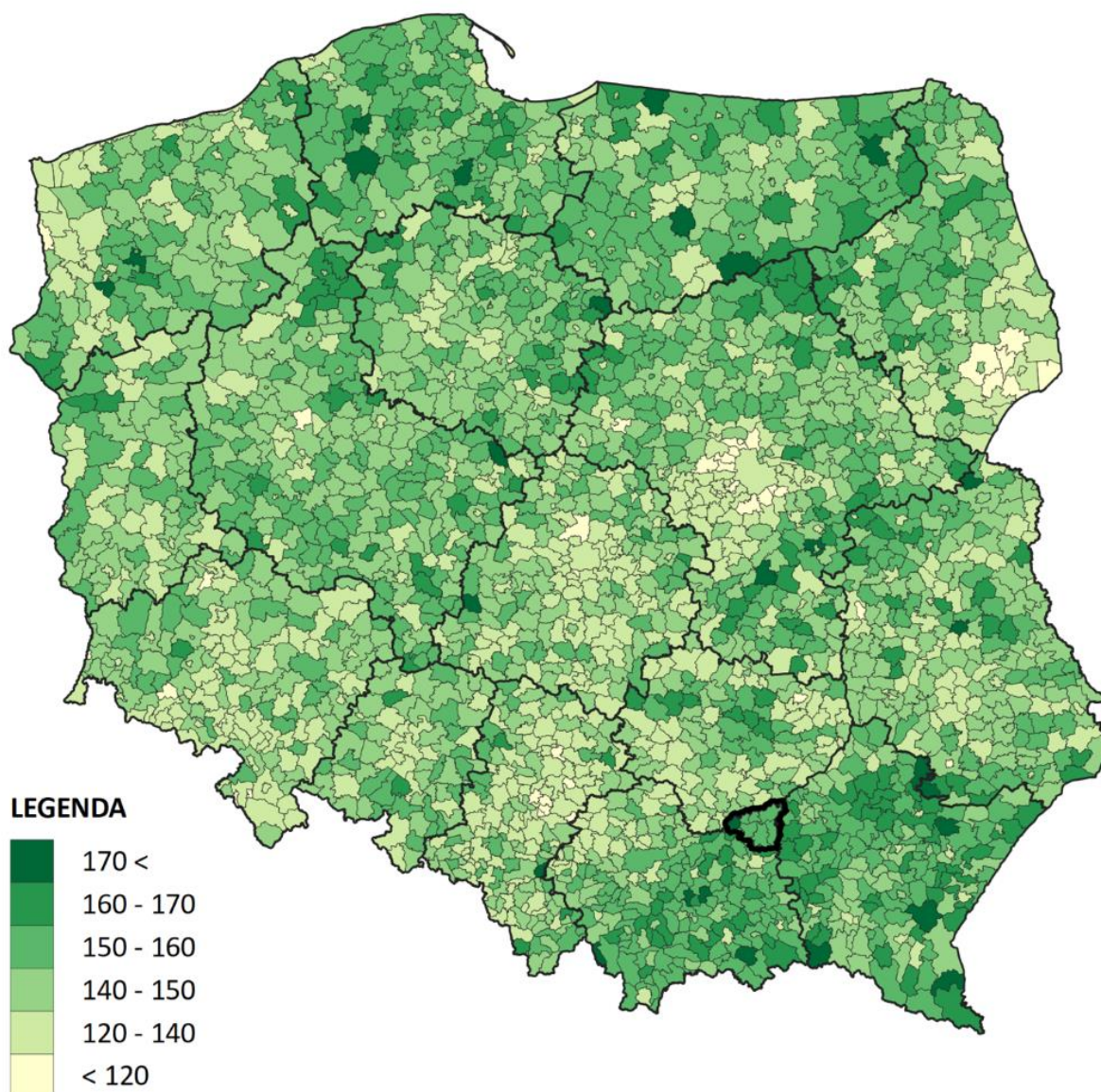
Ryc. 24. Saldo migracji na obszarze Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Badając sytuację demograficzną warto także zwrócić uwagę na tzw. wskaźnik Floridy, czyli ludność w wieku 25-34 na 1000 mieszkańców. Jest to najbardziej kreatywna grupa wiekowa, która ma znaczący wpływ na rozwój obszaru. Pod tym względem Partnerstwo wyróżnia się pozytywnie na tle Polski co obrazuje poniższa mapa.

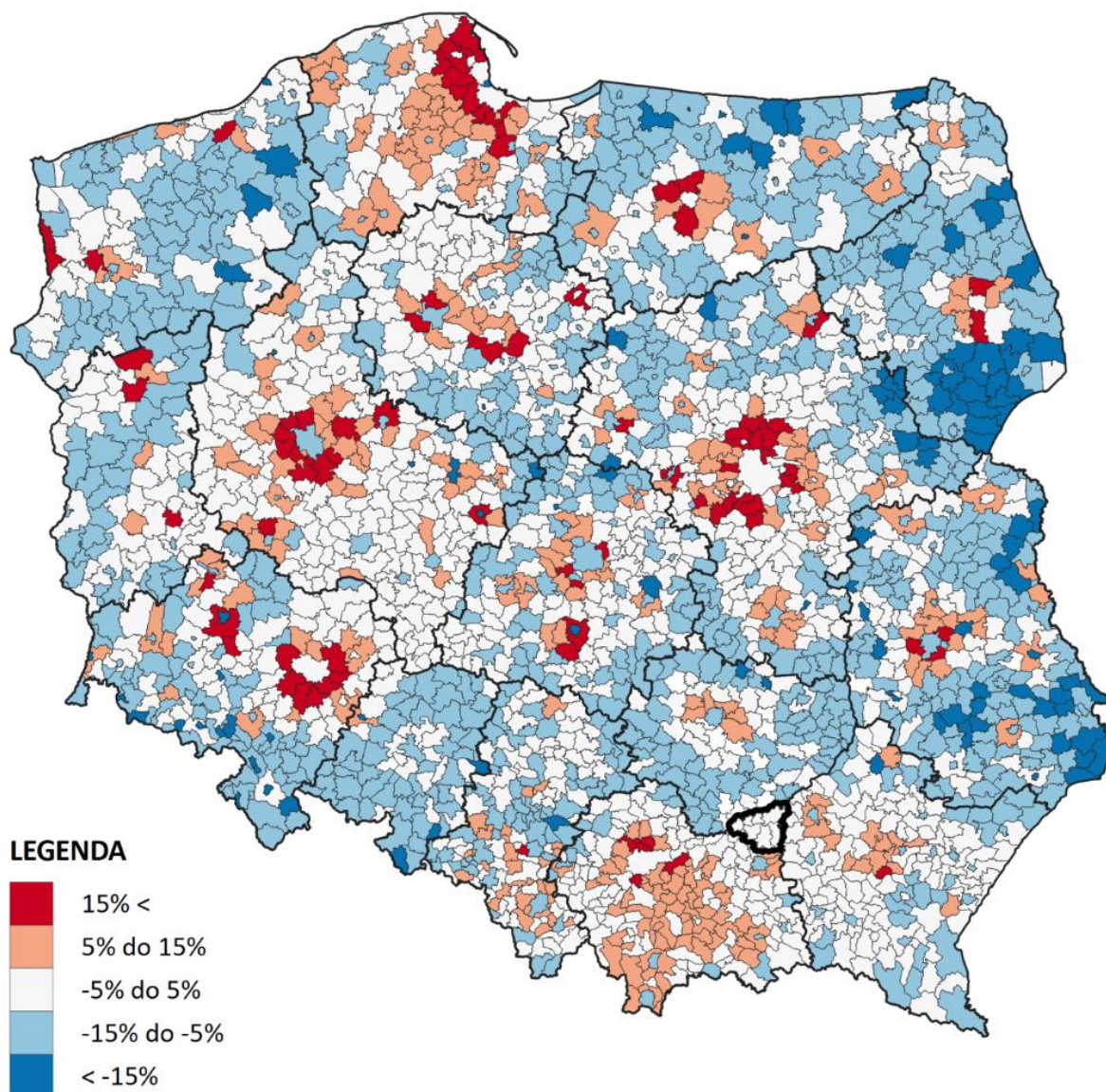
Ryc. 25. Liczba mieszkańców w wieku 25-34 na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Reasumując, niekorzystne tendencje w obszarze demografii są neutralizowane wysoką pozycją konkurencyjną obszaru w chwili obecnej. W związku z tym prognoza demograficzna na następne 10 lat wskazuje na to, że obszar pozostanie na podobnym poziomie, na którym jest obecnie. Najprawdopodobniej liczba ludności pozostanie bez zmian w 2030 roku, co na tle depopulacji, z którą boryka się cała Polska, jest wnioskiem optymistycznym.

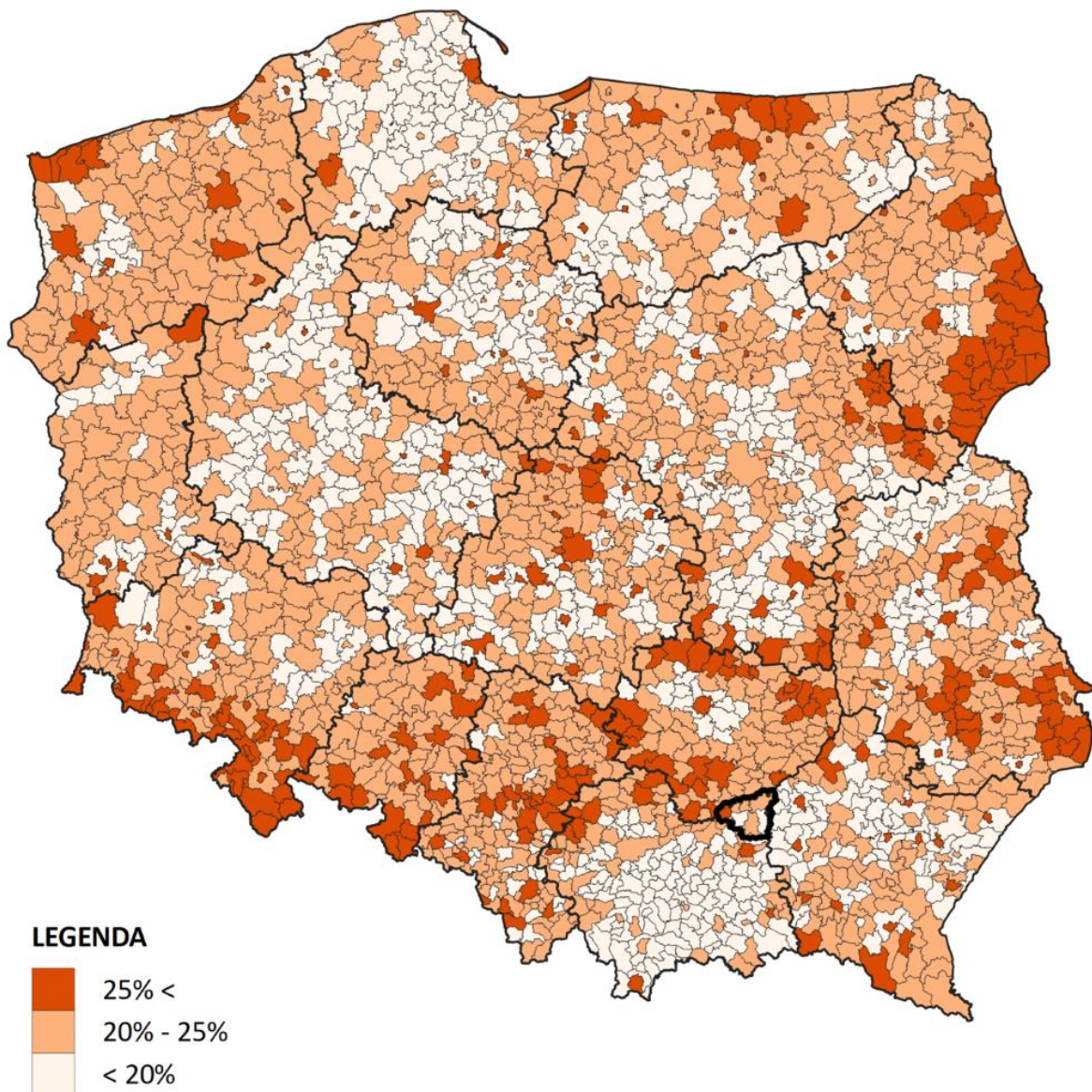
Ryc. 26. Ludność ogółem w 2030 roku – prognoza GUS

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Nieco mniej korzystnie prezentuje się prognoza odsetku osób wieku 65+ w 2030 roku. Jedynie 2 gminy uchronią się przed nadliczbową grupą najstarszych mieszkańców. W pozostałych gminach Partnerstwa seniorzy za 10 lat będą stanowili 20% -25% ludności, a w gminie Gręboszów ponad 25% liczby mieszkańców.

Ryc. 27. Ludność w wieku powyżej 65 roku życia w 2030 roku – prognoza GUS

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Powyższe rozważania wskazują, że w najbliższych latach możemy spodziewać się, że liczba mieszkańców ogółem nie zmieni się znacząco, ale zmianom ulegnie struktura wieku ludności. Liczna grupa osób w wieku produkcyjnym wchodząc w wiek senioralny może nie zostać zrównoważona przez młodsze pokolenie, które obecnie jest w wieku przedprodukcyjnym. Problem braku zastępowalności pokoleń nie będzie tak głęboki jak w większości obszarów Polski, niemniej jednak zmiany będą zauważalne. Zmiany struktury wiekowej mieszkańców odbiją się na popycie na usługi publiczne i rynkowe.

Odrębnym wątkiem nierozzerwalnie związanym z zagadnieniem demografii jest analiza przestrzenna w odniesieniu do demografii i co za tym idzie, zagadnienia związane z mieszkalnictwem, transportem i komunikacją.

W ostatnich 5 latach na terenie Partnerstwa nie poczyniono znaczących inwestycji z zakresu mieszkalnictwa. Jedynie w gminie Gręboszów, w Hubenicach w 2018 roku utworzono mieszkanie socjalne z części szkoły podstawowej. W pozostałych gminach budowane są jedynie budynki jednorodzinne. Rozwija się ono szczególnie w gminie Olesno, które też ma wyższą niż pozostałe gminy wiejskie gęstość zaludnienia. Na całym obszarze w latach 2015-2019 powstało 659 budynków mieszkalnych w tym 696 mieszkań. Przykładowo w gminie Mędrzechów w latach 2015-2019 powstało zaledwie 35 domów jednorodzinnych. W Dąbrowie Tarnowskiej na ulicy Oleśnickiej w ostatnich trzech latach wybudowano 3 budynki mieszkalne wielorodzinne. Z kolei na ulicy Jagiellońskiej powstaje 5 budynków wielorodzinnych.

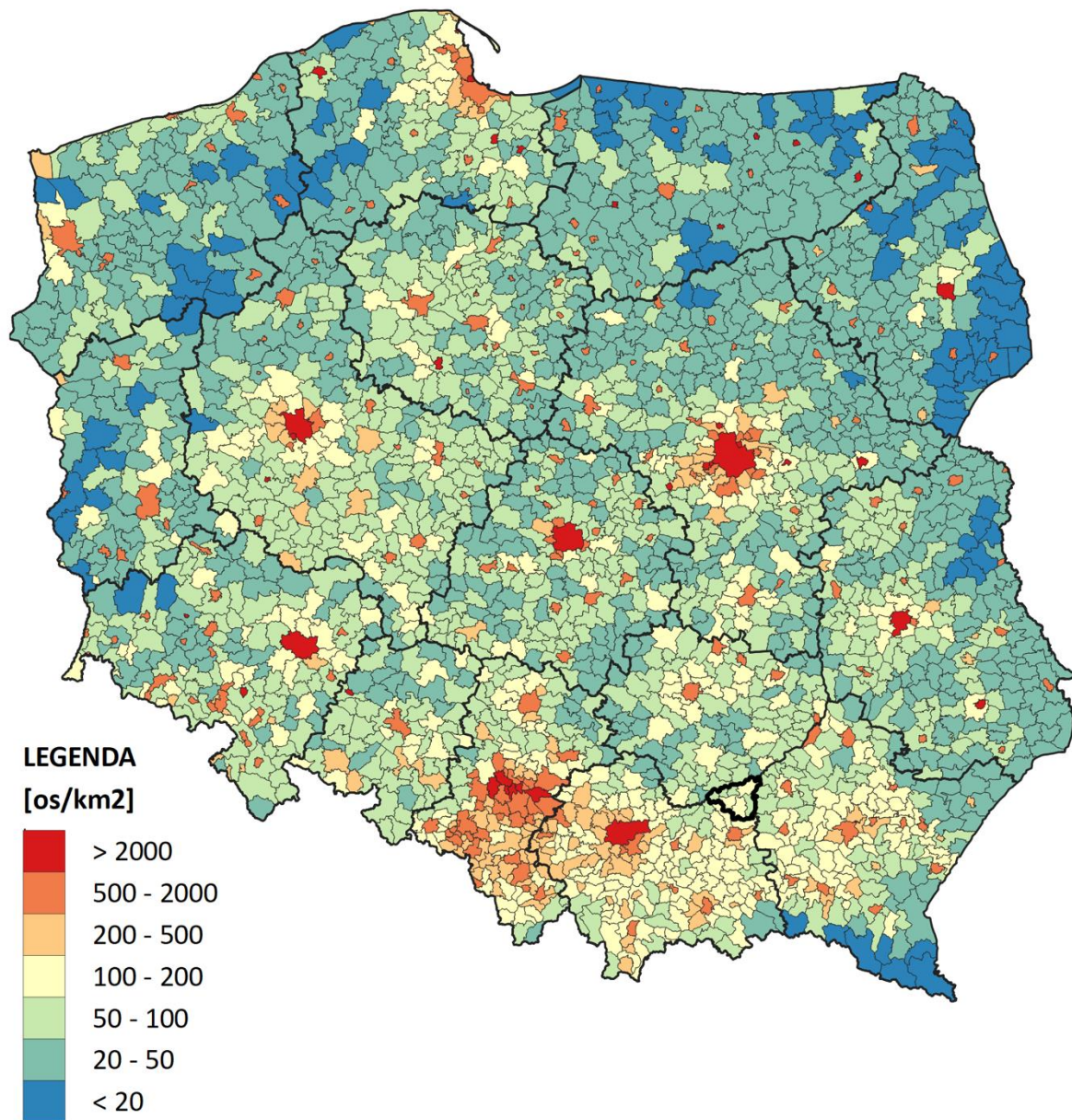
W niektórych gminach planowane są inwestycje mieszkaniowe. W Szczucinie zewnętrzny deweloper zakupił budynek dawnego internatu wraz z przyległym terenem. Na terenie obiektu planowane jest utworzenie 80 mieszkań. Gmina Radgoszcz planuje adaptację byłego posterunku policji na mieszkania chronione. Posiada także w zasobie dwa nieczynne budynki użytkowe, które mogłyby zostać przekształcone w budynki mieszkalne. Gmina Bolesław posiada działki, które planuje podzielić i przeznaczyć pod budownictwo mieszkaniowe. W Dąbrowie Tarnowskiej planowana jest budowa jednego bloku mieszkaniowego. Zakłada się, że będzie to inwestycja w ramach współpracy z Krajowym Zasobem Nieruchomości, z mieszkańiami dla osób, których dochody są zbyt duże, by mogli otrzymać mieszkanie komunalne, ale jednocześnie nie pozwalają im zakupić mieszkań na wolnym rynku. Pierwszeństwo najmu mieszkań w takim bloku miałyby rodziny z dziećmi oraz osoby 60+. Gmina planuje w przyszłości określić także możliwości i warunki wykupu takich mieszkań.

Gmina Mędrzechów posiada w swoim zasobie 2 mieszkania, natomiast nie planuje rozbudowy zasobu mieszkaniowego. Tymczasem gmina Szczucin posiada tereny pod zabudowę mieszkaniową (2 działki, łącznie około 1 ha), a także budynek z 1 mieszkaniem chronionym i 4 mieszkańiami komunalnymi. W przyszłości gmina planuje budowę budynku socjalnego (8 mieszkań, w tym 2 chronione).

Z powyższego zestawienia wynika, że na rynku mieszkaniowym panuje stagnacja. Dotychczas impulsy rozwoju mieszkalnictwa zauważalne są jedynie w gminach Gręboszów i Olesno. Pewne inwestycje planowane są także w gminie Szczucin. Są to jednocześnie gminy o najwyższej pozycji konkurencyjnej w obszarze demografii, co

zostało zaprezentowane powyżej. Gminy miejskie oraz Olesno charakteryzują się także większą gęstością zaludnienia.

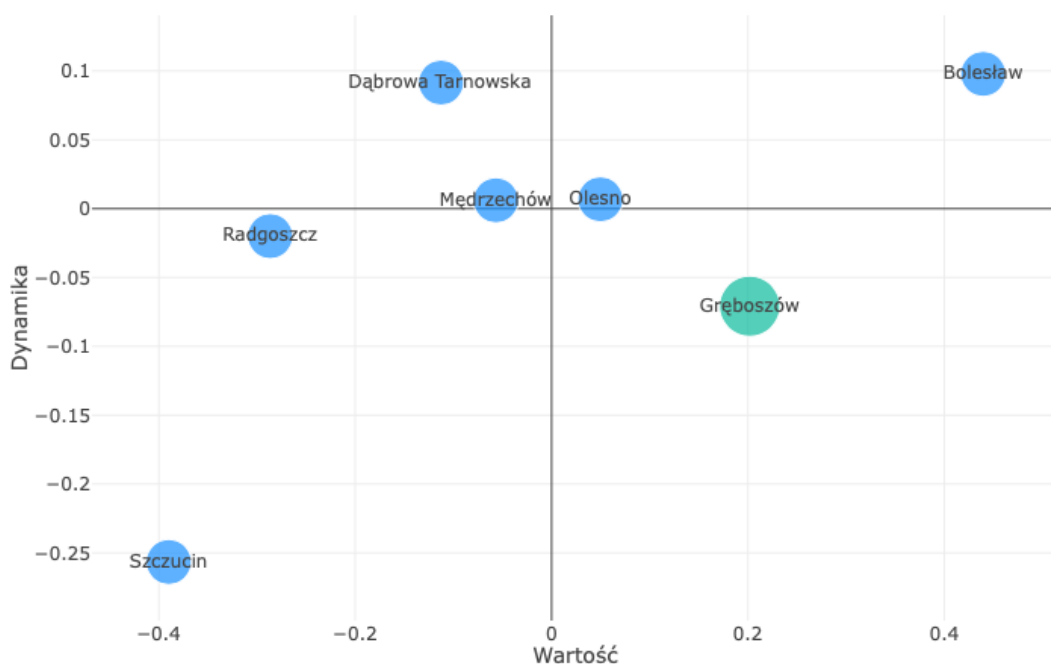
Ryc. 28. Gęstość zaludnienia na tle Polski

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Przeprowadzając analizę wskaźnikową gmin pod kątem dostępności i jakości zasobów mieszkaniowych, można zauważyć, że na pierwszy plan wysuwa się gmina Bolesław jako najbardziej konkurencyjna. Można także potwierdzić dobrą pozycję Olesna i Gręboszowa, ale dużo gorzej rysuje się sytuacja miast obszaru.

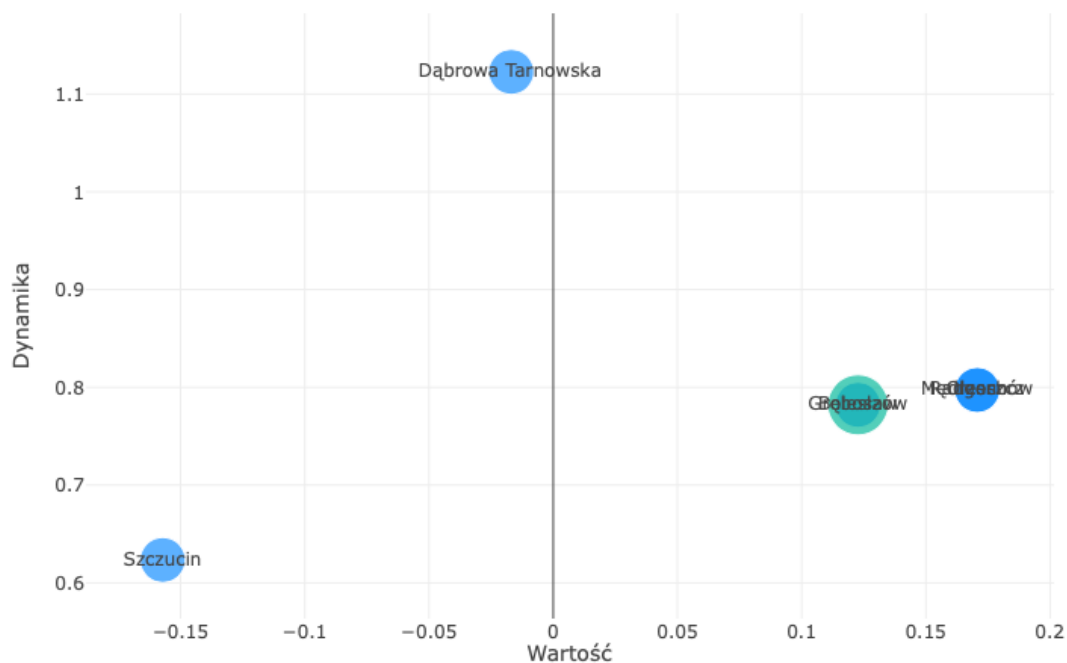
Ryc. 29. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Mieszkańców obszaru nie stać na mieszkanie w mieście. Pokazuje to wskaźnik powierzchni mieszkalnej jaką można kupić za przeciętne wynagrodzenie brutto. Dla gmin wiejskich jest dodatni, natomiast miejsko-wiejskich – ujemny. Potwierdzają to także badania ankietowe w których mieszkańcy, młodzież i liderzy negatywnie oceniają dostępność cenową mieszkań i zgłaszają potrzebę budowy tanich mieszkań, mieszkań komunalnych.

Ryc. 30. Wskaźnik powierzchni mieszkalnej jaką można kupić za przeciętne wynagrodzenie brutto (dane powiatowe)

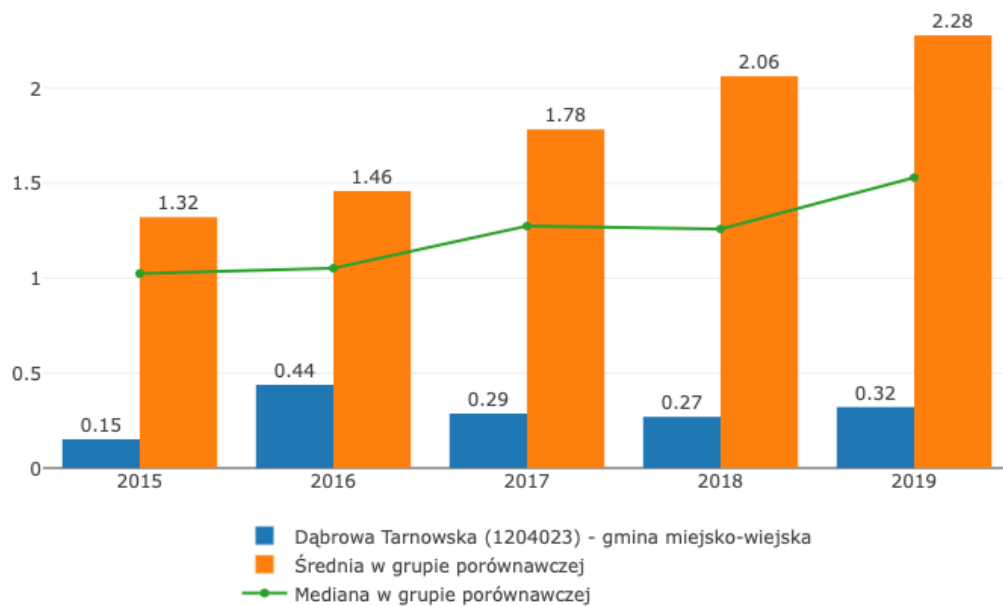

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Sytuacja ta skutkuje głęboką stagnacją na rynku mieszkaniowym. Wskaźnik liczby lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest drastycznie niski, nawet dla gminy Dąbrowa Tarnowska, która ten wskaźnik ma najwyższy spośród wszystkich gmin obszaru.

Ryc. 31. Liczba lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

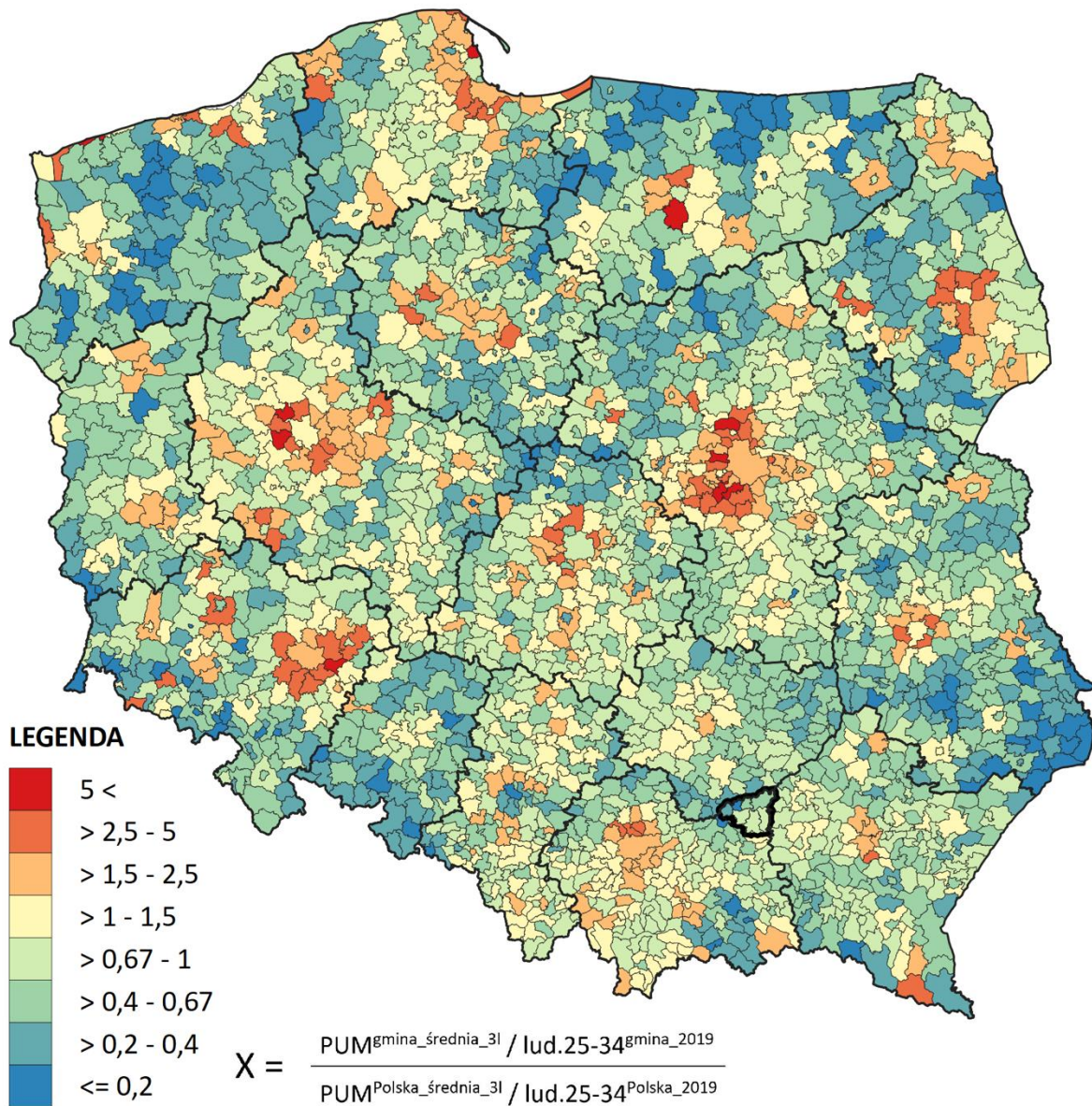
ieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Reasumując, sytuacja mieszkaniowa obszaru jest jego słabą stroną. Na rynku mieszkaniowym obserwowana jest długotrwała stagnacja. Powstające inwestycje to w przeważającej mierze domy jednorodzinne. Brakuje także mieszkań komunalnych i chronionych. Atrakcyjność obszaru jako miejsca zamieszkania prezentuje poniższa mapa, na której ukazany jest wskaźnik średniej powierzchni użytkowej mieszkań na liczbę ludności w wieku 25-34, czyli w stosunku grupy wiekowej która ma największe zapotrzebowanie na mieszkania. Potwierdza on niską atrakcyjność obszaru jako miejsca zamieszkania.

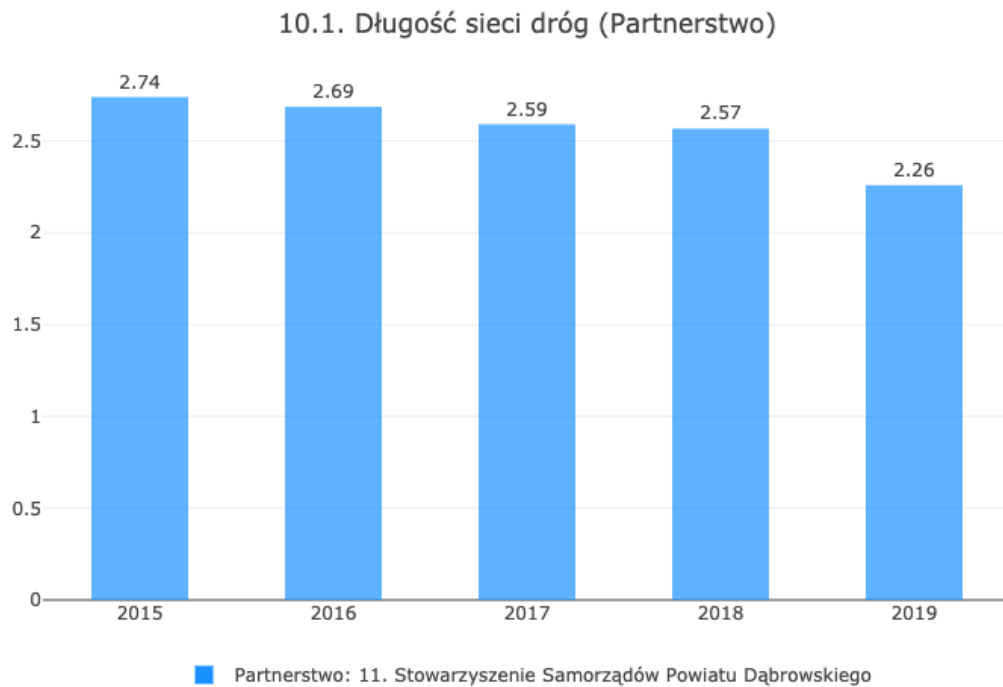
Ryc. 32. Atrakcyjność obszaru jako miejsca zamieszkania – średnia powierzchnia mieszkań oddana do użytkowa na liczbę ludności w wieku 25-34

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Z aspektem zamieszkiwania nierozzerwalnie związany jest aspekt dostępności komunikacyjnej. W tym względzie sytuacja obszaru jest dobra. Zarówno długość jak i jakość dróg można uznać za zadawalającą. Takie wskaźniki jak drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni (dane powiatowe) czy łączna długość dróg gminnych i powiatowych na 100 km² powierzchni są powyżej przeciętnej (rys. nr 35).

Ryc. 33. Pozycja konkurencyjna partnerstwa w obszarze długości sieci dróg – wskaźnik syntetyczny

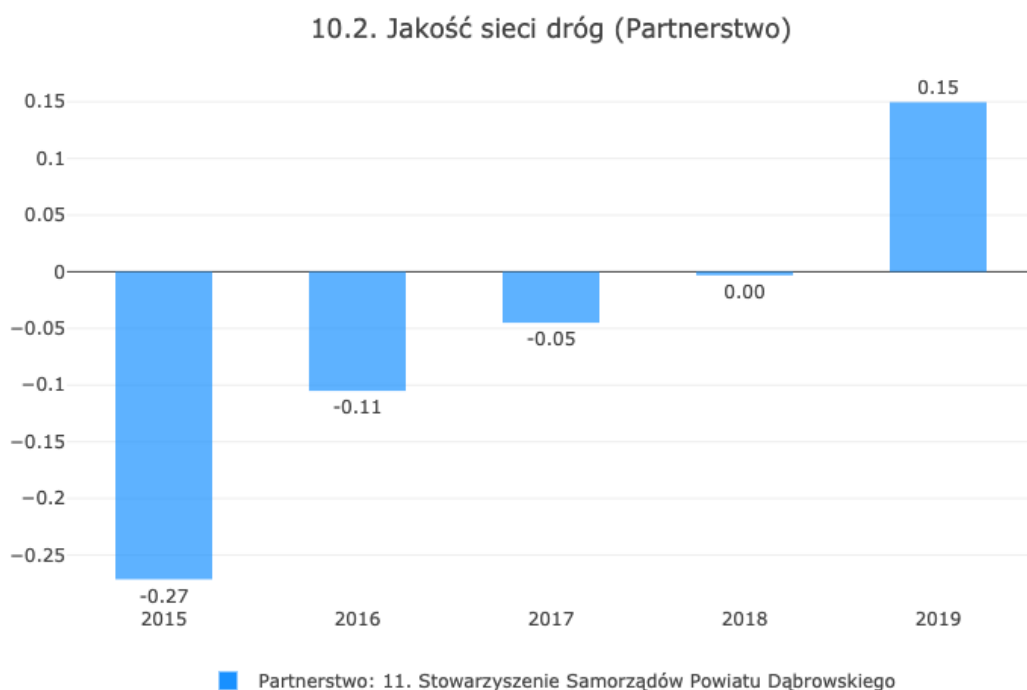

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Podobnie, niemal wszystkie wskaźniki dotyczące jakości dróg takie jak długość dróg utwardzonych, liczba pojazdów na 1 km dróg czy liczba śmiertelnych wypadków na drogach są korzystne i świadczą o dobrej sytuacji w zakresie dostępności komunikacyjnej. Informacje te potwierdzają badania ankietowe i materiał ze spotkań warsztatowych. Ciekawostką jest, że uczniowie ostatnich klas szkół ponadpodstawowych deklarują, że są w stanie poświęcić sporo czasu na dojazd z miejsca zamieszkania do wymarzonej pracy. 43% ankietowanej młodzieży deklaruje, że dopuszczalny czas przeznaczony na dojazd to pół godziny, natomiast dla co czwartej osoby to, aż 60 minut. Potwierdza to pozytywną ocenę skomunikowania wewnętrznego i zewnętrznego obszaru, które młodzi ludzie uznali za argument zachęcający do zamieszkania w przyszłości na terenie powiatu i Partnerstwa (rys. nr 28). Większy odsetek młodzieży, ponad 44%, twierdzi, iż transport zbiorowy nie jest zachętą do zamieszkiwania na obszarze Partnerstwa, natomiast 36% uważa ten aspekt za atut obszaru. Niewielka różnica w odpowiedzi respondentów wskazuje na zróżnicowanie jakości transportu zbiorowego i możliwości dogodnego połączenia z poszczególnych gmin Partnerstwa. Lepsze połączenia komunikacyjne stanowią też priorytet w działaniach samorządowych zarówno wśród młodzieży jak i mieszkańców obszaru.

Mieszkańcy przemieszczają się głównie samochodem (87%). Ze środków transportu publicznego, tj. autobusów i busów rzadko korzysta 39% lub nie korzysta wcale 50% mieszkańców. Jeszcze większy odsetek osób badanych – blisko 84% nie korzysta z usług kolei lub korzysta rzadko (ok. 15%). Komunikacja i transport zbiorowy są oceniane negatywnie jako słaba strona rozwoju gmin przez ponad 62% mieszkańców.

Ryc. 34. Jakość dróg na obszarze Partnerstwa – wskaźnik syntetyczny

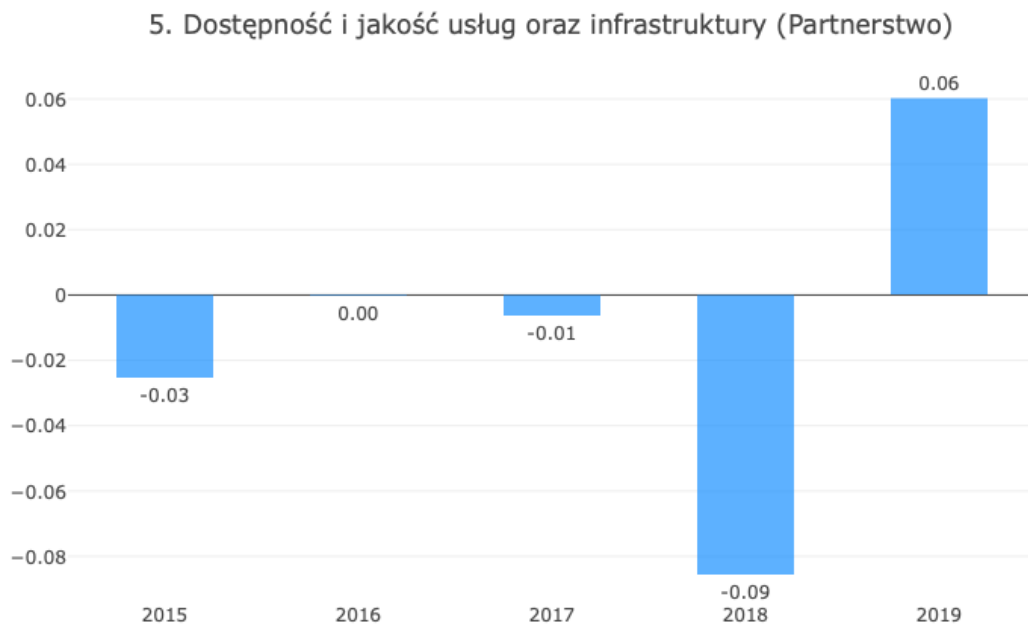

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

2.2.2. Popyt na usługi publiczne i rynkowe oraz na infrastrukturę techniczną i społeczną w kontekście zmian demograficznych

Usługi publiczne i rynkowe są obszarem, w którym w ostatnim czasie nastąpiły pozytywne zmiany na terenie powiatu. Rok 2019 jest pierwszym, w którym Partnerstwo stało się w tym zakresie konkurencyjne. Wskaźnik syntetyczny, według Monitora Rozwoju Lokalnego dotyczący dostępności i jakości usług oraz infrastruktury w 2019 roku wyniósł 0,06 co stanowi poprawę w stosunku do roku poprzedniego gdzie wynosił on - 0,09 (rys. nr 37).

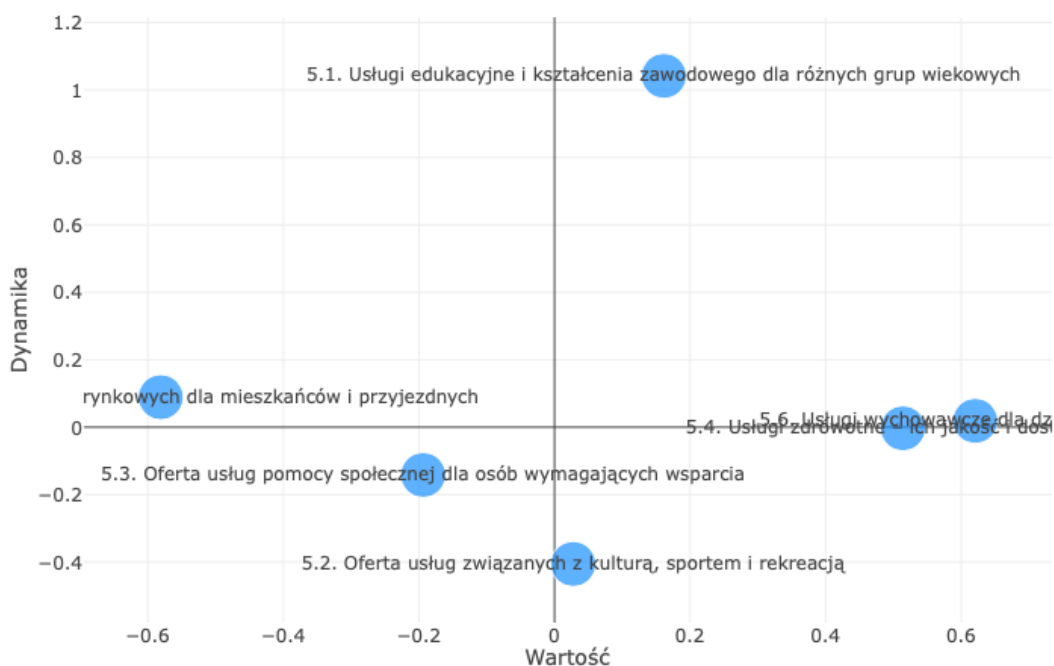
Ryc. 35. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury – wskaźnik syntetyczny

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Dobra sytuacja ujawnia się w obszarze edukacji, usług wychowawczych, zdrowotnych, trudniejsza w usługach rynkowych i ofercie pomocy społecznej. Na pozycji przeciętnej, ale z tendencją do pogarszania się ze względu na ujemną dynamikę jest oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją (rys. nr 38).

Ryc. 36. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

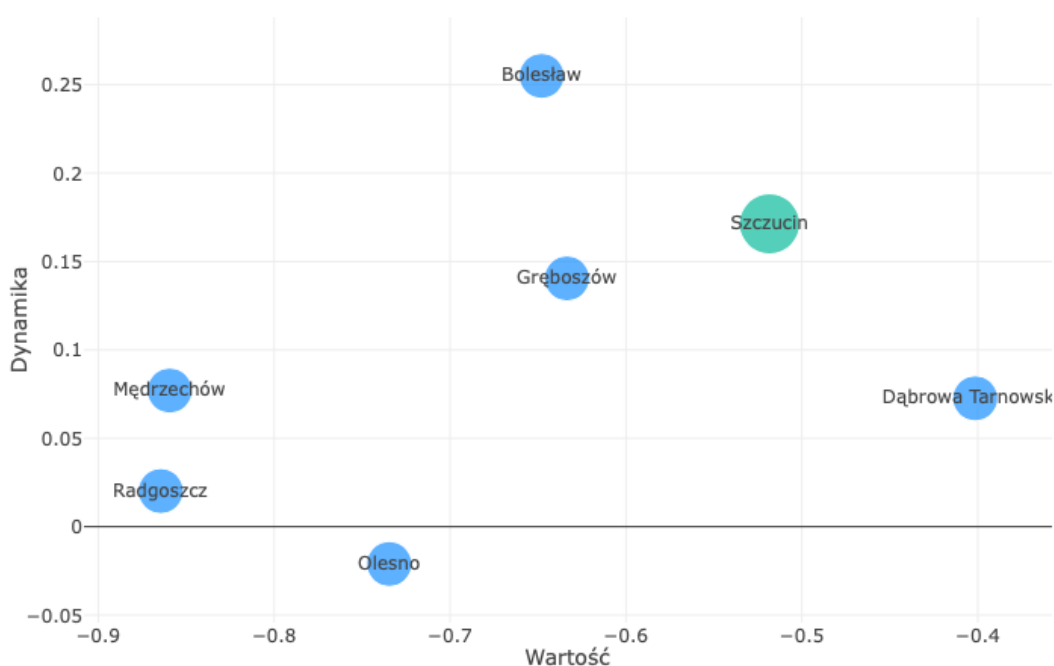
Co ciekawe, w oczach mieszkańców wszystkie wymienione aspekty usług oceniane są negatywnie jako słaba strona obszaru. Pogląd ten podziela młodzież, która ma odmienną opinię jedynie na temat oferty i infrastruktury sportowej. Ta jest czynnikiem zachęcającym większość młodych ludzi do mieszkania na obszarze Partnerstwa. Lokalni liderzy znacznie lepiej ocenili poziom usług obszaru. Uznali oni, że takie aspekty jak oferta i infrastruktura sportowa, oferta handlowa i usługi rynkowe oraz oferta usług społecznych (zdrowotnych, opiekuńczych, edukacyjnych) jest atutem Powiatu Dąbrowskiego. W kwestii oferty kulturalnej oraz możliwości kontynuacji nauki, liderzy przyznali rację mieszkańcom i młodzieży co do niskiego poziomu tych usług. Należy jednak zaznaczyć, że edukacja na poziomie studiów wyższych czy szkół policealnych jest domeną większych ośrodków miejskich niż Dąbrowa Tarnowska i Szczucin, dlatego naturalnym jest, że młodzi ludzie w celu odbycia studiów wyższych udają się do miast poza obszar Partnerstwa. Główne kierunki emigracji zadeklarowane podczas badania ankietowego to Kraków, Tarnów i Rzeszów.

W związku z powyższym zgłębienia wymagają obszary tematyczne usług rynkowych, których niski poziom i ocena przez mieszkańców i młodzież jest powiązana ze słabym rozwojem gospodarczym obszaru, usługi edukacyjne oraz opiekuńczo-wychowawcze, które są nisko oceniane przez lokalną społeczność przy jednoczesnych obiecujących danych wskaźnikowych, a także oferta kulturalno-sportowa, która jest istotnym tematem w debacie dotyczącej rozwoju obszaru.

Oferta usług pomocy społecznej, pomimo ujemnego wskaźnika syntetycznego jest korzystna. Stosunkowo niewiele osób i gospodarstw domowych korzysta z usług pomocy społecznej przy jednoczesnym korzystnym i poprawiającym się wskaźniku kwoty dotacji na zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej przypadające na 1 mieszkańca.

Pierwszym rozważanym aspektem są usługi rynkowe dla mieszkańców i przyjezdnych. Jak zostało wcześniej wspomniane jest to obszar tematyczny, w którym Partnerstwo nie jest konkurencyjne w stosunku do obszarów porównawczych. Wszystkie gminy zrzeszone w Stowarzyszeniu mają ujemny wskaźnik syntetyczny dla tego zagadnienia. W najlepszej sytuacji (ale i tak gorszej niż grupa porównawcza) jest Dąbrowa Tarnowska, w najmniej korzystnej - Radgoszcz i Mędrzechów. Gminy w Partnerstwie cechuje dodatnia dynamika, dzięki której jest szansa, że Partnerstwo dorówna do konkurencji w latach przyszłych.

Ryc. 37. Zakres usług rynkowych dla mieszkańców i przyjezdnych – pozycja konkurencyjna gmin

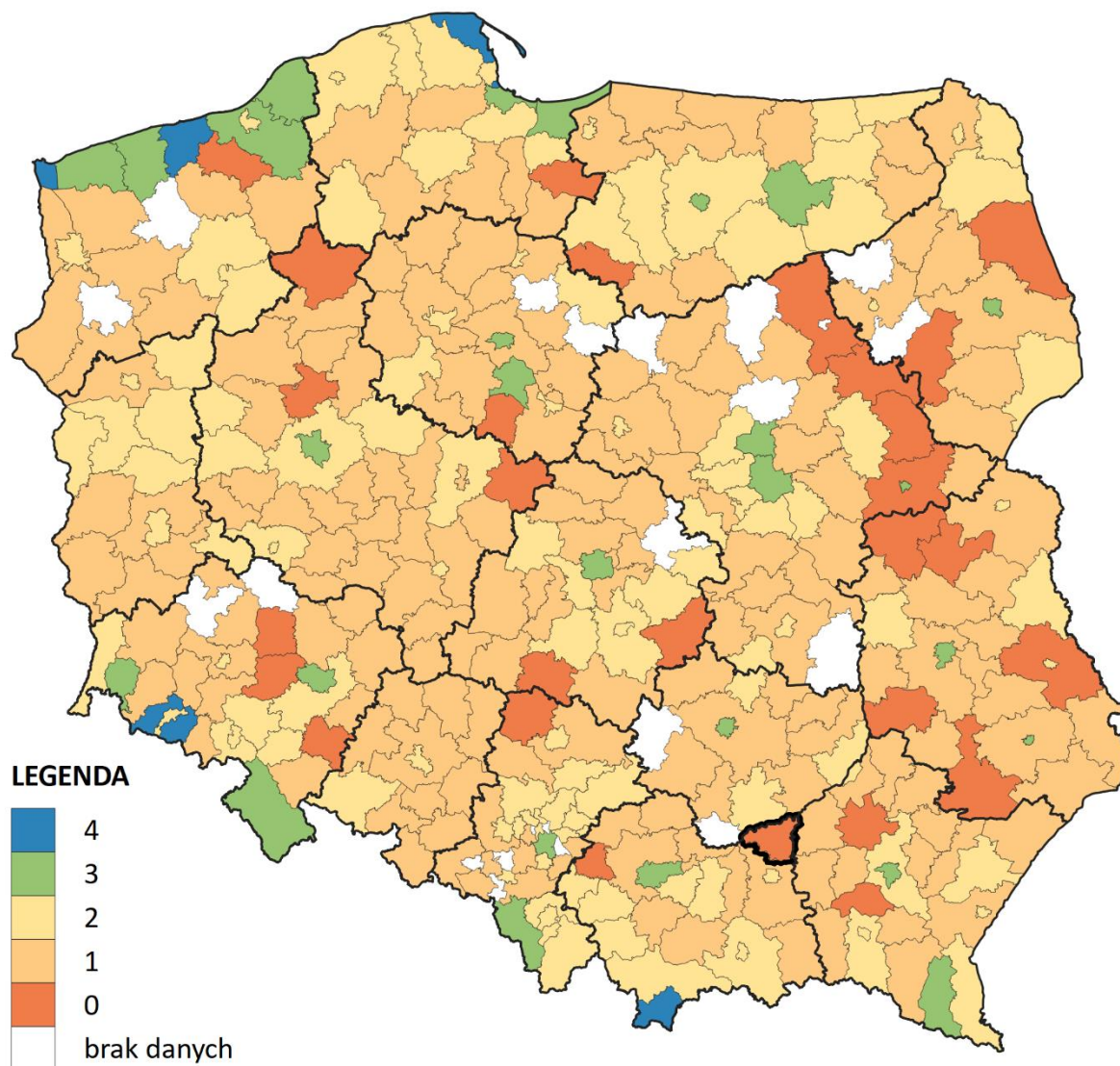

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Za złą sytuację w obszarze odpowiada niska liczba podmiotów gospodarczych świadczących usługi na 1000 mieszkańców. Wskaźnik dla Partnerstwa wynosi $-0,78$ i uległ on poprawie w stosunku do roku 2015 kiedy to wynosił on $-0,95$. Ujemne wartości tego wskaźnika mają wszystkie gminy Partnerstwa. Obszar nie może także konkurować pod względem noclegów udzielonych na 1000 mieszkańców. Ujemna wartość wskaźnika $-0,38$ nie uległa poprawie na przestrzeni ostatnich 5 lat. Obszar

nie posiada znaczących, wypromowanych atrakcji turystycznych, które mogłyby przyciągnąć odwiedzających. Nie ma także znaczącego przemysłu czy dużych firm generujących ruch w celach służbowych. Dlatego też usługi w zakresie miejsc noclegowych nie są na obszarze wysoko rozwinięte. Partnerstwo na tle kraju jest jednym z regionów o najniższym poziomie rozwoju turystyki, co obrazuje poniższa mapa (rys. nr 40).

Ryc. 38. Rozwój turystyki na obszarze Partnerstwa na tle Polski

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

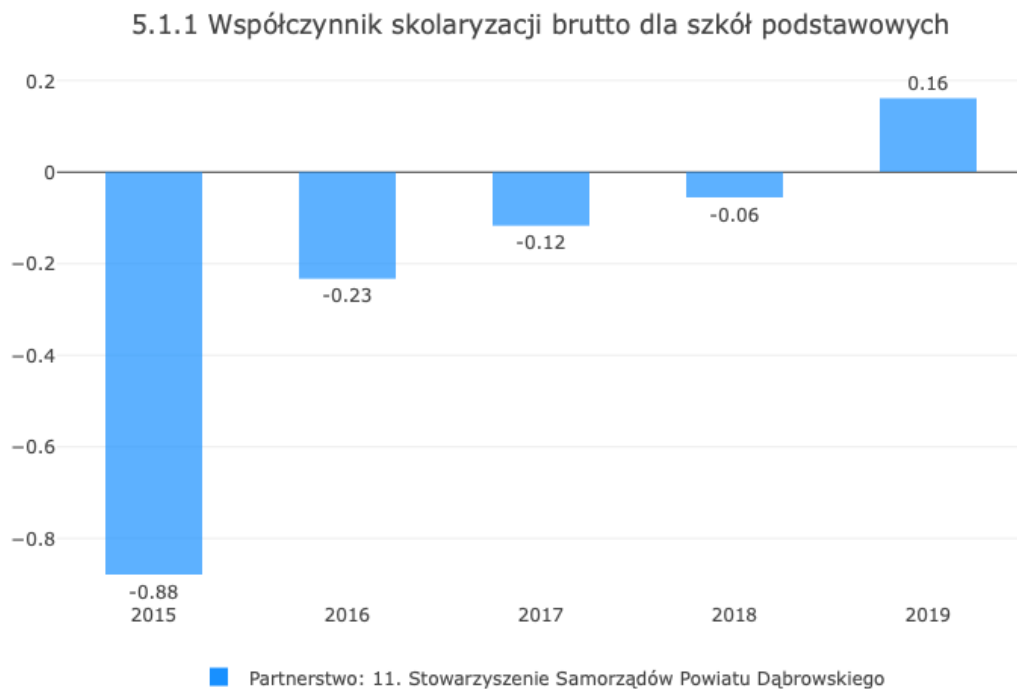
Reasumując, jak pokazuje analiza przepływu usług opisana w rozdziale 2.2., mieszkańcy korzystają z podstawowych usług i infrastruktury w swoich gminach, ale oceniają jakość tych usług stosunkowo nisko. Na obszarze działa mało podmiotów gospodarczych kierujących usługi do mieszkańców. Bardzo niski potencjał

turystyczny powoduje, że uboga jest także oferta dla przyjezdnych. Niska jakość usług jest wynikiem stagnacji gospodarczej, a jej skutkiem jest obniżenie atrakcyjności obszaru jako miejsca zamieszkania.

Kolejny rozważany tu aspekt to usługi z zakresu edukacji i opieki nad dziećmi, które zostały surowo ocenione przez respondentów w badaniach ankietowych. Uczniowie ostatnich klas szkół ponadpodstawowych wyraźnie zaznaczyli chęć kontynuacji nauki i jednocześnie uznali Powiat Dąbrowski za miejsce nie sprzyjające realizacji tych planów. Ofertę usług społecznych w tym edukacyjnych oceniło pozytywnie jedynie 29% młodych ludzi. Na poprawę oferty edukacyjnej jako kluczowego przedsięwzięcia wskazała co trzecia młoda osoba. Młodzież wskazała też na dziedziny, w których odczuwa deficyty wiedzy utrudniające w jej mniemaniu uzyskanie wymarzonej pracy. Są to praktyczne umiejętności i wiedza specjalistyczna związane z zawodem, a także języki obce. Uczniowie wskazali także kluczowe braki w kompetencjach związanych z doradztwem zawodowym takie jak wiedza na temat efektywnego szukania pracy, wykorzystania swoich kompetencji, redukcji stresu. Edukacja i oferta kształcenia nie została oceniona pozytywnie także przez pozostałe grupy respondentów – liderów i mieszkańców, którzy umieszczają ten aspekt po stronie słabych stron obszaru.

Opinie i odczucia zebrane podczas badań zostały zestawione z danymi liczbowymi opisującymi poziom edukacji. Pierwszym analizowanym wskaźnikiem jest współczynnik skolaryzacji dla szkół podstawowych będący odsetkiem osób uczących się w stosunku do liczby ludności w określonym wieku. Wskaźnik ten opisuje jakość edukacji. Dane z ostatnich 5 lat pokazującą wyraźną i systematyczną poprawę, która doprowadziła do tego, że Partnerstwo wyprzedziło grupę gmin porównawczych i w chwili obecnej współczynnik ten jest wyższy niż przeciętny (rys. nr 41).

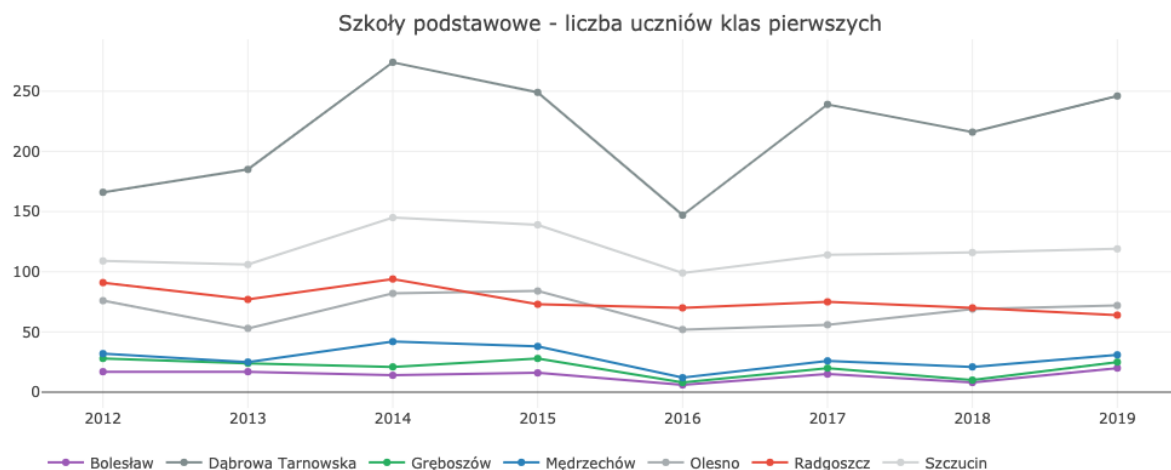
Ryc. 39. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Bardzo trudno bada się wskaźniki liczb uczniów w szkołach w kontekście reformy szkolnictwa, niemniej jednak można zauważyć, że na przestrzeni 10 lat oprócz tego, że wzrosła liczba uczniów w szkołach podstawowych (co jest wynikiem powrotu 8 klasowego systemu szkół podstawowych), nieznacznie wzrosła także liczba uczniów klas pierwszych. W 2019 było ich o 58 więcej niż w roku 2009. Odpowiada za to zwiększona liczba pierwszoklasistów w miastach obszaru. W Dąbrowie Tarnowskiej liczby pierwszoklasistów w 2019 roku wyniosła 246 uczniów i jest to 1/3 więcej niż w 2009 roku. Gminy wiejskie mają stosunkowo stabilną liczbę uczniów klas pierwszych. Wyjątkiem jest gmina Radgoszcz, w której liczba pierwszoklasistów zmniejszyła się w 2019 o 1/3 w stosunku do roku 2009 (rys. nr 42).

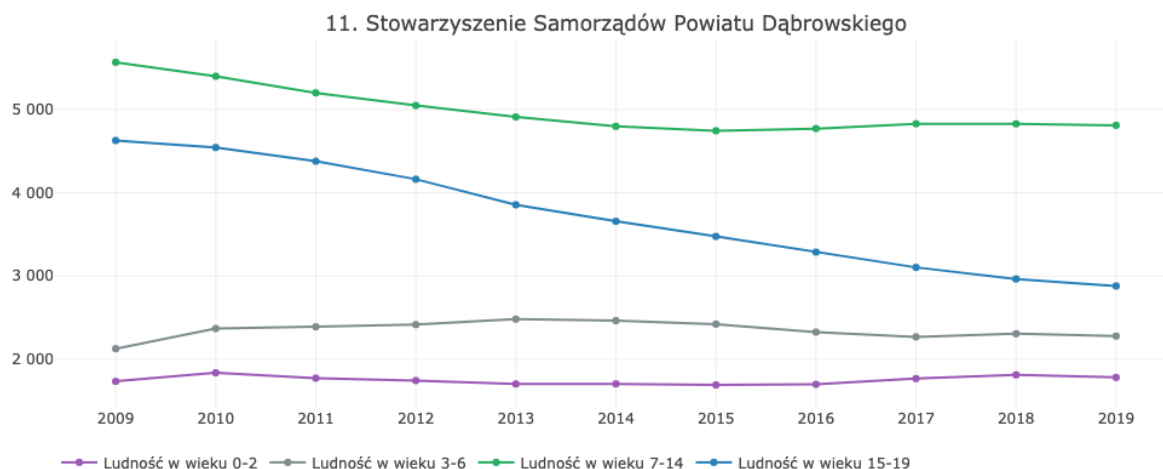
Ryc. 40. Liczba uczniów klas pierwszych szkół podstawowych

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Można więc wysnuć wniosek, że zasadniczo liczba dzieci klas pierwszych utrzymuje się na stałym poziomie. Nie ma więc przesłanek, aby w tym momencie prowadzić działania zmierzające do reorganizacji szkół podstawowych w cały Partnerstwie ze względu na zmiany demograficzne. Jednak, aby ocenić popyt na usługi w przyszłości należy wrócić do wskaźników demograficznych i przyrzeć się liczbie dzieci w wieku 0-6, które dopiero rozpoczną naukę. Okazuje się, że tak jak liczba ludności w wieku 7-19 na przestrzeni 10 lat spadła, tak liczba najmłodszych – nieznacznie, ale wzrosła. Grupa wiekowa 0-6 wzrosła z 3864 osób w 2009 roku do 4062 w 2019 roku. Oznacza to, że Partnerstwu nie grozi zamykanie szkół w związku z niżem demograficznym, a popyt na usługi z zakresu edukacji powinien w najbliższych latach pozostać na stałym poziomie (rys. nr 43).

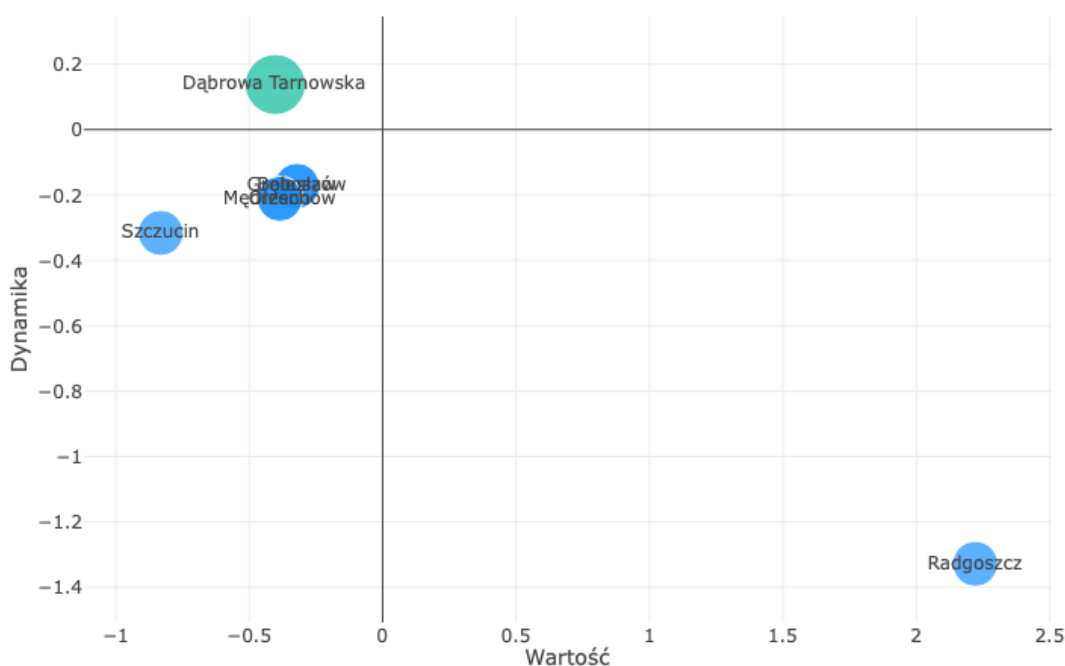
Ryc. 41. Ludność w wieku 0-19 lat

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Istotnym jest także potrzeba uruchomienia żłobków dla dzieci, ze względu na pojawiający się popyt i bardzo skąpą ofertę w powiecie na chwilę obecną. Jeden z lokalnych liderów podczas badań opisał temat w ten sposób: „*Bardzo potrzebna jest większa ilość miejsc w żłobkach i przedszkolach, aby młode mamy miały możliwość powrotu do pracy. Większość młodych, wykształconych kobiet nie chce się poświęcać wyłącznie macierzyństwu i ten trend raczej się pogłębi.*” Problem ten został wyartykułowany również podczas warsztatów strategicznych. Powiat jest niekonkurencyjny pod względem odsetka dzieci objętych opieką żłobkową. Dodatkowo wskaźniki ma jedynie gmina Radgoszcz, gdzie znajduje się jeden z najnowocześniejszych żłobków w Polsce do którego uczęszczają dzieci również z okolicznych gmin (rys. nr 44).

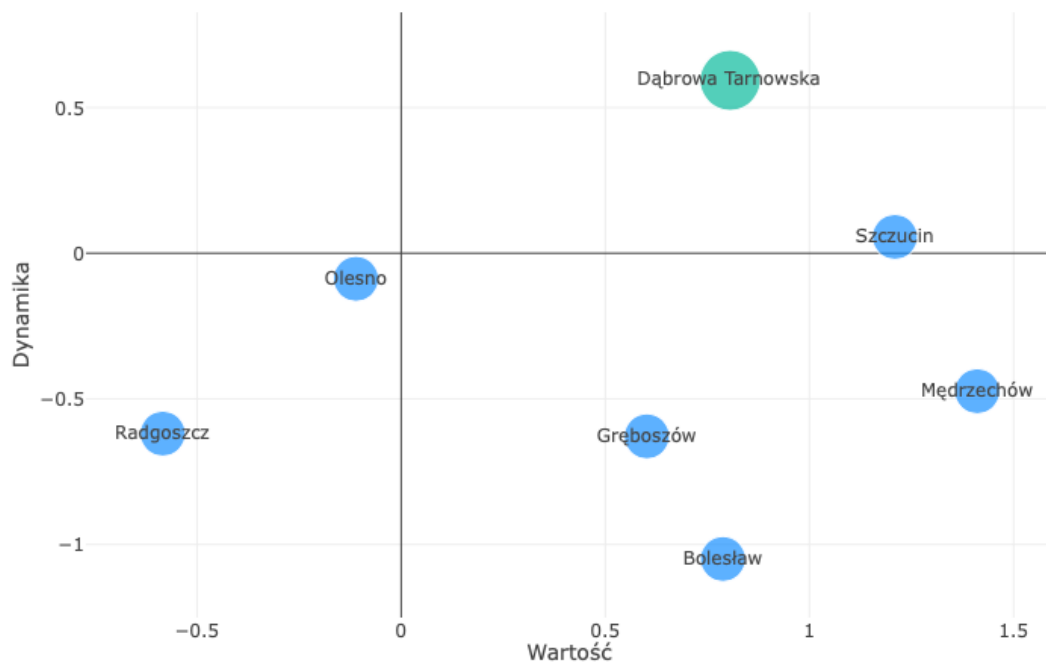
Ryc. 42. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (od 2012 również w klubach dziecięcych) do liczby dzieci w grupie wieku do lat 3 (bez trzylatków)

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Jednocześnie uczestnicy warsztatów zaznaczyli, że opieka przedszkolna – jest obecnie wystarczająca w większości gmin Partnerstwa. Potwierdzają to dane statystyczne. Wskaźnik liczby miejsc w przedszkolach w stosunku do liczby dzieci w wieku 3-6 jest wysoki (pomimo wzrastającej liczby dzieci w tym wieku). Jak pokazuje wykres jedynie gminy Radgoszcz i Olesno odstają od grupy porównawczej (rys. nr 45).

Ryc. 43. Stosunek liczby miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 lat

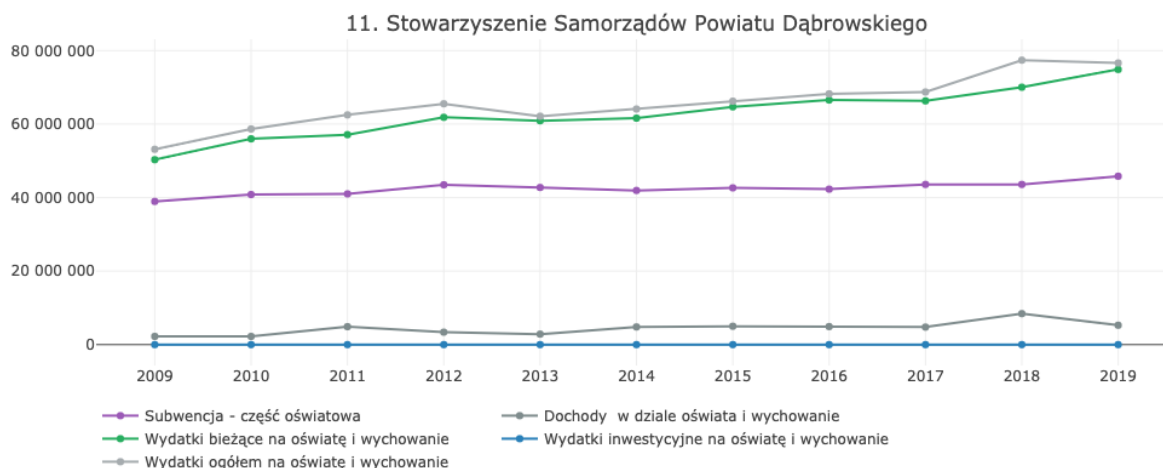

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Należy zaznaczyć, że reforma szkolnictwa pociągnęła za sobą konsekwencje w postaci zwiększenia liczby oddziałów w szkołach podstawowych, liczby zatrudnionych nauczycieli, a także co za tym idzie kosztów utrzymania szkół.

Liczba oddziałów szkolnych zwiększyła się z 246 w roku 2009 do 280 w 2019. Podobnie liczba nauczycieli zwiększyła się o 1/3. Wraz z tymi wskaźnikami wzrosły także wydatki ogółem poniesione na oświatę i wychowanie z 53 mln zł w 2009 roku do prawie 77 mln zł w 2019 roku. Wzrosła także (ale nie tak znacząco) subwencja oświatowa z około 39 mln zł do niespełna 46 mln zł (rys. nr 46).

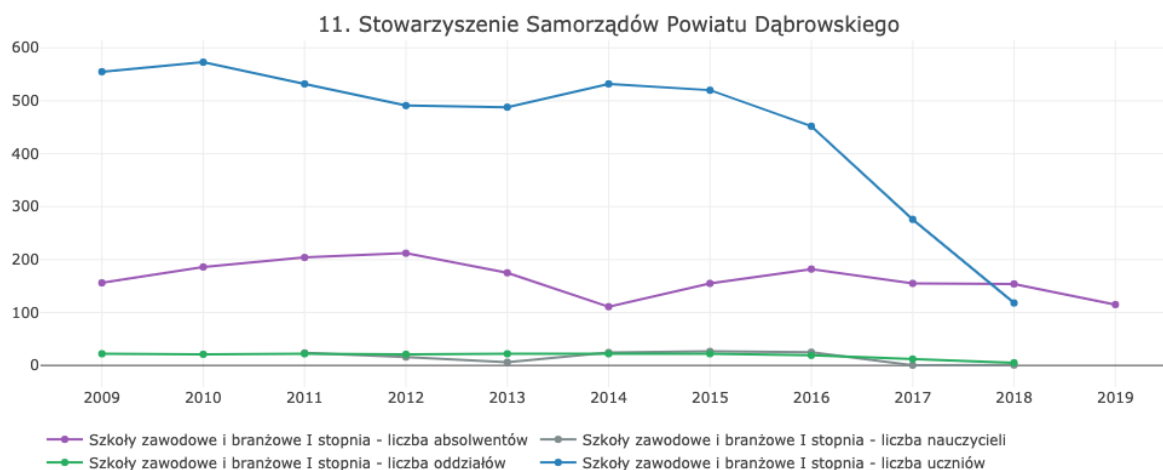
Ryc. 44. Wysokość subwencji i wydatków na oświatę

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Na przestrzeni ostatnich 10 lat zmniejszyła się z kolei liczba uczniów, nauczycieli i oddziałów w szkołach ponadpodstawowych. Wyjątkiem są technika, gdzie liczba uczniów i oddziałów jest na stałym poziomie, zwiększyła się natomiast liczba nauczycieli. Ciekawym zjawiskiem jest zmiana liczby uczniów w szkołach zawodowych i branżowych I stopnia. Poniższy wykres pokazuje jak drastyczny jest spadek uczniów w tych szkołach w ostatnich 10 latach. Liczba uczniów zmniejszyła się z 550 w 2009 do 118 w 2018 (rys. nr 39). Z przeprowadzonych badań młodzieży wynika również, że w szkołach branżowych chcieliby kontynuować naukę jedynie nieco ponad 4% badanych, a możliwość kontynuowania nauki i kształcenia się na terenie powiatu 70% młodzieży ocenia jako słabą stronę rozwoju gmin.

Ryc. 45. Sytuacja szkolnictwa zawodowego w powiecie dąbrowskim

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Oдноśnie wyników egzaminów maturalnych i pozycji uczniów z obszaru Partnerstwa względem kolegów z województwa, można zauważyć, że Powiat Dąbrowski wypadł niezbyt korzystnie. Wyniki uczniów odbiegają dosyć znacząco od średniej wojewódzkiej. Szczególne braki widoczne są w przypadku egzaminu z języka angielskiego i matematyki (tab. nr 5).

Tabela 5. Wyniki egzaminów maturalnych w 2020 roku - średnia

	język polski	matematyka	język angielski
Powiat Dąbrowski	50	46	62
województwo małopolskie	53	55	72

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Podsumowując, ankietowani uczniowie ostatnich klas szkół ponadpodstawowych nie są zadowoleni z poziomu kształcenia. Definiowane przez nich braki z zakresu języków obcych znajdują odzwierciedlenie w wynikach egzaminów maturalnych.

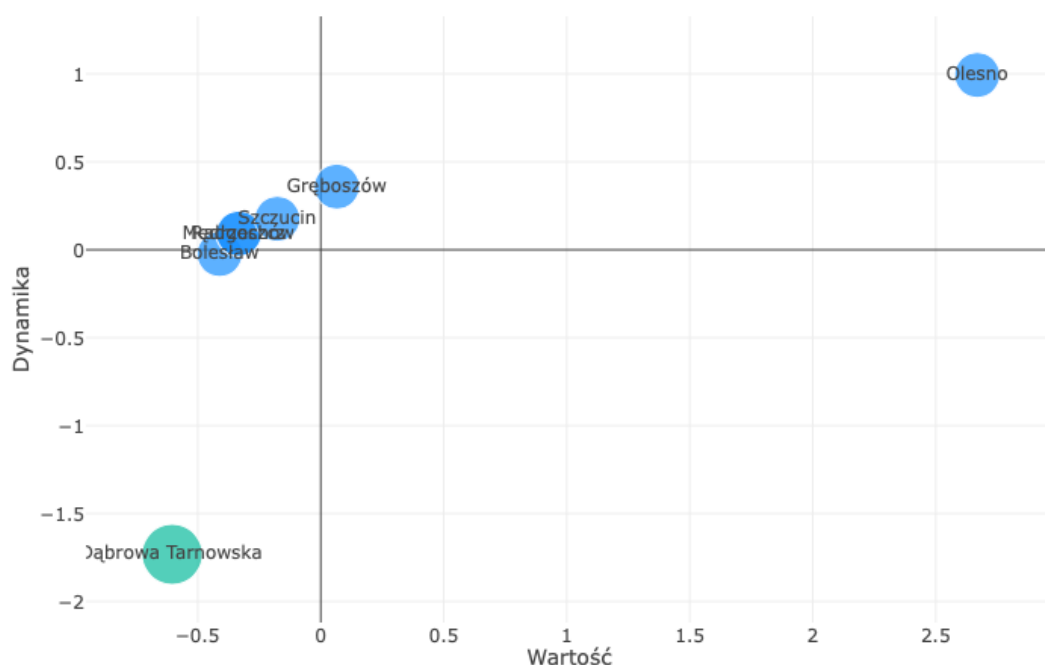
Reasumując wątek edukacji i opieki nad dziećmi, obszar Partnerstwa nie został w dużym stopniu dotknięty przez powszechny w Polsce problem zmian popytu na usługi edukacyjne i opiekuńcze związanego ze zmniejszającą się liczbą dzieci. Zmieniły się natomiast oczekiwania rodziców i młodzieży z zakresu edukacji i nie w każdej dziedzinie samorządy nadążają za tymi zmianami. Zwiększający się popyt na żłobki przy jednoczesnych brakach w ofercie jest słabą stroną obszaru. Na poziomie edukacji ponadpodstawowej pojawiają się deficyty i problemy takie jak niski poziom uczniów zdających egzamin maturalny czy lawinowo zmniejszające się zainteresowanie młodzieży edukacją w szkołach zawodowych i branżowych.

Kolejnym analizowanym tu aspektem jest oferta kulturalno-rozrywkowa i sportowa. Badania mieszkańców wyraźnie pokazały, że nieco inaczej oceniana jest oferta sportowo-rekreacyjna i oferta kulturalno-rozrywkowa. Tak jak ta pierwsza jest doceniana przez lokalnych liderów i młodzież, która jest jednocześnie jednym z głównych jej użytkowników, tak ta druga uważana jest raczej za mankament obszaru. Ponad 66 % mieszkańców i 55% liderów uznała ofertę kulturalną za mankament regionu. Odnośnie oferty sportowej twierdzi tak prawie 48% badanych. Aż 40% mieszkańców korzysta z usług i imprez kulturalnych i rozrywkowych poza obszarem Partnerstwa, a w przypadku kultury wysokiej ten odsetek jest jeszcze wyższy i wynosi prawie 55%. Co trzeci mieszkaniec i prawie 40% lokalnych liderów zgłasza przedsięwzięcia z zakresu uatrakcyjnienia oferty kulturalnej i spędzania

czasu wolnego jako działania priorytetowe dla obszaru. Lokalni liderzy zwrócili uwagę na konieczność wzbogacenia bazy i oferty kulturalnej np. o szkołę muzyczną, balet, a także oferty dla najmłodszych . „[należy] rozwinąć życie kulturalno-rozrywkowe, zwiększyć ilość żłobków na terenie powiatu, zorganizować miejsca kreatywnej rozrywki i zabawy dla najmłodszych (najbliższe w Tarnowie)”.

W chwili obecnej udział mieszkańców w kulturze jest stosunkowo niewielki. Wskaźnik odwiedzający muzea, wystawy, koncerty jest niski dla wszystkich gmin oprócz Olesna, w którym znajduje się największa atrakcja turystyczna obszaru – wieś Zalipie przyciągająca miłośników sztuki ludowej (rys. nr 48).

Ryc. 46. Liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców

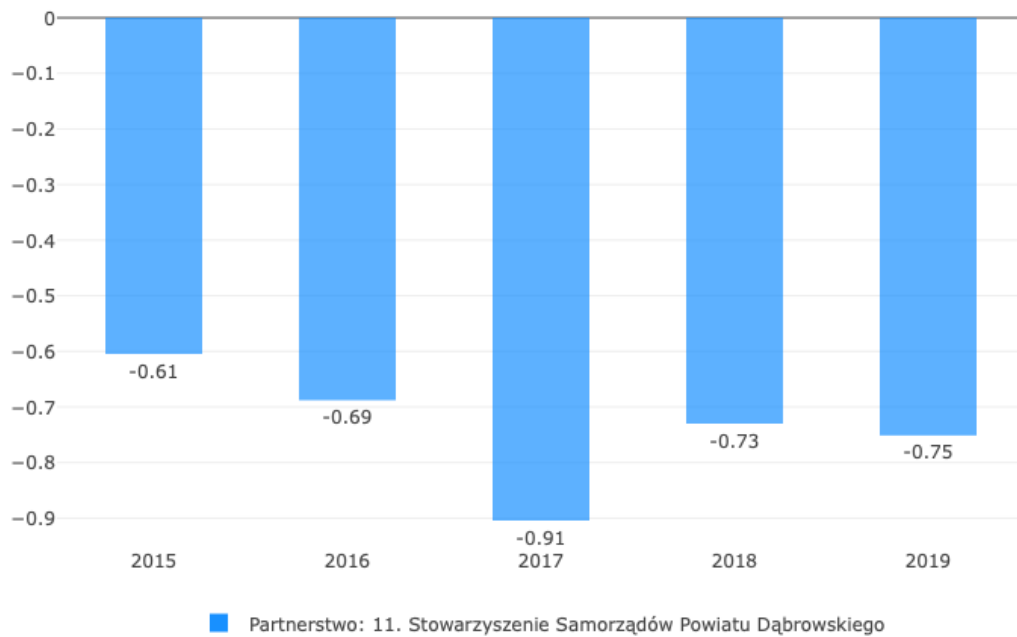

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Wszystkie trzy badania ankietowe wskazały wyraźnie na potrzebę realizacji przedsięwzięć z zakresu kultury i rozrywki. Jednocześnie widać wyraźnie, że wydatki na kulturę pozostawiają wiele do życzenia. Samorządy z Partnerstwa wydają na ten cel mniej niż gminy porównawcze i wskaźnik ten nie poprawia się (rys. nr 49).

Ryc. 47. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca

.3 Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca (średnia trzyletnia)

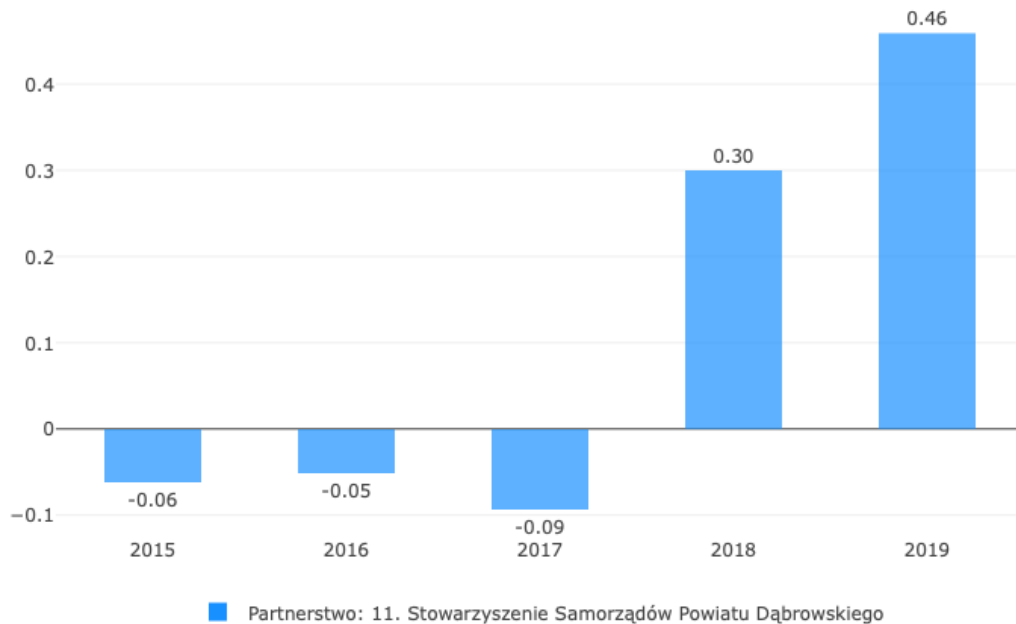

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Jednocześnie wydatki na sport są znacznie powyżej przeciętnej, jednak za tą sytuację odpowiada gmina Olesno, która pozytywnie odbiega od reszty gmin plasujących się w okolicach średniej (rys. nr 50).

Ryc. 48. Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca

5.2.4 Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Wysokie wydatki nie mają jednak przełożenia na liczbę członków klubów sportowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, gdzie wskaźnik w 2018 wynosił -0,15. Może to oznaczać, że stosunkowo duże pieniądze przeznaczane są na niezbyt liczne kluby sportowe.

2.3. Potencjał społeczny i ekonomiczny społeczności na terenie Partnerstwa, potencjał ekonomiczny podmiotów prawnych, potencjał Partnerów

2.3.1. Potencjał społeczny Partnerstwa

Od kilku lat niezmiennie pozostają priorytety współpracy samorządu powiatowego z organizacjami pozarządowymi. Głównym celem jest kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego i zwiększenie udziału organizacji zaangażowanych w realizację zapisów Strategii Rozwoju Powiatu Dąbrowskiego.

W szczególności nacisk został położony na rozwój sektora pozarządowego na terenie powiatu, zwiększenie liczby organizacji i poprawy efektywności ich działań,

wzrost aktywności obywatelskiej mieszkańców powiatu, ich zaangażowania w sprawy regionu i jego rozwój.

Zadania priorytetowe powiatu zostały określone w następujących obszarach:

- 1) w zakresie ochrony i promocji zdrowia (m.in. promowanie zdrowego stylu życia, promocja zdrowia psychicznego, działania na rzecz osób z zaburzeniami)
- 2) w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej (m.in. współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży szkół, organizacja amatorskich zawodów i imprez sportowych)
- 3) w zakresie pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (m.in. wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, aktywizacja zawodowa, prowadzenie DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz dla osób w podeszłym wieku, prowadzenie placówek wsparcia dziennego)
- 4) w zakresie udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej:

W skali powiatu aktywnymi organizacjami pozarządowymi są Stowarzyszenie Pomocy Dziecku i Rodzinie "Przyjazny Świat" z Mędrzechowa, które prowadzi w Kupieninie: Niepubliczny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy, Niepubliczną Szkołę Specjalną Przesposabiającą do Pracy, Warsztaty Terapii Zajęciowej i Niepubliczne Przedszkole Specjalne. W tym obszarze aktywnie działa również Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych "Pomocna Dłoń" w Dąbrowie Tarnowskiej, które prowadzi Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla Dzieci Niepełnosprawnych w Dąbrowie Tarnowskiej z siedzibą w Sutkowie, Warsztaty Terapii Zajęciowej w Dąbrowie Tarnowskiej i Środowiskowy Dom Samopomocy w Oleśnicy. Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych prowadzi również Stowarzyszenie "Otwarte Serce" Rodziców, Opiekunów i Przyjaciół Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowicy, które prowadzi tam Środowiskowy Dom Samopomocy. Odbiorcami są osoby potrzebujące z obszaru całego powiatu. Organizacje te podejmowały również inicjatywy likwidowania barier architektonicznych i barier transportowych. Działalność jest współfinansowana ze środków Powiatu Dąbrowskiego i PFRON.

Z kolei w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej aktywnym działaniem odznacza się Powiatowy Szkolny Związek Sportowy z siedzibą w Dąbrowie Tarnowskiej od wielu lat realizując działania współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży szkół z terenu Powiatu Dąbrowskiego. Amatorskie działania sportowe w biegach podejmowały natomiast Run Team Dąbrowa Tarnowska oraz Katolicko-Strażacko-Uczniowski Zespół Sportowy w Małcu.

W obszarze rodziny i pieczy zastępczej z organizacjami pozarządowymi współpracuje Jednostka Wspierająca Rodzine w Dąbrowie Tarnowskiej.

Zaopatrzenie osób starszych i przewlekle chorych realizowane jest przez organizacje kościelne Caritas Diecezji Tarnowskiej oraz Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek poprzez prowadzenie domów pomocy społecznej dla osób starszych i osób przewlekle somatycznie chorych. Natomiast w organizację wsparcia dla dzieci w postaci placówki dziennej było zaangażowane ogólnopolskie Stowarzyszenie „Siemacha” z Krakowa.

Zadania z zakresu aktywizacji zawodowej podejmowane są m.in. w ramach projektu „Dobra Przyszłość”. W roli wykonawcy usług występują tu różne organizacje pozarządowe m.in. Fundacja Edukacji i Rozwoju Tańca Latino z siedzibą w Żabnie.

Zadanie organizacji systemu udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej od kilku lat realizowane jest przez Fundację Rozwoju Przedsiębiorczości „Consilium” z siedzibą w Krakowie.

Kolejnym obszarem wspieranym przez samorząd powiatu jest opieka nad zabytkami. Na przestrzeni ostatnich kilku lat odbiorcami tej pomocy są przede wszystkim Parafie Rzymsko-Katolickie z obszaru całego powiatu. Dotacje przeznaczone były na prace konserwatorskie i restauracyjne zabytków ruchomych, wyposażenia kościołów oraz na zabytki nieruchome.

Sektor organizacji pozarządowych na obszarze partnerstwa rozwija się, w szczególności w zakresie kół gospodyń wiejskich. Jest to najpopularniejsza forma zrzeszania się i współdziałania mieszkańców powiatu (tab. nr 5).

Tabela 6. Nowopowstałe organizacje pozarządowe i koła gospodyń wiejskich na obszarze Powiatu Dąbrowskiego

forma prawna podmiotu	2019	2018	2017
stowarzyszenie	3	2	2
fundacja	1	0	0
stowarzyszenie zwykłe	1	3	3
koła gospodyń wiejskich	9	31	0
Suma	14	36	5

Źródło: zestawienie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Dąbrowie Tarnowskiej

Organizacje pozarządowe mimo, iż mają możliwość zgłaszania kandydatów do komisji konkursowych powołanych w celu opiniowania złożonych ofert w odpowiedzi na konkursy ogłaszane przez Powiat Dąbrowski, rzadko korzystają z takiej możliwości.

Na obszarze partnerstwa działa również 7 wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli samorządu powiatowego, np. Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Powiatowa Rada Rynku Pracy.

Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Dąbrowskiego przy udziale samorządu powiatowego i samorządów gminnych organizuje cykliczne Święto Powiśla Dąbrowskiego – Targi Gospodarcze i Dożynki Powiatowe. Natomiast Starostwo Powiatowe przy współpracy organizacji pozarządowych organizuje dwukrotnie w ciągu roku imprezy sportowe o charakterze powiatowym.

Tabela 7. Wysokość dotacji udzielonych przez Powiat Dąbrowski w poszczególnych obszarach zadaniowych organizacjom pozarządowym oraz podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego w latach 2017-2019

Obszar merytoryczny	2019	2018	2017
wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	16 053,50	13 496,70	12 356,78
promocja i ochrona zdrowia	2 910,50	4 194,00	5 000,00
prowadzeniu punktu nieodpłatnej pomocy prawnej	64 020,00	60 725,88	60 725,88
realizację zadań w zakresie działań na rzecz osób niepełnosprawnych	1 227 567,00 (w tym 1 097 760,00 z PFRON)	784 833,64 (w tym 580 860,00 z PFRON)	866 473,59 (w tym 794 266,59 z PFRON)

realizację zadań w zakresie pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	529 717,00	480 252,00	553 655,00
realizację zadań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	95 000,00	120 000,00	115 000,00
realizację zadań w zakresie edukacji/ oświaty	1 682 088,44	1 704 691,28	1 782 029,02

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Dąbrowie Tarnowskiej

Starostwo Powiatowe w wyniku przeprowadzonych konkursów ofert zawiera ok. 6-8 umów na realizację zadań własnych. W zakresie tzw. „małych grantów” jest to ok. 1-3 umów.

Od kilku lat na terenie powiatu organizowane są Integracyjne Spotkania Organizacji Pozarządowych z terenu Powiatu Dąbrowskiego. W 2017r. odbyło się IV spotkanie organizowane przy współpracy z Terenowym Zespołem Doradztwa Rolniczego w Dąbrowie Tarnowskiej. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele kilkudziesięciu stowarzyszeń działających na terenie powiatu przede wszystkim na rzecz rozwoju regionu, edukacji społecznej, kultury, turystyki, wolontariatu i promocji Powiśla Dąbrowskiego.

Aktywność mieszkańców ograniczona jest głównie do zgłaszania propozycji zadań inwestycyjnych na zebraniach wiejskich. Brakuje inicjatyw oddolnych samych mieszkańców, a tym samym współpraca na linii samorząd-mieszkańcy nie jest wystarczająca. Aktywność społeczna i współdziałanie mieszkańców oczami badanej młodzieży jest oceniana podobnie. Ponad 38% badanych twierdzi, że jest to ważny element życia społecznego zachęcający do pozostania na obszarze Parterstwa, a przeciwnego zdania jest 34% badanych. Wśród przedsięwzięć jakie powinny być zrealizowane na obszarze gmin, blisko 17% badanej młodzieży wyraziło chęć pełniejszego i realnego włączenia mieszkańców w procesy planowania, decydowania i zarządzania samorządowego.

Przeważający odsetek – ponad 45% badanych nie podejmuje aktywności społecznej i obywatelskiej (np. wolontariat, organizacje pozarządowe, polityczne, zawodowe). 39% mieszkańców należy do osób aktywnych społecznie. Dla dużej części mieszkańców współdziałanie lokalnej społeczności jest słabą stroną rozwoju gmin.

W gminach na obszarze Partnerstwa samorządy współpracują głównie z Ochotniczymi Strażami Pożarnymi, Kołami Gospodyń Wiejskich oraz zespołami i klubami sportowymi. Są to najbardziej aktywne organizacje w gminach wiejskich. Organizacje pozarządowe słabo współpracują ze sobą. Ewentualna współpraca zdarza się sporadycznie i ma charakter pozaformalny.

Większość gmin wiejskich przyznaje organizacjom pozarządowym niewielkie dotacje, sięgające do ok. 150 tys. zł w skali roku. Pojedyncze inicjatywy wpierane są średnio kwotami kilku do kilkudziesięciu tysięcy zł. W przypadku OSP popularną formą wsparcia samorządu jest przekazanie wyposażenia zakupionego ze środków finansowych gminy. Z kolei członkowie OSP angażują się we wspieranie różnych działań organizowanych przez samorząd na rzecz lokalnych społeczności.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi jest bardziej rozwinięta w miastach Powiatu Dąbrowskiego. Widoczne są stowarzyszenia działające w zakresie rozwoju lokalnego, popularyzacji tradycji i kultury, wspierania edukacji, osób z niepełnosprawnościami, seniorów, wolontariatu, rozwoju inicjatyw sportowych, rekreacyjnych i turystyki. Gmina Dąbrowa Tarnowska wspiera organizacje pozarządowe niewielkimi grantami od kilku do 50 tys. zł (wyższa kwota na wspieranie zadań z zakresu wspierania sportu i turystyki). Część organizacji podejmuje się realizacji zadań infrastrukturalnych o budżetach powyżej 200 tys. zł., dofinansowanych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Niektóre organizacje finansują swoje działania również małymi grantami z LGD Ponidzie, LGD Prowent i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

Samorząd Szczucina wspiera organizacje finansowo przekazując dotacje głównie na zadania związane z upowszechnianiem sportu i kultury fizycznej (220 tys. zł / 2019r.). Pozostałe obszary współpracy z organizacjami, tj. rozwijanie kultury i ochrona tradycji oraz ochrona i promocja zdrowia oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym są wspierane dotacjami w wysokości 40 tys. na rok.

Organizacje pozarządowe wspierane są przez samorządy gminne również w zakresie m.in. szkoleń, udostępniania obiektów, opracowania dokumentacji konkursowej, konsultacji i doradztwa, wymiany informacji o działalności NGO, wspólnej realizacji zadań. Szczucin prowadzi także podstronę dedykowaną organizacjom pozarządowym oraz wspomaga realizację projektów dofinansowanych z innych źródeł, m.in. w formie pożyczek. Dąbrowa Tarnowska od pięciu lat powierza zadanie

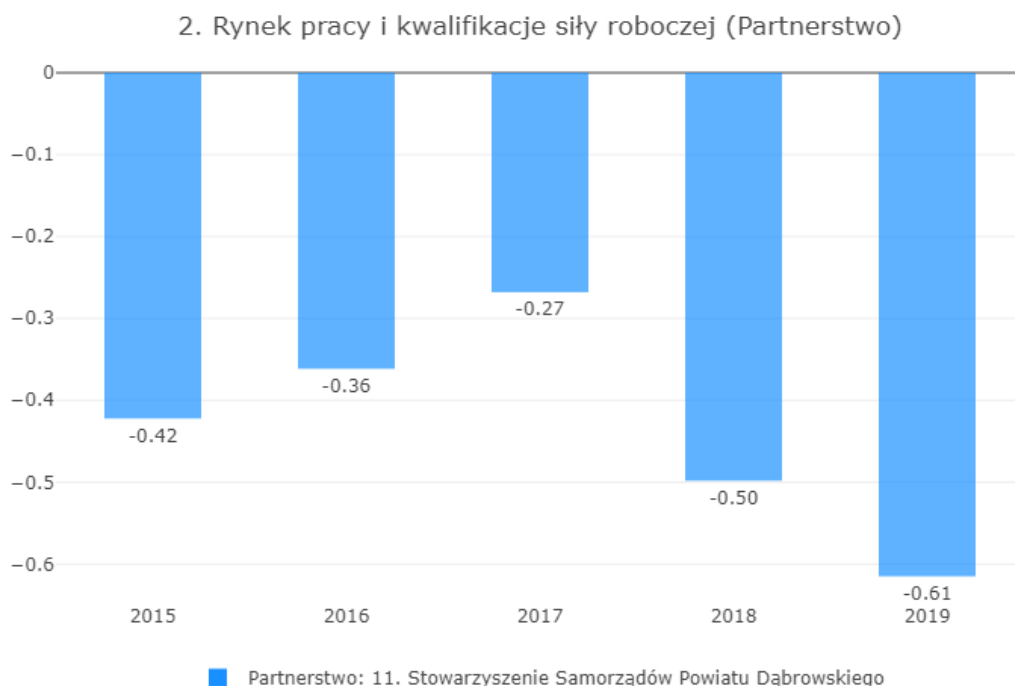
prowadzenia Dziennego Domu Senior+ Stowarzyszeniu „Pomocna Dłoń”, wraz z częściowym dofinansowaniem.

2.3.2. Rynek pracy

Jednym z kluczowych czynników wpływających na jakość życia jest rynek pracy, zrównoważony pod kątem podaży, dostępności pracowników oraz popytu, zapotrzebowania pracodawców i wolnych miejsc pracy.

Wskaźnik mierzący sytuację na rynku pracy oraz kwalifikacje siły roboczej dla Partnerstwa na tle gmin z grupy porównawczej w całym okresie przyjmował wartość ujemną. W latach 2015-2017 widoczna jest dodatnia wartość dynamiki, co wskazywało na poprawiającą się sytuację na rynku pracy, jednak od roku 2018 nastąpiło znaczne pogorszenie (rys. nr 51).

Ryc. 49. Wskaźnik syntetyczny w obszarze rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy była niższa w gminach Powiatu Dąbrowskiego niż w grupie gmin porównawczych. Wskaźnik jest ujemny przez większą część analizowanego okresu, jedynie w roku 2017 przyjął wartości dodatnie. Był to jedyny rok kiedy sytuacja uległa znaczącej poprawie, widocznej również na tle innych gmin z grupy porównawczej.

Wskaźnik przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w powiecie dąbrowskim we wszystkich gminach przyjmuje wartość ujemną i waha się od -0,40 do -0,46, przy niewielkiej, ujemnej wartości dynamiki. Jedynie w Dąbrowie Tarnowskiej zachodzą korzystniejsze zmiany i sytuacja ulega stopniowej poprawie.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto nieznacznie rośnie od 2015r, mimo upływu czasu w relacji do średniej krajowej pozostaje bez zmian. Dla blisko 77% młodzieży zbyt niski poziom wynagrodzeń to kolejny powód zachęcający do opuszczenia dotychczasowego miejsca zamieszkania. Ten aspekt rynku pracy za słabą stronę uważa blisko 75% liderów lokalnych. Wiecej miejsc dobrej jakościowo pracy najmniejszej – to silny głos i postulat kierowany do samorządowców przez blisko 82% badanej młodzieży.

Co czwarty badany młody człowiek po zakończeniu nauki szkolnej na szczeblu średnim chciałby podjąć pracę, a co trzeci – kontynuować naukę i podjąć pracę. Aby powstrzymać odpływ młodych ludzi z obszaru Partnerstwa konieczna jest zatem poprawa warunków na lokalnym rynku pracy.

Mieszkańcy pracują głównie w gminie zamieszkania (ponad 51%) lub w gminach poza obszarem Partnerstwa (ponad 18%). Niewielka grupa mieszkańców pracuje w innej gminach ościennych. Lokalny rynek pracy jest zatem kluczowym elementem aktywności ekonomicznej społeczności Powiatu Dąbrowskiego.

Tabela 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Powiecie Dąbrowskim w latach 2015-2019

nazwa	wskaźnik	2015	2016	2017	2018	2019
Powiat Dąbrowski	ogółem (w PLN)	3 245,29	3 386,45	3 652,45	3 794,60	4 085,83
	przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej (w %; Polska=100)	78,2	78,9	80,7	78,5	78,9

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

O rozwoju rynku pracy świadczy również podaż miejsc pracy. Ilość dostępnych lokalnie ofert pracy mocno rosła w okresie 2015-2017, by osiągnąć szczyt w roku 2017 (wartość wskaźnika 0,76 w stosunku do grupy porównawczej). Od roku 2018 nastąpiło gwałtowne załamanie i kurczenie się rynku pracy – wskaźnik dla

Partnerstwa przyjął wartości odpowiednio -0,55 w roku 2018 i -0,37 w roku 2019. 70% badanej młodzieży uważa, że oferty pracy i sytuacja na rynku pracy zdecydowanie zachęcają do opuszczenia miejsca zamieszkania. Mieszkańcy dostępność atrakcyjnych ofert pracy, wysokość zarobków i stopień rozwoju rynku pracy oceniają zdecydowanie negatywnie, jako słabą stronę rozwoju gmin. Podobnego zdania jest, aż 80% liderów lokalnych.

Największa grupa ludności w wieku produkcyjnym spośród gmin Partnerstwa zamieszkuje Dąbrowę Tarnowską. Spośród tej grupy mieszkańców, na przestrzeni lat 2015-2019 ubyło ponad 269 osób. Osoby w wieku produkcyjnym to 62% do 66% ludności ogółem. Różnica liczby osób wchodzących w wieku 10-24 i schodzących 50-64 z rynku pracy daje pogląd o zastępowalności pokoleniowej w okresie najbliższych 15 lat. Dane zostały przyrównane do 1 tys. mieszkańców (tab. nr 8). Jedynie w gminie Radgoszcz wartość wskaźnika jest dodatnia i wynosi 12,78. W pozostałych gminach partnerstwa wskaźniki są ujemne. Najgorzej sytuacja przedstawia się w gminach Gręboszów i Bolesław. Wskaźniki przyjmują wartości odpowiednio -186,33 oraz -114,78 w stosunku do 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, co świadczy o skali braków osób młodych, wchodzących na rynek pracy, a tym samym dostępności pracowników dla obsługi istniejących miejsc pracy.

Tabela 9. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (w %)

nazwa JST	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	13 572,00	13 562,00	13 454,00	13 415,00	13 303,00
	-17,02	-23,52	-29,06	-36,60	-38,94
Szczucin	8 528,00	8 518,00	8 450,00	8 434,00	8 381,00
	3,28	-13,85	-24,97	-31,06	-36,87
Olesno	5 157,00	5 146,00	5 136,00	5 113,00	5 099,00
	-5,62	-17,49	-22,98	-33,44	-35,89
Radgoszcz	4 691,00	4 699,00	4 699,00	4 706,00	4 694,00
	69,92	57,03	40,86	28,26	12,78
Mędzzechów	2 262,00	2 252,00	2 233,00	2 220,00	2 207,00

	18,57	-0,89	-27,77	-48,20	-53,01
Gręboszów	2 276,00	2 249,00	2 215,00	2 190,00	2 136,00
	-92,71	-118,27	-152,14	-168,95	-186,33
Bolesław	1 801,00	1 788,00	1 797,00	1 772,00	1 725,00
	-37,20	-53,69	-84,03	-101,58	-114,78

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Na dostępność pracowników na lokalnym rynku pracy ma wpływ również zastępowalność pokoleniowa. Tabela nr 9 przedstawia dane liczbowe pokazujące ile mniej osób w wieku 20-24, którzy wchodzi na rynek pracy, przypada na grupę osób w wieku przedemerytalnym. W większości gmin przypada więcej osób młodych w stosunku do osób w wieku przedemerytalnym, jednak potencjał ten bardzo szybko topnieje. Najmniej korzystna sytuacja panuje w Dąbrowie Tarnowskiej i Gręboszowie. W gminie Bolesław w roku 2019 nastąpiła tendencja dodatnia. Dla zapewnienia równowagi podaży-popytu na rynku pracy konieczne będzie podjęcie działań zmierzających do utrzymania osób w wieku produkcyjnym, na co wpływ będzie mieć szereg czynników poprawiających jakość życia, takich jak dostępność do usług, rynku pracy, rynku mieszkaniowego, dostępność transportowa, jakość środowiska naturalnego, więzi społeczne i szereg innych omawianych w tej diagnozie.

Tabela 10. Różnica liczby mieszkańców w wieku 20-24 i 60-64 lat

nazwa JST	2015	2016	2017	2018	2019
Radgoszcz	277,00	262,00	218,00	182,00	128,00
Olesno	183,00	157,00	139,00	66,00	43,00
Szczucin	314,00	222,00	125,00	89,00	35,00
Mędrzechów	94,00	82,00	73,00	32,00	34,00
Bolesław	55,00	50,00	24,00	1,00	17,00
Dąbrowa Tarnowska	214,00	192,00	88,00	9,00	-50,00

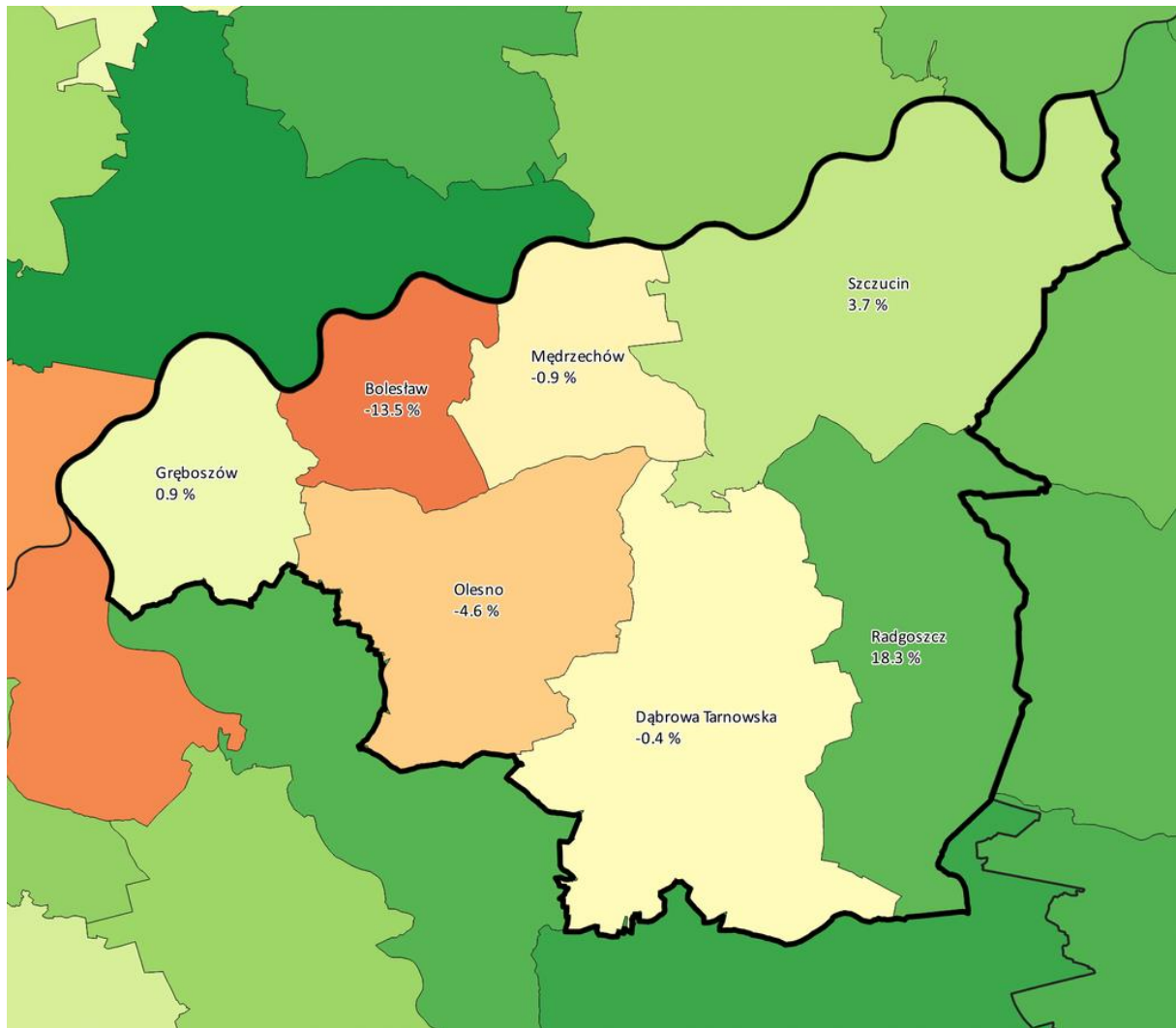
Gręboszów	96,00	52,00	13,00	-39,00	-91,00
------------------	-------	-------	-------	--------	--------

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Z prognoz na podstawie GUS wynika, iż na obszarze powiatu, w 2030 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie przekraczać liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym. Nie jest to sytuacja korzystna dla rozwoju rynku pracy.

O kondycji pracodawców na lokalnym rynku pracy świadczy również liczba wystawionych druków PIT-11. Strukturę tego zjawiska obrazuje rys. nr 44. W porównaniu z rokiem 2015 redukcja zatrudnienia nastąpiła w przedsiębiorstwach w Bolesławiu (-13,5%) oraz Oleśnie (-4,6%). Potwierdza to słabnącą kondycję finansową przedsiębiorstw na terenie gminy i znaczące ograniczenia w zatrudnianiu pracowników. Nieco mniejszą skalę zjawisko to przyjęło w Dąbrowie Tarnowskiej. W gminie wiejskiej Radgoszcz wzrost zatrudnienia mierzony liczbą wystawionych deklaracji PIT-11 jest największy i wynosi 18,3%.

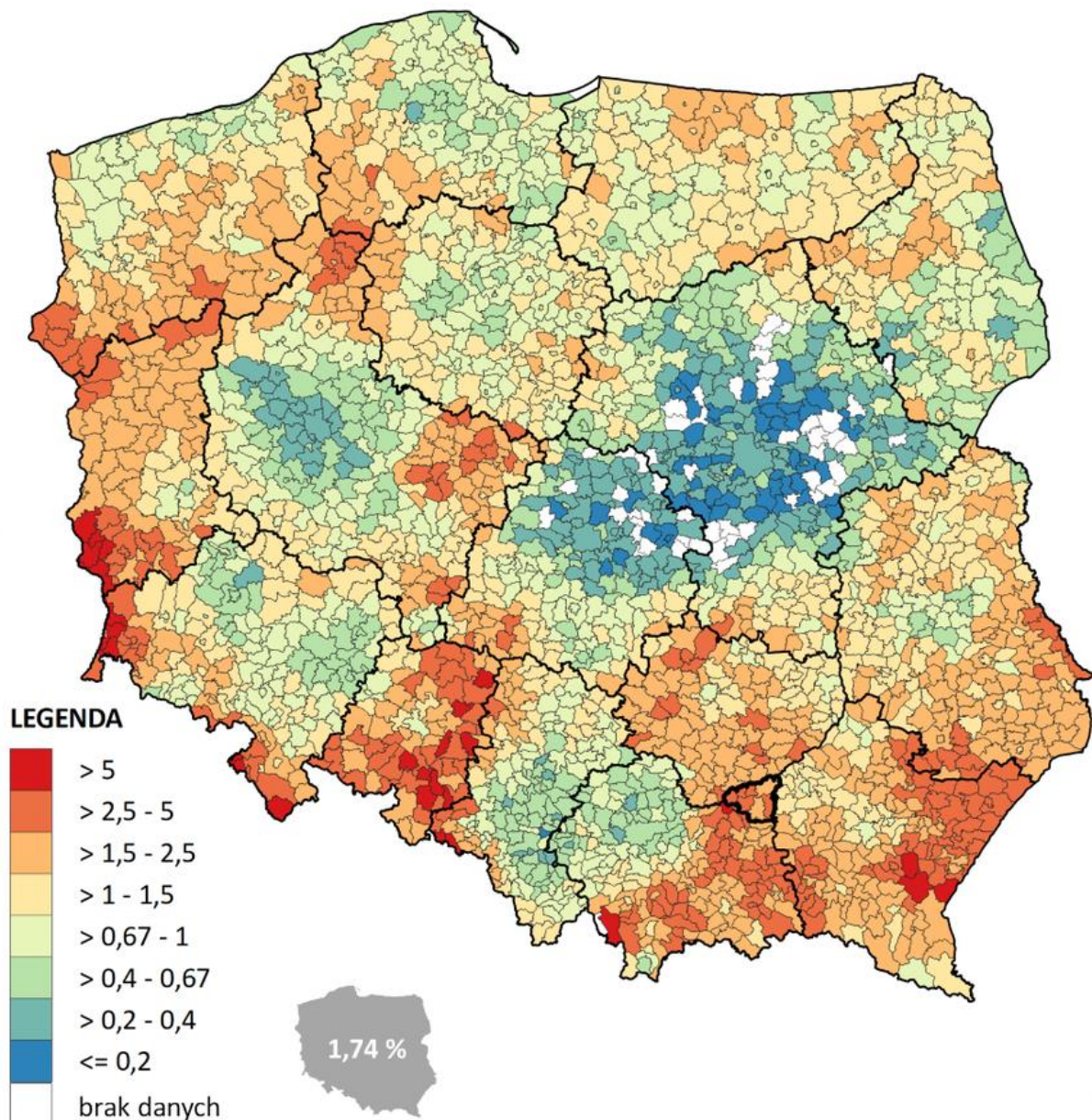
Ryc. 50. Liczba wystawionych PIT-11 przez pracodawców z gminy ogółem – różnica w latach 2019-2015

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie bazy danych POLTAX

Bardziej rozwinięty rynek pracy w pełniejszy sposób zaspokaja potrzeby mieszkańców związane z życiem zawodowym. Mniejsza jest zatem konieczność poszukiwania dodatkowych źródeł dochodu, migracji zarobkowej w inne części kraju lub zagranicę. Udział podatników z dochodami zagranicznymi w ogólnej liczbie podatników w powiecie dąbrowskim waha się w przedziale 2,6% do 8,7%. Niższa wartość wskaźnika notowana jest w gminach miejsko-wiejskich: Dąbrowie Tarnowskiej i Szczucinie, gdzie sytuacja na rynku pracy jest nieco lepsza (rys. nr 45). Warto wziąć pod uwagę, że w przyszłości za granicą chciałoby pracować blisko 20% młodzieży.

Ryc. 51. Udział podatników z dochodami zagranicznymi w liczbie podatników ogółem

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych z systemu POLTAX

Poziom bezrobocia w powiecie dąbrowskim jest wysoki, ze stałą tendencją malejącą. W roku 2020 wskaźnik ten wzrósł do poziomu 11,0%. Brak dostępności miejsc pracy na lokalnym rynku powoduje konieczność migracji zarobkowej lub poszukiwania miejsc pracy na zewnątrz Partnerstwa, w większych ośrodkach miejskich (tab. nr 10).

Tabela 11. Stopa bezrobocia rejestrowanego

nazwa JST	2015	2016	2017	2018	2019
Powiat Dąbrowski	16,1	13,9	12,0	10,8	10,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Struktura bezrobocia w podziale na wiek i płeć osób bezrobotnych wskazuje, że problem braku pracy w większym stopniu dotyka kobiety i taki trend utrzymuje się we wszystkich grupach wiekowych poza grupą w wieku przedemerytalnym.

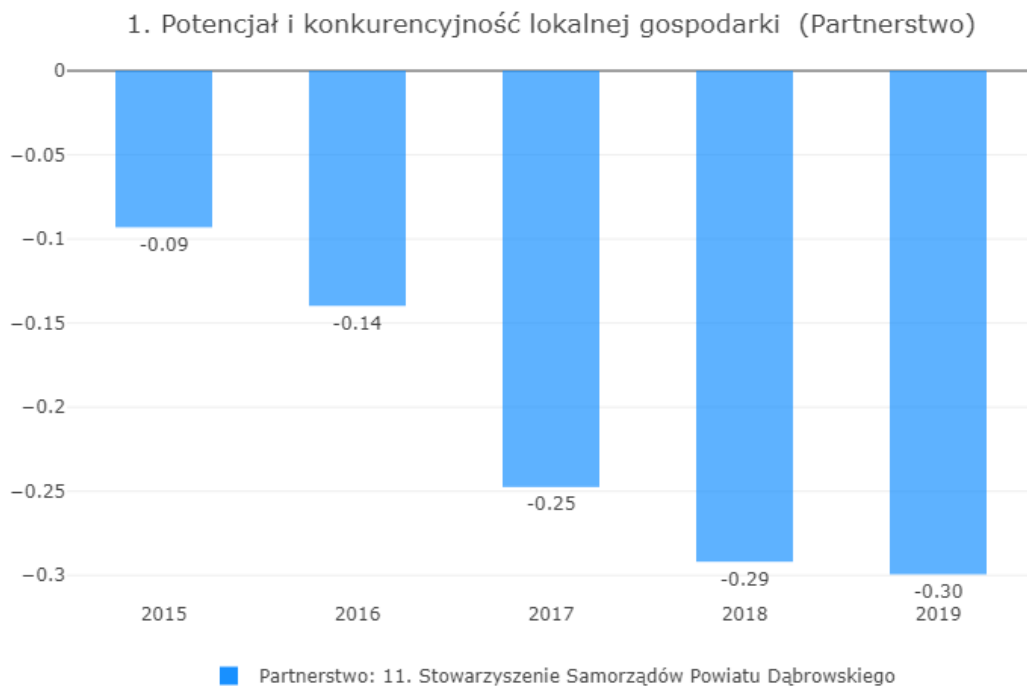
Młodzież za atrakcyjną formę zatrudnienia uznaje własną działalność gospodarczą, pracę w firmie rodzinnej, ale poza rolnictwem, w małej lub średniej firmie lokalnej albo w dużych przedsiębiorstwach powyżej 250 pracowników. Nieatrakcyjna, zdaniem badanej młodzieży, jest praca w urzędzie, prowadzenie własnego gospodarstwa rolnego. Ostatnie miejsca pod względem atrakcyjności zajmują praca w sektorze pozarządowym oraz telepraca na zasadzie freelancer'a, bez stałego etatu. Pod względem branż ranking atrakcyjności pracy układa się w następujący sposób: praca w branżach nowych technologii, w przemyśle, w handlu, w kulturze i rozrywce. Jako branże mniej atrakcyjne wymieniane są: rzemiosło i rękodzieło, budownictwo, usługi turystyczne, gastronomiczne, dla ludności, oświata i wychowanie, transport, usługi komunalne. Bardzo duża część młodzieży ma już za sobą doświadczenia związane z podejmowaniem pierwszej pracy zarobkowej, głównie pracy sezonowej i dorywczej.

Dla ponad połowy mieszkańców priorytetowym działaniem władz samorządowych jest poprawa warunków do zakładania własnej działalności gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości.

2.3.3. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

Wartość wskaźnika syntetycznego dla tego obszaru jest ujemna w całym analizowanym okresie, jednakże trend spadkowy wyraźnie maleje w latach 2017-2019, co oznacza, iż sytuacja gmin w Partnerstwie w stosunku do innych gmin z grupy porównawczej, pogarsza się, lecz wolniej, niż miało to miejsce w latach 2015-2016 (rys. nr 54).

Ryc. 52. Wskaźnik syntetycznych Partnerstwa Dąbrowskiego w obszarze potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Analizując rozkład gmin członkowskich widoczna jest zbliżona sytuacja większości gmin obszaru Partnerstwa, poza gminą Gręboszów, dla której wartość wskaźnika jest najniższa. We wszystkich gminach Partnerstwa widoczny jest wzrost wartości wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1 tys. mieszkańców. Największe wartości wskaźnik ten osiąga w Dąbrowie Tarnowskiej i Szczucinie (78,38 i 67,73 przedsiębiorców na 1 tys. mieszkańców). W gminach Powiatu Dąbrowskiego liczba ta jest mniejsza – od 46,61 w Mędrzechowie do 51,61 w Gręboszowie. Obserwuje się również stały trend wzrostowy tego wskaźnika.

Wskaźnik wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców jest znacznie niższy i nie przekracza 8 podmiotów. Poza niewielkimi wahaniami widoczna jest stała ujemna wartość dynamiki i coraz mniej przedsiębiorców decyduje się zakończyć działalność gospodarczą.

Również we wszystkich gminach przybywa nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Badając wartość wskaźnika nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, najwyższą wartość obserwujemy w Szczucinie i Radgoszczy (odpowiednio 50,81 i 43,51). W pozostałych gminach tendencja do zakładania nowych działalności gospodarczych jest rosnąca, poza Dąbrową Tarnowską, gdzie wartość omawianego wskaźnika spadła w roku

2019 do poziomu 34,87 (z wartości 52,99 w roku 2018) oraz Mędrzechowem, gdzie również notuje się wyraźny spadek omawianego wskaźnika. W obu gminach w roku 2019 było znacznie mniej chętnych do otwarcia własnego przedsiębiorstwa niż w latach wcześniejszych.

Wśród działających przedsiębiorstw dominują podmioty świadczące usługi w zakresie rolnictwa i leśnictwa, przetwórstwa przemysłowego, budownictwa (wyraźny wzrost), handlu hurtowego i detalicznego (niewielki wzrost), transportu i gospodarki magazynowej, działalności naukowej i technicznej (wyraźny wzrost), edukacji (niewielki spadek), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej.

Na obszarze Partnerstwa działają zakłady pracy z różnych branż, które dają zatrudnienie na lokalnym rynku pracy. Wśród nich można wymienić m.in. Sękpol. Zakład stolarki budowlanej w Gręboszowie, firmę ZBUD w czy Szpital Powiatowy w Dąbrowie Tarnowskiej, Tankpol w Szczucinie, Tarsmak w Radgoszczy, firmy transportowe w Mędrzechowie, Tankpol, Complex-bud, Katpol w Szczucinie.

Znacznie mniej jest podmiotów gospodarczych świadczących usługi związane z zakwaterowaniem i gastronomią (63 w 2019r., bardzo niewielki wzrost), informacją i komunikacją (71 w 2019r., widoczny wzrost), działalnością finansową i ubezpieczeniową, obsługą nieruchomości (81 w 2019r., niewielki wzrost), działalnością profesjonalną, usługami administrowania i wspierającymi (93 w 2019r., niewielki wzrost).

Na całym obszarze Partnerstwa dominują mikro i małe przedsiębiorstwa, przy czym obserwuje się stały wzrost liczby podmiotów jednoosobowych i zatrudniających do 9 osób, natomiast maleje liczba małych przedsiębiorstw do 49 zatrudnionych.

Tabela 12. Struktura podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wg klas wielkości

nazwa JST	klasa wielkości	2015	2016	2017	2018	2019
Powiat Dąbrowski	ogółem	3 164	3 217	3 339	3 585	3 778
	0-9	2 994	3 044	3 176	3 419	3 622
	10-49	152	155	146	148	139
	50-249	16	16	15	16	15
	250-999	2	2	2	2	2

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie BDL GUS

Nie tylko funkcjonujące podmioty pokazują kierunki rozwoju obszaru Partnerstwa. Analizując nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze uwidaczniają się aktualne trendy aktywności ekonomicznej mieszkańców i rozwoju powiatów (zestawienie na podstawie danych BDL GUS).

W powiecie dąbrowskim, w latach 2018-2020 najczęściej podmiotów gospodarczych rozpoczęło działalność w następujących branżach:

handel detaliczny z wyłączeniem samochodów	119
handel i naprawa pojazdów samochodowych	75
działalność organizacji członkowskich	61
produkcja metalowych wyrobów gotowych	56
roboty budowlane – wznoszenie budynków	46
transport lądowy	40
pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	30
edukacja	28
działalność związana z oprogramowaniem	28
opieka zdrowotna	26
architektura, inżynieria, badania i analizy techniczne	25
utrzymanie porządku, zagospodarowanie zieleni	23
handel hurtowy z wyłączeniem samochodów	21
produkcja mebli	20
działalność usługowa związana z zakwaterowaniem	19
obsługa rynku nieruchomości	17
działalność prawnicza, rachunkowo-księgowa	17
roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej	16
wynajem i dzierżawa	13
działalność wspomagająca usługi finansowe	10
produkcja artykułów spożywczych	10
naprawa konserwacja, instalowanie maszyn i urządzeń	9
reklama, badanie opinii publicznej	8

uprawy rolne i hodowla zwierząt	7
działalność pocztowa i kurierska	7
działalność twórcza związana z kulturą	7
produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	6
naprawa i konserwacja komputerów i AGD	6
działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej	6
firmy doradcze, firmy centralne (head office)	5
magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport	5
działalność związana z produkcją filmów i nagrań video	4
finansowa działalność usługowa	4
działalność organizatorów turystyki	4

Nowe podmioty to prywatne, jednoosobowe działalności gospodarcze. Dominuje sektor usługowy przede wszystkim w zakresie handlu detalicznego oraz handlu i napraw samochodów. Dużą grupę stanowią też podmioty świadczące usługi budowlane wznoszenia budynków i transportowe. W mniejszym zakresie rozwija się sektor usług wspomagających działalność gospodarczą, takich jak usługi doradcze, finansowe, prawne, rachunkowo-księgowe. Bardzo mało firm powstało w sektorze produkcji rolnej i przetwórstwa spożywczego. Podobnie wygląda sytuacja w sektorze turystycznym i gastronomicznym. Na cały powiat, w ciągu trzech lat zostało zarejestrowanych 19 nowych podmiotów świadczących usługi związane z zakwaterowaniem.

W ocenie ponad 56% młodzieży warunki zewnętrzne oraz sytuacja na obszarze Partnerstwa nie zachęca do otwarcia i prowadzenia własnej firmy, jest to raczej powód do opuszczenia miejsca zamieszkania. Pozytywnie na ten temat wyraża się jedynie niespełna 24% badanej młodzieży. Dla ponad 35% badanej młodzieży istotne jest, aby móc pracować w przyszłości w miejscowości zamieszkania lub na obszarze Partnerstwa. Otwarcie działalności gospodarczej jest oceniane jako atrakcyjne miejsce pracy.

Dla ponad 55% młodzieży priorytetowym obszarem jakim powinni zająć się samorządowcy jest poprawa warunków i wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości i zakładania własnych firm. 34% młodzieży widzi konieczność stworzenia przez samorząd specjalnej, atrakcyjnej oferty dla młodych, takiej jak granty, stypendia, staże, ulgi, rozwój inkubatorów przedsiębiorczości i wzmocnienie jakości doradztwa zawodowego. Co trzeci badany młody człowiek ma potrzebę pozyskania specjalistycznej wiedzy zawodowej, a ponad połowa lepszej wiedzy praktycznej

i umiejętności zawodowych. Wśród czynników, które mogłyby zachęcić młodych ludzi do prowadzenia własnej firmy są dobry pomysł na biznes, posiadanie odpowiedniej wiedzy i doświadczenia w zawodzie, posiadanie środków „na start”.

Wśród badanej młodzieży 21% osób wskazało, że rodzina prowadzi firmę, a 27% to młodzież, której rodzice prowadzą gospodarstwo rolne. Oczekiwania związane z przejęciem firmy lub gospodarstwa rolnego wyraża jedynie 6,5% rodzin badanych uczniów, na zbliżonym poziomie - 6% są uczniowie deklarujący chęć przejęcia rodzinnego biznesu. Taki stan rzeczy w przyszłości będzie skutkował koniecznością sprzedaży przedsiębiorstw lub gospodarstw i zmniejszeniem się potencjału rynku pracy.

Analizując sytuację lokalnej gospodarki warto przyjrzeć się wskaźnikom ilości podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON oraz kwotom jakie budżety gmin otrzymują z udziału w PIT od osób zatrudnionych w wieku produkcyjnym. Wartości obu wskaźników odnoszą się do 1000 mieszkańców (tab. nr 13).

Największe przychody z tego tytułu mają Dąbrowa Tarnowska, Gręboszów i Szczucin. Bolesławiu udziały budżetu w PIT są dwukrotnie niższe niż w stolicy powiatu. W analizowanym okresie, we wszystkich gminach wartości nominalne generalnie mają dynamikę wzrostową i w porównaniu z rokiem 2015 wzrosły od 50% do ponad 80%.

Tabela 13. Dochody budżetów gmin z tytułu udziału w PIT (A) oraz liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON (B) - na 1 tys. mieszkańców

nazwa JST	wskaźnik	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	A	720 078,62	751 881,43	890 816,11	829 130,38	969 067,13
	B	67,46	68,00	70,46	76,15	78,38
Gręboszów	A	329 480,23	454 413,52	614 525,96	655 947,49	751 150,75
	B	41,12	39,98	43,63	47,51	51,61
Szczucin	A	440 382,74	481 425,80	530 479,41	602 013,16	694 708,51
	B	55,26	57,47	59,47	62,82	67,73
Mędzdechów	A	350 621,13	395 888,99	446 132,11	537 723,42	629 913,46
	B	36,40	37,24	41,06	44,22	46,61
Olesno	A	410 813,85	432 901,48	490 303,93	594 679,44	610 954,89
	B	44,89	45,64	46,88	48,78	51,47
Radgoszcz	A	322 174,16	373 505,85	423 703,34	494 958,56	573 721,77
	B	38,96	39,26	39,50	43,29	47,95
Bolesław	A	333 963,91	395 360,18	389 904,28	430 626,41	486 412,17
	B	34,52	36,58	38,76	42,51	47,18

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Na rozwój gospodarczy wpływ mają również wydatki inwestycyjne gmin, m.in. na infrastrukturę komunalną i drogową, sieci liniowe, uzbrojenie terenów. W całym analizowanym okresie wydatki inwestycyjne ponoszone są przez gminy nierównomiernie. Wysokie nakłady do roku 2018 ponosiła Dąbrowa Tarnowska. Wyraźny wzrost obserwujemy w Oleśnie w latach 2018 i 2019 oraz w Szczucinie w 2018r. Najniższe wartości tego rodzaju wydatków przedstawiają Gręboszów, Mędrzechów i Bolesław (tab. nr 14).

Tabela 14. Wydatki inwestycyjne z budżetu gminy

nazwa JST	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	10 897 472,65	8 503 622,31	9 046 307,82	13 341 720,64	6 519 863,25
Olesno	1 096 366,15	322 310,45	649 582,31	3 640 476,87	3 958 728,81
Szczucin	3 624 143,60	4 166 294,18	4 607 338,93	7 190 337,09	3 236 782,70
Radgoszcz	3 736 910,07	1 095 619,21	2 127 048,54	2 213 817,64	1 220 583,96
Gręboszów	1 039 285,06	208 050,24	320 388,21	1 393 287,81	386 922,42
Medrzechów	409 080,77	715 844,73	433 933,44	321 997,77	279 294,05
Bolesław	627 008,04	500 188,58	145 428,48	355 421,50	185 421,01

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Najwyższe wpływy z tytułu podatku rolnego, leśnego i od nieruchomości spośród wszystkich gmin Partnerstwa widoczne są w Dąbrowie Tarnowskiej oraz Szczucinie i Oleśnie. Jedynie w stolicy powiatu widoczna jest tendencja wzrostowa w analizowanym okresie. W pozostałych gminach partnerstwa wpływy z tego tytułu utrzymują się na zbliżonym poziomie (tab. nr 15).

Tabela 15. Dochody budżetów gmin z tytułu podatków rolnego, leśnego i od nieruchomości (łącznie)

nazwa JST	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	5 087 542,63	5 711 485,88	6 019 845,37	6 152 318,43	6 581 238,52

Szczucin	2 455 395,96	2 601 270,35	2 593 275,37	2 748 836,54	2 754 913,80
Olesno	1 082 811,77	1 153 878,23	1 178 122,06	1 269 651,05	1 257 217,89
Radgoszcz	521 870,65	533 564,70	564 072,25	612 339,55	667 980,04
Bolesław	402 752,93	419 668,12	429 593,23	448 112,65	481 747,81
Mędzrechów	341 957,45	342 847,95	358 970,08	379 295,63	388 887,08
Domaszowice	359 403,08	526 486,41	363 973,72	377 427,96	377 872,70

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Wpływy z tytułu udziału w podatku CIT nie są dla budżetów samorządów Partnerstwa istotnym źródłem dochodu. W gminach wiejskich stanowią w zasadzie minimalne źródło dochodu. W przypadku Dąbrowy Tarnowskiej, w okresie pięciu lat, wpływy z tego tytułu zmalały o blisko połowę. Lepsza sytuacja jest w Szczucinie gdzie widoczna jest dodatnia dynamika zmian i wpływy z udziału w podatku CIT stale rosną (tab. nr 16).

Tabela 16. Dochody budżetów gmin z tytułu udziału w podatku CIT

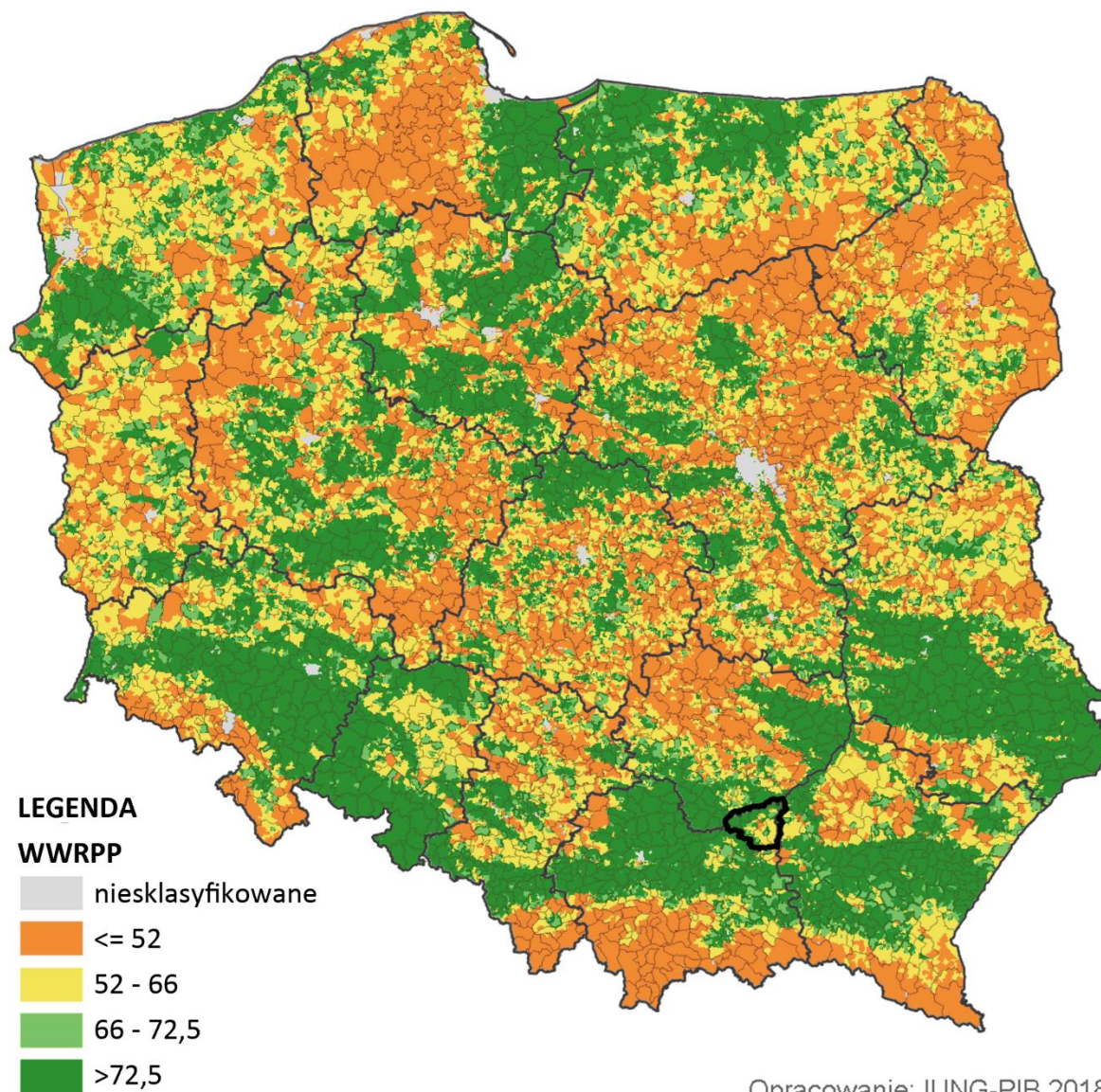
nazwa JST	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	945 819,96	524 100,18	332 596,01	519 182,55	494 021,95
Szczucin	62 354,80	65 340,34	94 092,87	185 039,33	243 508,07
Olesno	70 602,50	41 698,29	54 595,61	62 128,17	38 881,45
Gręboszów	8 492,94	7 462,69	7 766,04	12 441,60	14 863,07
Radgoszcz	6 039,29	9 175,34	11 284,89	10 514,31	7 989,87
Mędzrechów	2 021,24	1 305,83	2 869,51	2 371,46	2 627,66
Bolesław	88,74	464,42	1 668,78	3 332,76	1 655,30

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Jedną z głównych funkcji w gminach obszaru Partnerstwa jest rolnictwo. Na całym terenie ugruntowały się dwa rodzaje produkcji rolnej. W gminach położonych na

północy powiatu, wzdłuż Wisły, gdzie warunki glebowe są zdecydowanie lepsze, dominują wysokoproduktowe i wielohektarowe gospodarstwa rolne. Potencjał do rozwoju rolnictwa jest wykorzystywany przez mieszkańców i samorządy tych gmin. Jednak większą część powiatu zajmuje rolnictwo rozdrobnione, produkujące głównie na swoje potrzeby. Potencjał rolniczy nie jest tutaj wysoki, a rozwój rolnictwa, jako jednej z gałęzi lokalnej gospodarki będzie wymagał wsparcia (rys. nr 49). Około 41% badanej młodzieży uważa, że warunki do prowadzenia własnego gospodarstwa rolnego zachęcają do pozostania na obszarze Partnerstwa i prowadzenia działalności rolniczej. Odmiennego zdania jest blisko 29% respondentów. Wśród liderów lokalnych panuje przekonanie, iż warunki do rozwoju rolnictwa są dobre, a konieczne są działania zmierzające z rozwojem rynku przetwórczego, produkcji ekologicznej i spółdzielczości rolniczej. Funkcja rolnicza większości gmin, potencjał młodych ludzi, dobra sieć dróg, lokalizacja na styku trzech województw, wymaga szerokiego spojrzenia na tworzenie lokalnych

Ryc. 53. Potencjał rozwoju rolniczego Partnerstwa

Źródło: IUNG-PIB 2018

W zakresie rozwoju turystyki Powiat Dąbrowski plasuje się na bardzo niskiej pozycji. Wskaźnik miejsc noclegowych wynosi zaledwie 0,2 na 100 mieszkańców oraz 0,23 na 1 km² i niewiele takich miejsc powstaje. Wskaźnik liczby turystów na 100 mieszkańców wynosi 4,63, natomiast na 1 km² powierzchni jest to 5,17. Rozwój funkcji turystycznej wymaga inwentaryzacji zasobów oraz opracowania strategii rozwoju tej dziedziny gospodarki. W czasie może to być działanie zakrojone na kilkanaście lat.

2.3.4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)

Diagnoza obszaru "Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)" odzwierciedla wpływ różnych czynników zewnętrznych oraz wewnętrznych, w tym prowadzonej polityki finansowej na możliwości rozwojowe Partnerstwa.

Mając na uwadze cel prowadzonej analizy zidentyfikowane zostały kluczowe czynniki wpływające na poziom możliwości finansowych:

1. poziom nadwyżki operacyjnej,
2. poziom oraz struktura dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów budżetu,
3. obciążenie spłatą i obsługą zadłużenia,
4. absorpcja środków zewnętrznych.

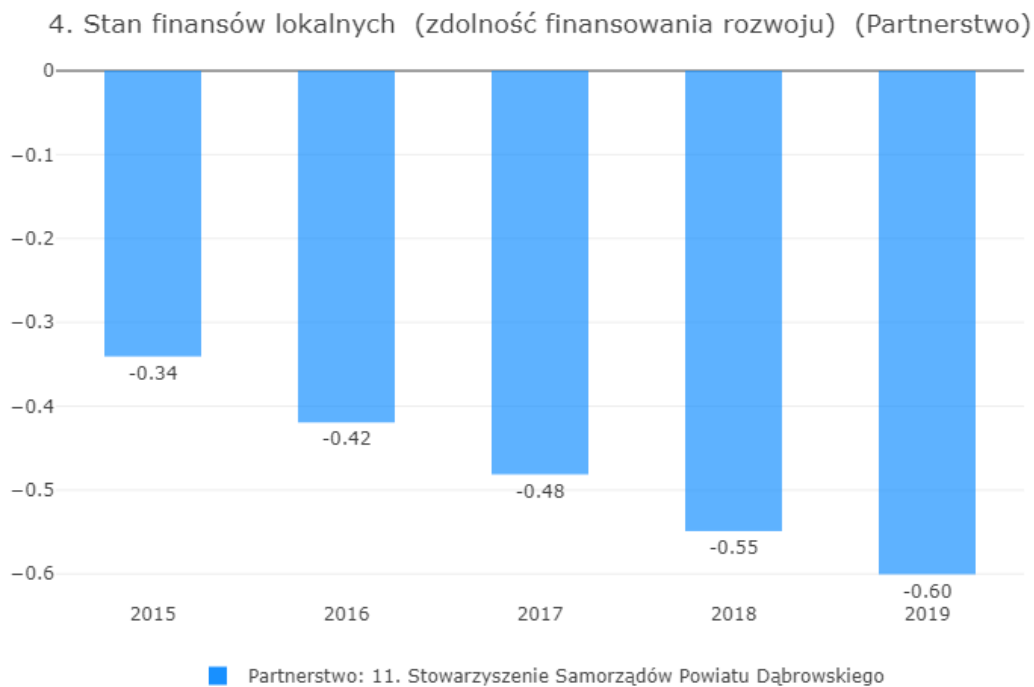
Zakres czasowy analizy będzie obejmował lata 2015-2019.

Kształtowanie się sytuacji w całym obszarze "Stan finansów lokalnych" prezentuje wskaźnik syntetyczny, który stanowi średnią wskaźników syntetycznych gmin będących członkami Partnerstwa w relacji do innych JST z tej samej grupy porównawczej. Umieszczenie na wykresie w jednej z czterech części wskazuje na sytuację członków Partnerstwa względem przyjętej grupy porównawczej.

Na wartość wskaźnika syntetycznego w obszarze „Stan finansów lokalnych” mają wpływ relacje odnoszące się do udziału dochodów własnych w dochodach ogółem, udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem. Ponadto na poziom wskaźnika syntetycznego mają wpływ wskaźniki prezentowane w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które dotyczą wysokości nadwyżki operacyjnej, kwoty zadłużenia pozostającego do spłaty, a także kwoty wydatków majątkowych na projekty współfinansowane ze środków UE. Wzrost wskaźnika syntetycznego dla obszaru będzie oznaczać poprawę sytuacji finansów lokalnych analizowanych z punktu widzenia możliwości finansowania rozwoju.

W całym analizowanym okresie wskaźnik syntetyczny partnerstwa przyjmuje wartość ujemną od -0,34 w 2015r. do -0,60 w 2019r., co dowodzi pogarszającej się sytuacji finansowej gmin Powiśla Dąbrowskiego. Wskaźnik charakteryzuje się również dynamiką ujemną, osiągając prawie dwukrotnie niższą wartość w roku 2019 w porównaniu z rokiem 2015 (rys. nr 56).

Ryc. 54. Wskaźnik syntetyczny finansów lokalnych Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Dalsza część analizy będzie ukierunkowana przede wszystkim na następujące elementy:

- a) możliwość generowania nadwyżek operacyjnych,
- b) zdolność do spłaty i obsługi zadłużenia,
- c) analizę obszaru ze względu na rodzaj realizowanego projektu w szczególności dla działań infrastrukturalnych,
- d) analizę ryzyka braku możliwości sfinansowania projektu przez poszczególnych partnerów.

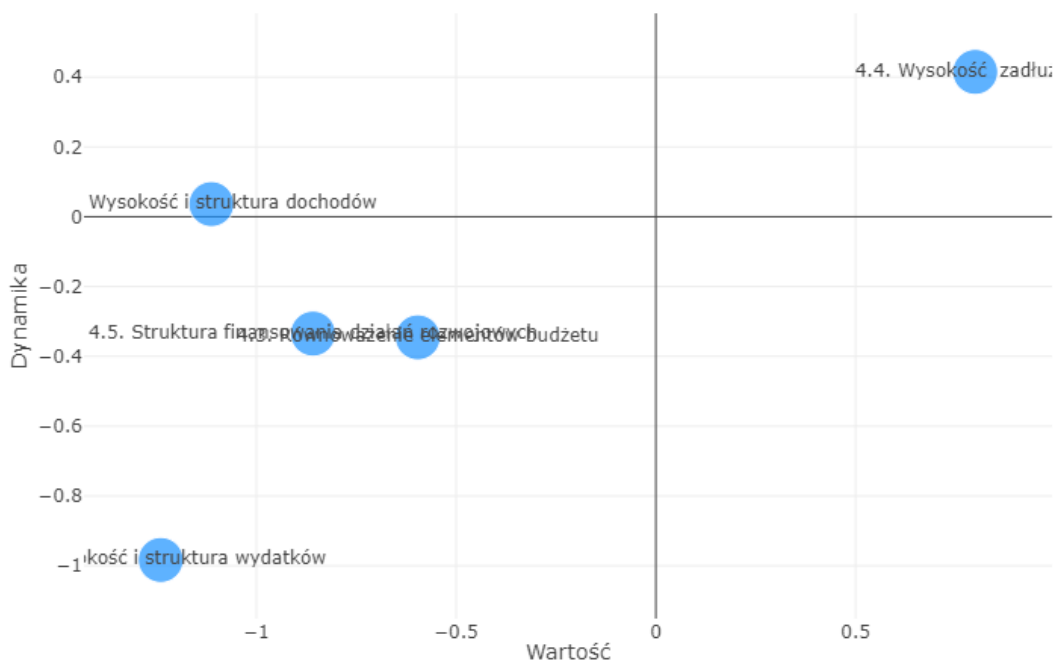
W związku celem analizy i kluczowymi czynnikami wpływającymi na stan finansów lokalnych konieczne jest skoncentrowanie się przede wszystkim na następujących podobszarach:

1. zrównoważenie elementów budżetu, na które wpływają:
 - a. wysokość i struktura dochodów, w tym poziom dochodów własnych,
 - b. wysokość i struktura wydatków, w tym poziom wydatków majątkowych,
2. struktura finansowania działań rozwojowych, w tym wykorzystanie dostępnych środków pozabudżetowych,

3. wysokość zadłużenia.

Rozkład wskaźników dla podobszarów przedstawia rysunek nr 57 oraz tabela nr 17.

Ryc. 55. Rozkład wartości wskaźników dla podobszarów

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Tabela 17. Wartość i dynamika zmian wskaźników szczegółowych stanu finansów lokalnych w okresie 2015-2019

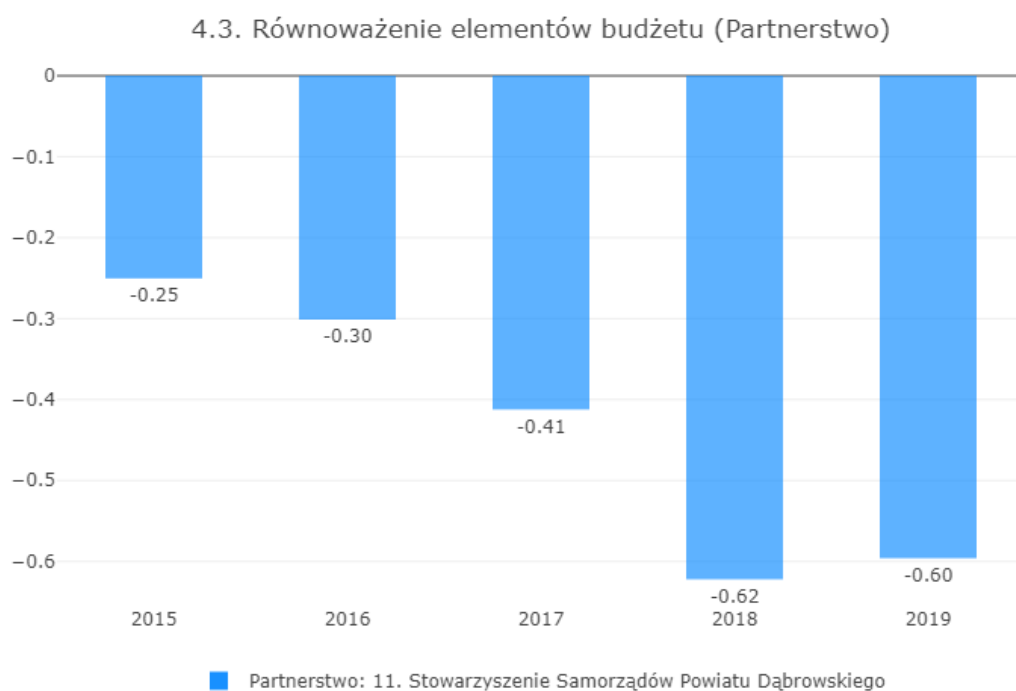
nazwa podobszaru	wartość	Dynamika
4.1. wysokość i struktura dochodów	-1,11	0,04
4.2. wysokość i struktura wydatków	-1,24	-0,98
4.3. równoważenie elementów budżetu	-0,60	-0,35
4.4. wysokość zadłużenia	0,80	0,41
4.5. struktura finansowania działań rozwojowych	-0,86	-0,33

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

2.3.1. Zrównoważenie elementów budżetu

Większość wskaźników w podobszarach przyjmuje wartości ujemne. Najniższe wartości widoczne są we wskaźnikach wysokości i struktury dochodów oraz wydatków. Jedynie wskaźnik w obszarze „Wysokość zadłużenia” ma dodatnią wartość i dynamikę.

Ryc. 56. Wskaźnik syntetyczny podobszaru „Równoważenie elementów budżetu”

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

We wszystkich gminach Partnerstwa widoczna jest słabsza, względem grupy porównawczej, sytuacja w zakresie możliwości finansowania rozwoju na podstawie równoważenia elementów budżetu. W celu pogłębienia diagnozy w niniejszym podobszarze przeprowadzono analizę wyniku operacyjnego netto, tj. różnicy między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi pomniejszonej o spłatę długu. Wysokości nadwyżek operacyjnych w budżetach członków Partnerstwa, pomniejszone o przypadające na dany rok spłaty zadłużenia, pozwalają na planowanie nowych działań rozwojowych. Wartości nominalne dla poszczególnych gmin są mocno zróżnicowane. W roku 2019 najwyższą kwotę środków własnych pozostających po spłacie długu posiadały: Powiat Dąbrowski (8,3 mln zł), Dąbrowa Tarnowska (3,6 mln zł) i Szczucin (1,6 mln zł). Ponadto w gminie Bolesław można obserwować stały trend wzrostowy nadwyżki operacyjnej netto. Mimo, iż w gminie Bolesław wynik netto budżetu jest jednym z niższych w całym Partnerstwie, to ma jednak stałą, silną dynamikę wzrostu na przestrzeni całego analizowanego okresu. Duży potencjał związany z nadwyżką operacyjną netto przedstawiają dane Powiatu

Dąbrowskiego. W całym okresie wynik jest dodatni, a w latach 2018 i 2019 widoczne jest nawet podwojenie wartości nominalnych. Wysoką zdolność do finansowania projektów rozwojowych mają zatem Powiat Dąbrowski, Dąbrowa Tarnowska i Szczucin. W przypadku drugiego z miast powiatu uwagę zwracają ujemne wartości wyniku operacyjnego netto (2015 i 2017). Jednak były to zdarzenia o charakterze incydentalnym, spowodowane wyższą niż w pozostałych latach spłatą zadłużenia.

Potencjał rozwojowy Partnerstwa w ujęciu finansowym zależy od tego, czy poszczególne JST stabilnie generują nadwyżkę operacyjną i czy ta nadwyżka będzie występowała również w kolejnych latach. W analizowanym okresie ujemny wynik operacyjny netto został odnotowany także w Gminie Gręboszów (2016, 2018-2019). W zależności od poziomu wyniku operacyjnego brutto i kształtowania się poziomu spłat długu może być to symptom wskazujący na konieczność finansowania przyszłych inwestycji z dochodów majątkowych (w tym z dotacji) lub środków zwrotnych. Szczegółowe wyniki dla całego Partnerstwa przedstawia tabela nr 18.

Tabela 18. Wynik operacyjny netto budżetu w okresie 2015-2019

nazwa JST	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	6 969 557,26	4 909 122,34	5 520 847,47	3 133 896,72	3 648 987,03
Bolesław	93 761,36	21 144,79	168 089,18	286 455,76	405 816,17
Gręboszów	268 208,51	-17 326,85	455 849,04	-155 765,70	-196 598,99
Mędrzechów	98 668,55	615 646,46	409 840,60	269 839,56	707 983,12
Olesno	84 677,84	339 088,50	615 661,76	1 101 614,85	799 397,13
Radgoszcz	1 392 919,25	1 027 658,46	1 384 360,68	615 287,88	979 215,41
Szczucin	-871 011,33	225 223,81	-2 589 638,16	762 314,81	1 608 507,57
Powiat Dąbrowski	5 059 588,11	4 355 273,19	6 270 504,84	3 923 869,89	8 320 138,47

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Analiza relacji kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących przedstawionej w tabeli nr 19, pozwala stwierdzić, że wskaźnik ten w okresie 2015-

2019 przybiera wartości dodatnie, powyżej 1%. Im wyższa wartość wskaźnika tym lepsza sytuacja finansów gminnych i większa możliwość finansowania wydatków majątkowych.

Tabela 19. Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej netto do kwoty dochodów bieżących (w %)

Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	15,33	10,15	10,29	7,91	7,85
Bolesław	4,33	4,42	3,15	5,63	6,76
Gręboszów	10,06	5,36	9,94	4,23	3,41
Mędzzechów	5,14	7,05	4,99	3,72	5,98
Olesno	4,38	4,57	5,16	6,51	4,98
Radgoszcz	8,79	7,34	7,78	5,89	5,55
Szczucin	5,41	2,66	4,45	4,54	5,38
Powiat Dąbrowski	12,38	10,25	13,89	8,72	16,39

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Analiza relacji kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących przedstawionej w tabeli nr ..., pozwala stwierdzić, że wskaźnik ten w okresie 2015-2019 przybiera wartości dodatnie, powyżej 1% (tab. nr 20). Im wyższa wartość wskaźnika tym lepsza sytuacja finansów gminnych i większa możliwość finansowania wydatków majątkowych.

Tabela 20. Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej netto do kwoty dochodów bieżących (w %)

Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	15,33	10,15	10,29	7,91	7,85
Bolesław	4,33	4,42	3,15	5,63	6,76
Gręboszów	10,06	5,36	9,94	4,23	3,41

Mędrzechów	5,14	7,05	4,99	3,72	5,98
Olesno	4,38	4,57	5,16	6,51	4,98
Radgoszcz	8,79	7,34	7,78	5,89	5,55
Szczucin	5,41	2,66	4,45	4,54	5,38
Powiat Dąbrowski	12,38	10,25	13,89	8,72	16,39

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

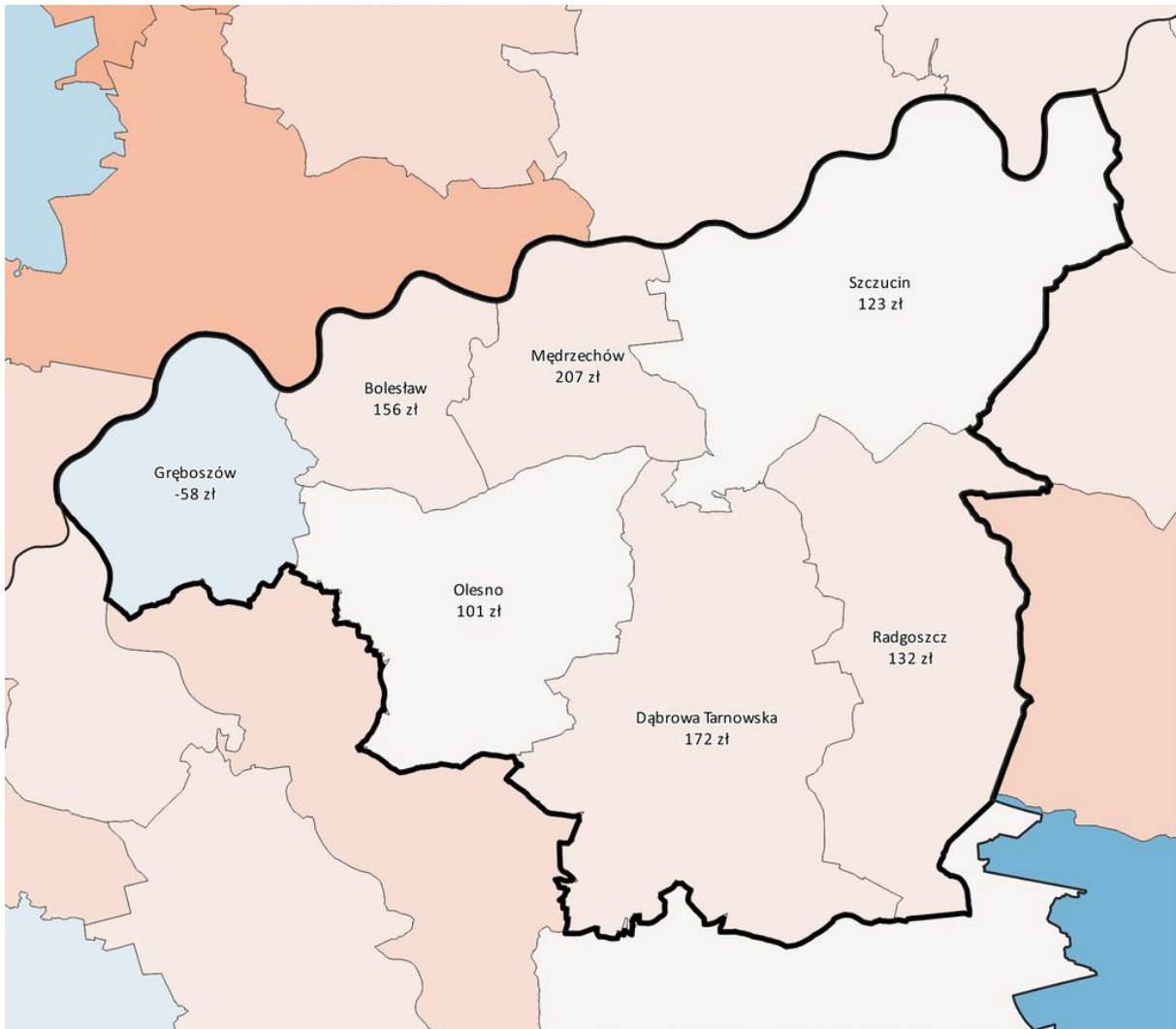
Badając wskaźnik nominalny nadwyżki operacyjnej na 1 mieszkańca w kwotach netto, widoczny jest wpływ spłaty zaciągniętych zobowiązań na zdolność do finansowania rozwoju. W szczególności ma to miejsce w JST z ujemnym wynikiem operacyjnym netto. Obciążenie zobowiązaniami kredytowymi sprawia, iż gminy dysponują niższą kwotą nadwyżki do finansowania zadań inwestycyjnych. Wartości wyniku operacyjnego netto w przeliczeniu na 1 mieszkańca przedstawia tabela nr 22 oraz rys. nr 59.

Tabela 21. Kwota wyniku operacyjnego na 1 mieszkańca po spłacie zadłużenia (w PLN)

Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	329,72	231,84	260,04	147,22	171,67
Bolesław	34,07	7,73	62,05	106,81	155,66
Gręboszów	78,77	-5,13	136,24	-46,25	-58,99
Mędrzechów	27,84	173,67	117,67	77,99	206,23
Olesno	10,71	42,87	77,37	138,85	100,35
Radgoszcz	187,80	138,65	186,62	82,71	131,90
Szczucin	-65,94	17,08	-196,68	57,84	122,27
Powiat Dąbrowski	54,72	35,11	64,14	24,62	101,05

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Ryc. 57. Rozkład kwoty nadwyżki operacyjnej na 1 mieszkańca po spłacie zadłużenia

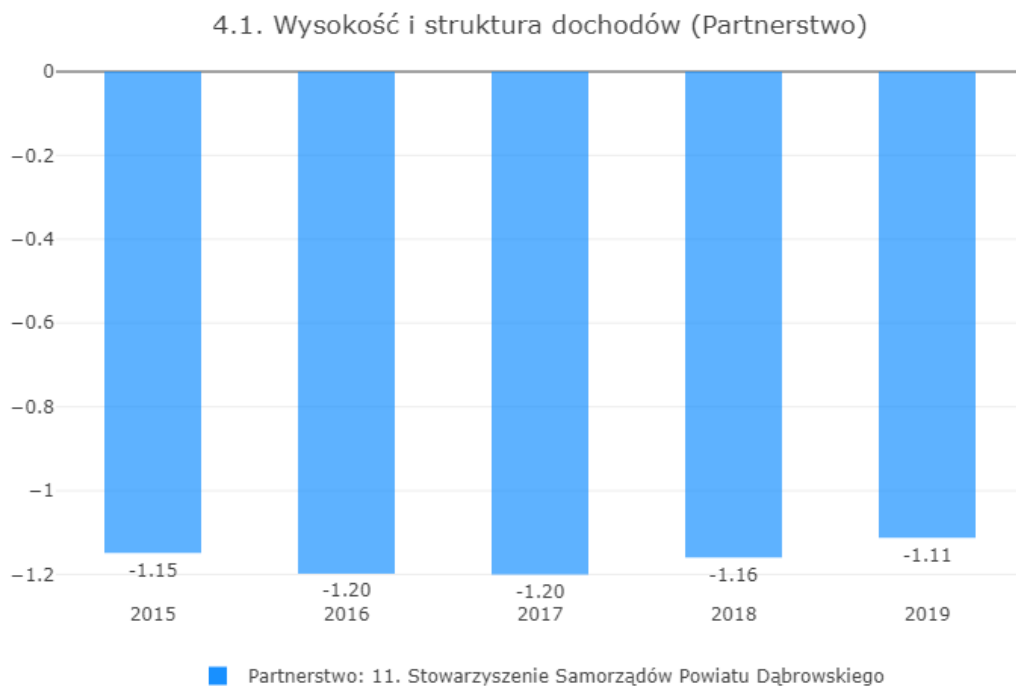

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

2.3.2. Wysokość i struktura dochodów, dochody własne

Wskaźnik wysokości i struktury dochodów Partnerstwa, widoczny na rysunku nr 60, również przyjmuje wartości ujemne, przy czym od roku 2017 można zaobserwować stopniową poprawę sytuacji w tym obszarze.

Ryc. 58. Wartość wskaźnika „wysokość i struktura dochodów Partnerstwa”

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Analizując sytuację po stronie dochodów w pierwszej kolejności zestawiono ze sobą wybrane kategorie, które mają istotne znaczenie dla finansowania działań rozwojowych. Do celów porównawczych w tabeli nr 22. Zaprezentowano dochody ogółem, dochody własne i dochody majątkowe w latach 2015-2019.

Poziom dochodów ogółem przekłada się na możliwość finansowania zadań publicznych członków partnerstwa ze środków bezzwrotnych. We wszystkich gminach Partnerstwa oraz w samorządzie powiatowym, w okresie 2015-2019 obserwujemy coroczny wzrost dochodów. Jedynie w gminie Szczucin, w roku 2018 nastąpił krótkotrwały, jednorazowy spadek wartości nominalnej dochodów ogółem, spowodowany zakończeniem finansowania programu usuwania azbestu. Można zaobserwować znaczne zróżnicowanie wielkości dochodów ogółem wśród członków Partnerstwa. Najwyższą wartość, na poziomie blisko 93 mln zł w 2019r. notuje Dąbrowa Tarnowska. Nieco niższy poziom – 60 mln zł wykazują Szczucin i Powiat Dąbrowski. Z kolei Olesno i Radgoszcz osiągnęły dochody blisko o połowę mniejsze. Następną parą gmin jest Gręboszów i Mędrzechów z dochodami ogółem na poziomie blisko 12 mln zł i ponad 14 mln zł. Najniższą pulą dysponuje gmina Bolesław – ok. 10 mln zł.

Tabela 22. Wysokość i struktura łącznych dochodów członków partnerstwa

nazwa gminy	wskaźnik	2015	2016	2017	2018	2019	dynamika
Dąbrowa Tarnowska	dochody ogółem	64 055 442,75	71 688 514,56	81 157 690,33	84 892 487,92	92 832 108,55	44,92%
	dochody własne	23 640 344,12	23 914 177,89	28 087 252,94	26 356 799,20	30 061 432,68	27,16%
	dochody majątkowe	6 770 227,47	1 302 712,24	3 096 337,90	4 391 826,67	3 097 845,53	-54,24%
Bolestaw	dochody ogółem	6 753 502,15	7 966 526,25	8 312 956,95	8 629 850,85	9 673 772,21	43,24%
	dochody własne	1 991 051,87	2 195 443,80	2 108 078,60	2 204 412,58	2 853 172,49	43,30%
	dochody majątkowe	264 411,17	187 451,71	116 732,42	115 190,60	81 805,36	-69,06%
Gręboszów	dochody ogółem	9 057 740,62	10 127 504,63	10 790 795,33	11 281 939,44	11 980 391,31	32,27%
	dochody własne	3 047 855,58	2 717 695,50	2 823 368,06	2 981 087,25	3 129 093,61	2,67%
	dochody majątkowe	923 415,00	33 029,90	150 235,27	730 904,48	355 586,59	-61,49%
Mędrzechów	dochody ogółem	10 789 169,12	12 282 299,79	12 962 610,13	13 582 696,39	14 599 455,47	35,32%
	dochody własne	2 190 667,99	2 351 222,49	2 291 820,66	2 598 380,21	2 872 903,58	31,14%
	dochody majątkowe	420 537,28	228 136,71	50 395,00	39 338,00	11 170,00	-97,34%
Olesno	dochody ogółem	20 061 228,40	24 499 366,41	27 089 740,26	30 319 004,77	32 667 606,61	62,84%

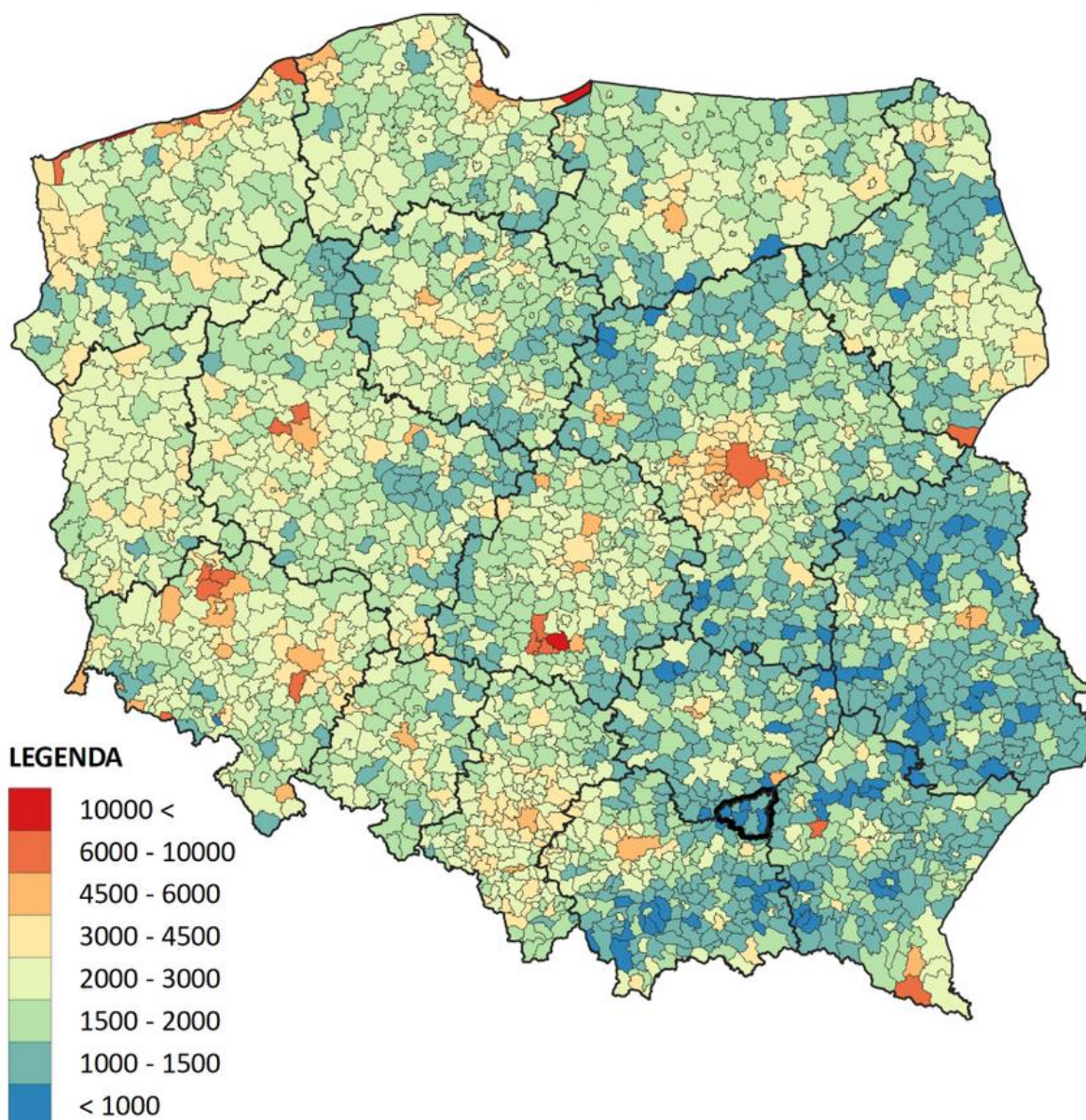
	dochody własne	4 928 962,46	5 181 913,17	5 395 534,69	5 937 775,16	6 564 823,15	33,19%
	dochody majątkowe	265 284,00	0,00	648,16	1 632 214,00	549 170,00	107,01%
Radgoszcz	dochody ogółem	26 783 686,95	30 650 787,21	31 928 714,62	31 851 992,26	34 597 274,42	29,17%
	dochody własne	4 667 495,38	4 223 888,49	4 618 005,00	4 855 307,15	5 383 579,95	15,34%
	dochody majątkowe	2 113 620,99	164 687,00	738 965,45	1 063 455,23	53 762,28	-97,46%
Szczucin	dochody ogółem	48 791 202,58	59 933 023,53	62 148 140,05	52 013 959,13	60 091 403,14	23,16%
	dochody własne	10 794 846,16	11 181 207,91	11 116 811,02	12 146 720,57	16 415 613,53	52,07%
	dochody majątkowe	2 463 958,42	208 771,56	244 572,71	452 418,42	4 074 536,12	65,37%
Powiat Dąbrowski	dochody ogółem	48 225 587,34	46 437 004,54	47 816 076,28	50 435 228,89	60 723 387,36	25,92%
	dochody własne	9 189 257,82	9 225 896,53	10 323 289,16	10 642 518,85	14 220 878,36	54,76%
	dochody majątkowe	7 341 207,79	3 930 436,24	2 678 955,76	5 433 710,94	9 972 657,72	35,84%

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Dochody własne są jednym z kluczowych czynników wpływających na poziom możliwości finansowania zadań własnych i wskazują na stopień samodzielności finansowej gmin oraz możliwość sfinansowania zaplanowanych zadań. Również w tym obszarze finansów we wszystkich gminach widoczna jest tendencja wzrostowa. Najszybciej korzystne zmiany w wysokości dochodów własnych zachodzą w powiecie dąbrowskim, Szczucinie i Bolesławiu. W gminie Gręboszów sytuacja w tym zakresie poprawiła się nieznacznie.

Najwyższa wartość wskaźnika dochodów własnych gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest w Dąbrowie Tarnowskiej, Bolesławiu i Szczucinie. W budżecie powiatu wskaźnik ten przyjmuje najniższą wartość, ale w analizowanym okresie nastąpił wyraźny wzrost wartości nominalnej przy bardzo niewielkich wahanach liczby mieszkańców, co pozwala stwierdzić, iż dochody własne per capita rzeczywiście rosły i sytuacja finansów w tym zakresie ulega poprawie. Warto zauważyć, że ze względu na strukturę systemu dochodów powiatu, który poza udziałami w PIT i CIT co do zasady nie posiada innych dochodów podatkowych jest to sytuacja nie odbiegająca od reguły. Trwałą tendencją wzrostową wskaźnika widzimy również we wszystkich gminach Partnerstwa

Ryc. 59. Dochody własne przypadające na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Zatem w zakresie finansowania przyszłych wydatków majątkowych w gminach dochody własne mogą być istotnym źródłem ich pokrycia. Szczegółowej analizę dochodów samorządów Partnerstwa można dokonać na podstawie danych zawartych w tabeli nr 22 i 23, które dają obraz wysokości, dynamiki zmian oraz udziału dochodów własnych i majątkowych w dochodach ogółem.

W większości gmin obserwujemy utrzymanie stałej wartości udziału dochodów własnych w dochodach ogółem. W Szczucinie widoczna jest duża tendencja wzrostowa. W okresie od 2017 do 2019 roku wskaźnik ten wzrósł o blisko 10pp.

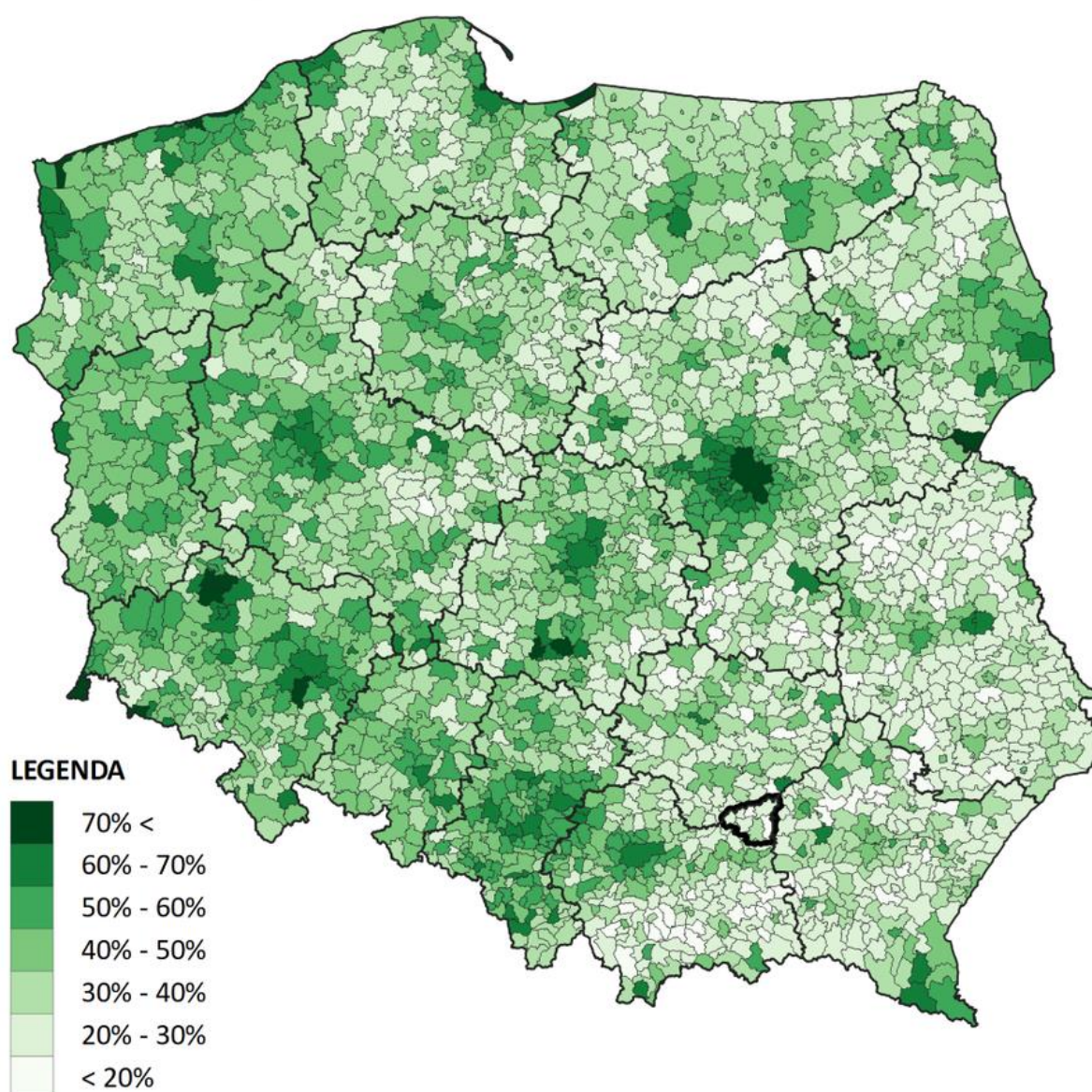
Podobną dodatnią wartość dynamiki, lecz w mniejszej skali obserwujemy w budżecie Powiatu Dąbrowskiego. Najwyższy wskaźnik na koniec analizowanego okresu ma Dąbrowa Tarnowska, gdzie 1/3 dochodów to dochody własne gminy, przy czym udział ten spada. Również malejącą tendencją możemy zauważyć w Gręboszowie, Oleśnie i Radgoszczy (tab. nr 23).

Tabela 23. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (w %)

Nazwa JST	2015	2016	2017	2018	2019	dynamika
Dąbrowa Tarnowska	36,91	33,36	34,61	31,05	32,38	-12,27%
Bolesław	29,48	27,56	25,36	25,54	29,49	0,03%
Gręboszów	33,65	26,83	26,16	26,42	26,12	-22,38%
Mędrzechów	20,30	19,14	17,68	19,13	19,68	-3,05%
Olesno	24,57	21,15	19,92	19,58	20,10	-18,19%
Radgoszcz	17,43	13,78	14,46	15,24	15,56	-10,73%
Szczucin	22,12	18,66	17,89	23,35	27,32	23,51%
Powiat dąbrowski	19,05	19,87	21,59	21,10	23,42	22,94%

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Ryc. 60. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (w %)

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Dochody majątkowe poszczególnych gmin są bardzo zróżnicowane i wynikają zarówno z faktu pozyskiwania dotacji lub sprzedaży majątku. Zróżnicowany poziom dochodów majątkowych wskazuje, że poszczególni Partnerzy wykorzystywali w aktywny sposób dotacje na inwestycje, ale także w szczególności w 2017 r. nastąpiła sprzedaż majątku na łączną kwotę 2,5 mln zł. W większości gmin widoczny jest spadek nominalnej wartości dochodów majątkowych. Odmienną sytuację mają Powiat Dąbrowski, Szczucin, a w szczególności Olesno, gdzie dynamika zmian jest dodatnia, co przekłada się w konsekwencji na wzrost nominalnej wartości wydatków majątkowych i ich udziału w wydatkach ogółem. Samorządy te będą miały większe możliwości finansowania inwestycji i działań rozwojowych.

Tabela 24. Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem (w %)

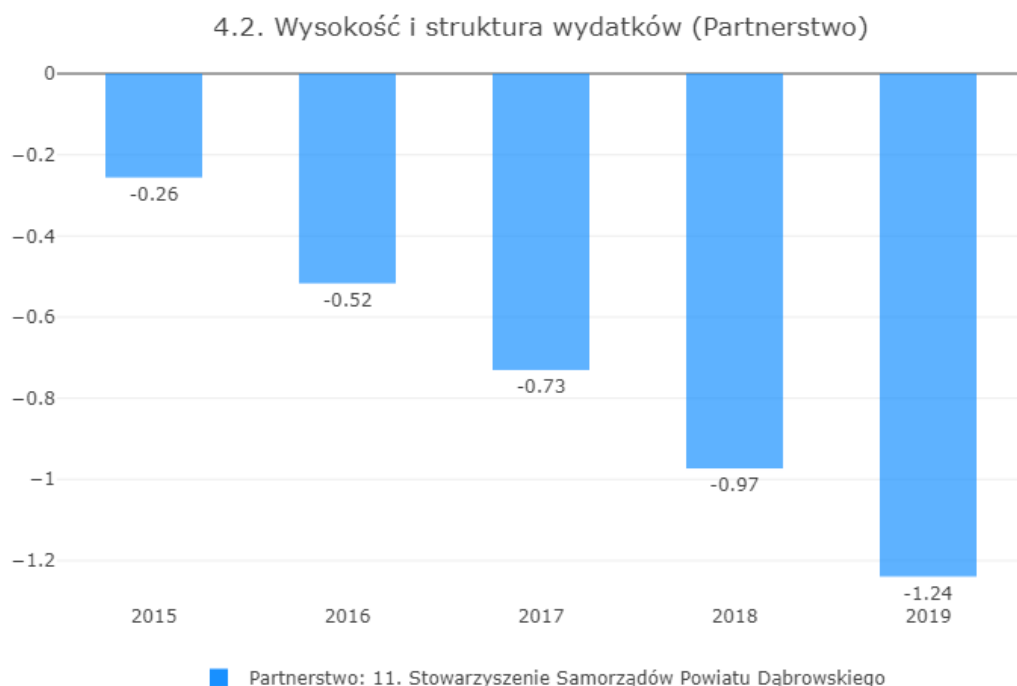
Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	10,57	1,82	3,82	5,17	3,34
Bolesław	3,92	2,35	1,40	1,33	0,85
Gręboszów	10,19	0,33	1,39	6,48	2,97
Mędrzechów	3,90	1,86	0,39	0,29	0,08
Olesno	1,32	0,00	0,00	5,38	1,68
Radgoszcz	7,89	0,54	2,31	3,34	0,16
Szczucin	5,05	2,02	5,22	4,71	6,78
Powiat Dąbrowski	15,22	8,46	5,60	10,77	16,42

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

2.3.3. Wysokość, struktura wydatków, wydatki majątkowe

W kontekście finansowania rozwoju lokalnego istotna jest analiza struktury wydatków, w szczególności poziom wydatków bieżących i majątkowych. Jeszcze niższą wartość w stosunku do omawianego wyżej wskaźnika dochodów, notuje wskaźnik wysokości i struktury wydatków: -1,24, przy dużej dynamice ujemnej na poziomie -0,98. Od roku 2015 widoczne jest stałe pogarszanie się sytuacji Partnerstwa w zakresie wydatkowania środków finansowych.

Ryc. 61. Wskaźnik wysokość i struktura wydatków Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Najwyższy poziom wydatków majątkowych oraz stałą, czteroletnią tendencję wzrostową obserwujemy w budżecie samorządu Powiatu Dąbrowskiego oraz w gminie Olesno. W pozostałych gminach sytuacja jest zróżnicowana. Od 2016 r. wyraźny spadek omawianych wydatków widoczny jest w budżecie Mędzrechowa. O połowę niższą wartość, niż samorząd powiatu, notuje Dąbrowa Tarnowska, lecz w perspektywie całego okresu wydatki te kształtowały się na najwyższym poziomie spośród gmin Powiatu Dąbrowskiego. Wzmoczone procesy inwestycyjne realizowały również Szczucin i Radgoszcz. W każdym kolejnym roku budżet gmin obciążały kilkumilionowe wydatki majątkowe. Na stosunkowo niskim poziomie kształtowały się wydatki majątkowe w gminach Bolesław, Mędzrechów i Gręboszów, przy czym w ostatniej z omawianych gmin w roku 2015 i 2018 miały miejsce większe inwestycje powodujące wzrost tego rodzaju wydatków, co uwidacznia tabela nr 25 oraz struktura wskaźnikowa udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem.

Tabela 25. Wielkości nominalnych wydatków majątkowych (w PLN)

Nazwa JST	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	10 897 472,65	8 503 815,31	9 046 307,82	13 341 720,64	6 519 863,25
Bolesław	627 008,04	500 188,58	145 428,48	355 421,50	185 421,01
Gręboszów	1 039 285,06	208 050,24	320 388,21	1 393 287,81	386 922,42
Mędrzechów	409 080,77	715 844,73	433 933,44	321 997,77	279 294,05
Olesno	1 096 366,15	322 310,45	649 582,31	3 640 476,87	3 958 728,81
Radgoszcz	3 736 910,07	1 095 619,21	2 127 048,54	2 213 817,64	1 220 583,96
Szczucin	3 628 143,60	4 166 294,18	4 607 338,93	7 190 337,09	3 236 782,70
Powiat Dąbrowski	11 301 233,62	5 870 815,29	10 058 125,17	11 938 906,33	13 405 711,28

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Tabela 26. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)

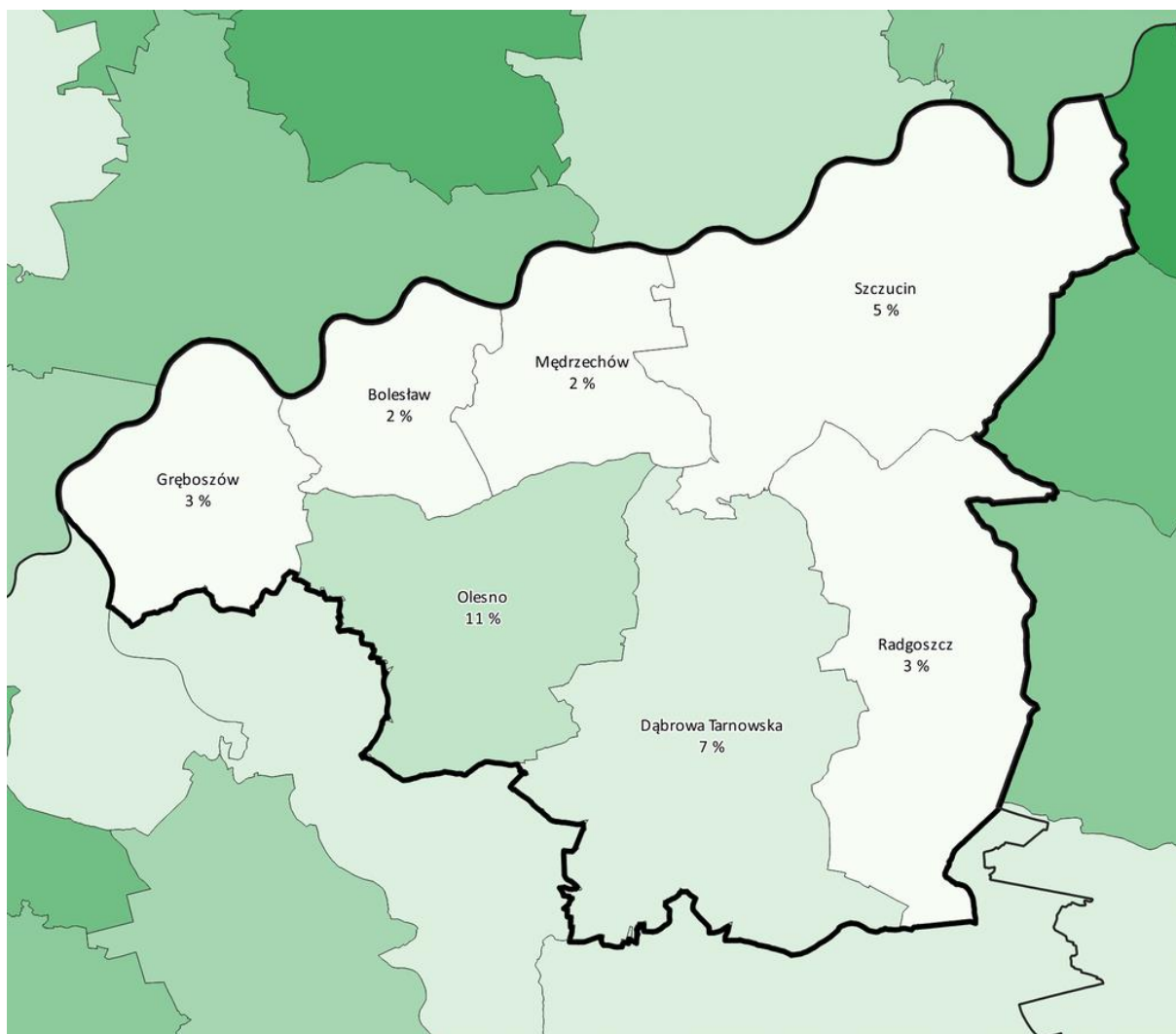
Nazwa JST	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	18,35	11,85	11,44	15,25	7,31
Bolesław	9,17	6,30	1,80	4,24	2,03
Gręboszów	12,44	2,13	3,24	12,12	3,33
Mędrzechów	3,99	6,01	3,42	2,41	2,00
Olesno	5,47	1,36	2,47	11,95	11,48
Radgoszcz	14,24	3,73	6,89	7,10	3,61
Szczucin	7,65	6,79	7,57	13,19	5,76
Powiat Dąbrowski	23,98	13,34	20,56	22,52	24,01

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Dla pogłębienia analizy wydatków, w tabeli nr 26 prezentowana jest wartość relacji wydatków majątkowych w wydatkach ogółem. W żadnym z samorządów nie ma sygnałów niepokojących w tym zakresie.

Rys. nr 58 udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem [w %] – rozkład na obszarze Partnerstwa

Ryc. 62. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w gminach Partnerstwa (w %)

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

W 2019 roku połowa członków partnerstwa oraz Powiat Dąbrowski finansowała wydatki majątkowe dochodami majątkowymi na poziomie od 44% do 125%. W pozostałych gminach wskaźnik ten kształtował się na poziomie niskim, około 12%, a najniższą wartość przyjął w Radgoszczy. Dynamika zmian wskaźnika nie ma wyraźnej tendencji wzrostowej, widoczne są znaczne wahania w całym

analizowanych okresie. Uzyskane wartości wskazują, że jednym z głównym źródeł finansowania inwestycji były dochody majątkowe (w tym pozyskane na ten cel dotacje).

Tabela 27. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi (w %)

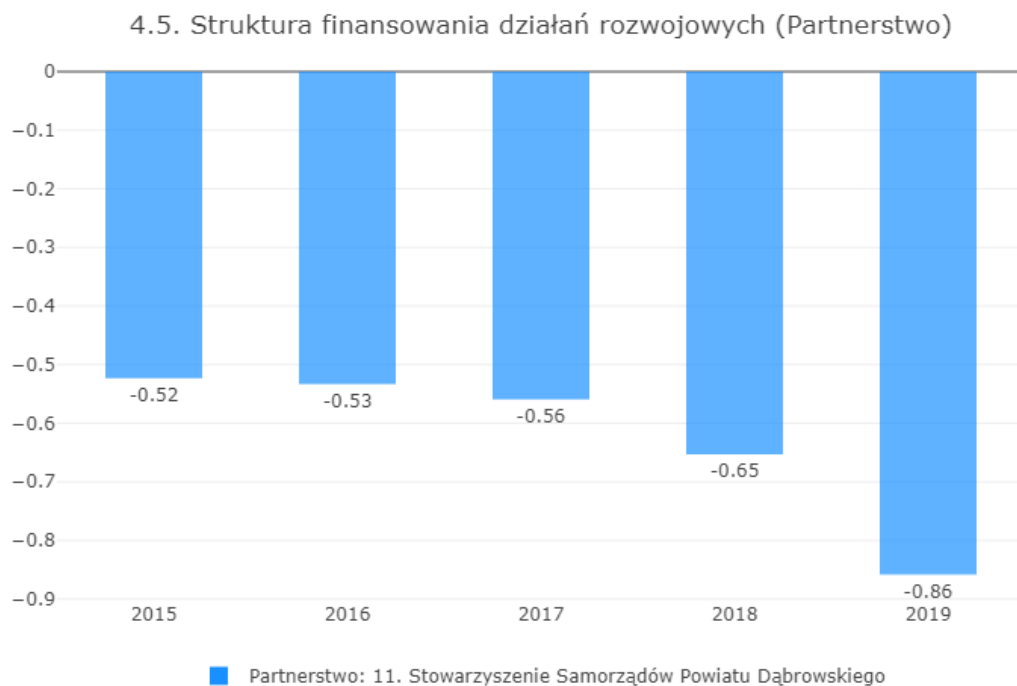
Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	62,13	15,32	34,23	32,92	47,51
Bolesław	42,17	37,48	80,27	32,41	44,12
Gręboszów	88,85	15,88	46,89	52,46	91,90
Mędzzechów	23,05	102,80	31,87	11,61	12,22
Olesno	24,20	0,00	0,10	44,84	13,87
Radgoszcz	56,56	15,03	34,74	48,04	4,40
Szczucin	67,91	29,01	70,42	34,11	125,88
Powiat Dąbrowski	64,96	66,95	26,63	45,51	74,39

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

2.3.4. Struktura finansowania działań rozwojowych, w tym wykorzystanie dostępnych środków pozabudżetowych

Negatywny wpływ na możliwość realizacji przyszłych projektów strategicznych może mieć również struktura finansowania działań rozwojowych. Wskaźnik ten przyjmuje wartość ujemną -0,86 przy ujemnej dynamice na poziomie -0,33. Pogarszanie się wartości tego wskaźnika widoczne jest od roku 2017.

Ryc. 63. Wskaźnik struktura finansowania działań rozwojowych Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Wydatki majątkowe na projekty lub zadania finansowane z udziałem środków UE i EOG najwyższe wartości przyjmują w budżetach Dąbrowy Tarnowskiej, Szczucina oraz Powiatu Dąbrowskiego. W pozostałych gminach partnerstwa, w przeważającej części analizowanego okresu, wydatki te kształtują się na niskich poziomach kilkuset tysięcy zł. Nie stanowią zatem czynnika determinującego finansowanie zadań inwestycyjnych. Oznacza to, że w wielu przypadkach wydatki majątkowe są finansowane z dotacji pochodzących z innych źródeł niż UE lub EOG oraz środków własnych lub zaciągniętych zobowiązań. Tabela nr 29 przedstawia stosunek wydatków majątkowych na zadania współfinansowane ze środków UE i EOG do wydatków majątkowych gmin Partnerstwa i samorządu Powiatu Dąbrowskiego.

Tabela 28. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi (w %)

nazwa JST	wskaźnik	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	wydatki majątkowe ogółem	10 897 472,65	8 503 815,31	9 046 307,82	13 341 720,64	6 519 863,25
	wydatki majątkowe na projekty UE (w zł)	1 371 203,28	6 976,00	1 610 885,58	2 607 411,20	1 515 304,19
	udział wydatków majątkowych na projekty UE w wydatkach majątkowych (w %)	12,58	0,08	17,81	19,54	23,24
Bolesław	wydatki majątkowe ogółem	627 008,04	500 188,58	145 428,48	355 421,50	185 421,01
	wydatki majątkowe na projekty UE (w zł)	0,00	0,00	0,00	62 623,62	0,00
	udział wydatków majątkowych na projekty UE w wydatkach majątkowych (w %)	0,00	0,00	0,00	17,62	0,00
Gręboszów	wydatki majątkowe ogółem	1 039 285,06	208 050,24	320 388,21	1 393 287,81	386 922,42
	wydatki majątkowe na projekty UE (w zł)	456 144,31	0,00	290,00	841 023,57	26 702,07
	udział wydatków majątkowych na projekty UE w wydatkach majątkowych (w %)	43,89	0,00	0,09	60,36	6,90
Mędrzechów	wydatki majątkowe ogółem	409 080,77	715 844,73	433 933,44	321 997,77	279 294,05
	wydatki majątkowe na projekty UE (w zł)	100 000,00	0,00	9 600,00	75 339,89	0,00
	udział wydatków majątkowych na projekty UE w wydatkach majątkowych (w %)	24,45	0,00	2,21	23,40	0,00
Olesno	wydatki majątkowe ogółem	1 096 366,15	322 310,45	649 582,31	3 640 476,87	3 958 728,81
	wydatki majątkowe na projekty UE (w zł)	26 308,00	0,00	5 559,09	103 137,91	365 869,77
	udział wydatków majątkowych na projekty UE w wydatkach majątkowych (w %)	2,40	0,00	0,86	2,83	9,24
Radgoszcz	wydatki majątkowe ogółem	3 736 910,07	1 095 619,21	2 127 048,54	2 213 817,64	1 220 583,96
	wydatki majątkowe na projekty UE (w zł)	1 857 420,86	0,00	0,00	91 720,74	154 493,71
	udział wydatków majątkowych na projekty UE w wydatkach majątkowych (w %)	49,70	0,00	0,00	4,14	12,66

Szczucin	wydatki majątkowe ogółem	3 628 143,60	4 166 294,18	4 607 338,93	7 190 337,09	3 236 782,70
	wydatki majątkowe na projekty UE (w zł)	66 046,74	1 926 200,08	2 972 667,44	5 055 570,03	1 119 235,62
	udział wydatków majątkowych na projekty UE w wydatkach majątkowych (w %)	1,82	46,23	64,52	70,31	34,58
Powiat Dąbrowski	wydatki majątkowe ogółem	11 301 233,62	5 870 815,29	10 058 125,17	11 938 906,33	13 405 711,28
	wydatki majątkowe na projekty UE (w zł)	7 223 664,80	0,00	3 271 984,65	4 989 783,66	1 657 200,29
	udział wydatków majątkowych na projekty UE w wydatkach majątkowych (w %)	63,92%	0,00%	32,53%	41,79%	12,36%

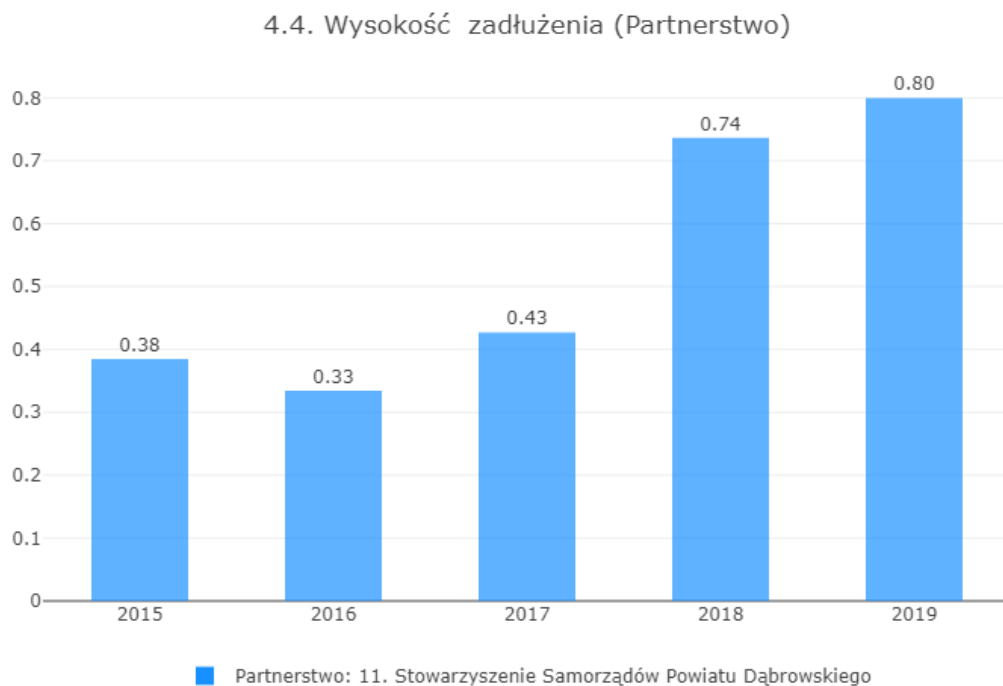
Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Wysokość wskaźnika „Udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE w wydatkach majątkowych ogółem” przedstawionego w tabeli nr 29, wskazuje na skalę realizowanych projektów współfinansowanych środkami zagranicznymi. Najwyższą wartość wskaźnik ten przyjmuje w Dąbrowie Tarnowskiej oraz w Szczucinie, a wśród gmin w Radgoszczy. W pozostałych gminach wydatki te są na znikomym poziomie lub występują okazjonalnie, jak np. w Gręboszowie i Mędrzechowie w latach 2015 i 2018, na co miały wpływ realizowane inwestycje z udziałem środków UE. Sytuację tą odzwierciedlają również kwoty wydatków majątkowych na projekty UE przypadające na 1 mieszkańca. Większą skalę projektów z udziałem środków UE obserwujemy w latach 2016-2018 w Szczucinie oraz w Dąbrowie Tarnowskiej (2017-2018). W perspektywie całego analizowanego okresu najniższe wartości wskaźnik ten osiąga w gminie Bolesław, a dalej w Mędrzechowie, Oleśnie i Radgoszczy. Poza miastami, gminy realizują stosunkowo niewiele projektów dofinansowanych ze środków UE.

2.3.5. Wysokość zadłużenia

Dobrym prognostykiem przyszłych zmian rozwojowych jest natomiast wysokość zadłużenia. Jako jedyny, w całym omawianym okresie wskaźnik ten ma wartość dodatnią, również o wysokiej, dodatniej dynamice wzrostu. Dobra sytuacja w zakresie zadłużania samorządów i obsługi długu daje szansę na wykorzystanie ewentualnych przyszłych nadwyżek budżetowych na projekty wspomagające rozwój obszaru.

Ryc. 64. Wskaźnik syntetyczny wysokość zadłużenia Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Poziom nadwyżki budżetowej jest jednym z kluczowych elementów zdolności do regulowania spłaty i obsługi długu. W przypadku Partnerstwa wysokość nadwyżki budżetowej brutto pozwala na spłatę bieżących zobowiązań dłużnych.

Wzrastający poziom wydatków majątkowych Powiatu Dąbrowskiego może w przyszłości powodować konieczność dalszego zadłużania samorządu powiatowego na sfinansowanie inwestycji. Dotychczas w większości analizowanego okresu poziom zadłużenia oscylował na poziomie ok. 13-14 mln zł, wyjątkiem był rok 2018 gdzie kwota zadłużenia przekroczyła 16 mln zł. Wzrastający poziom dochodów jak również wskaźnik średniej 3-letniej nadwyżki operacyjnej brutto wskazują szansę na przyszłą zdolność do finansowania spłaty długu. Należy również zauważyć, że w 2019 kwota wydatków majątkowych oraz zadłużenia praktycznie zrównały się na poziomie 13 mln zł. W innych gminach, poza Olesnem, widoczna jest stała tendencja spadkowa poziomu zadłużenia. Szczegółową analizę danych nominalnych przedstawia tabela nr30 .

Tabela 29. Poziom zadłużenia gmin Partnerstwa

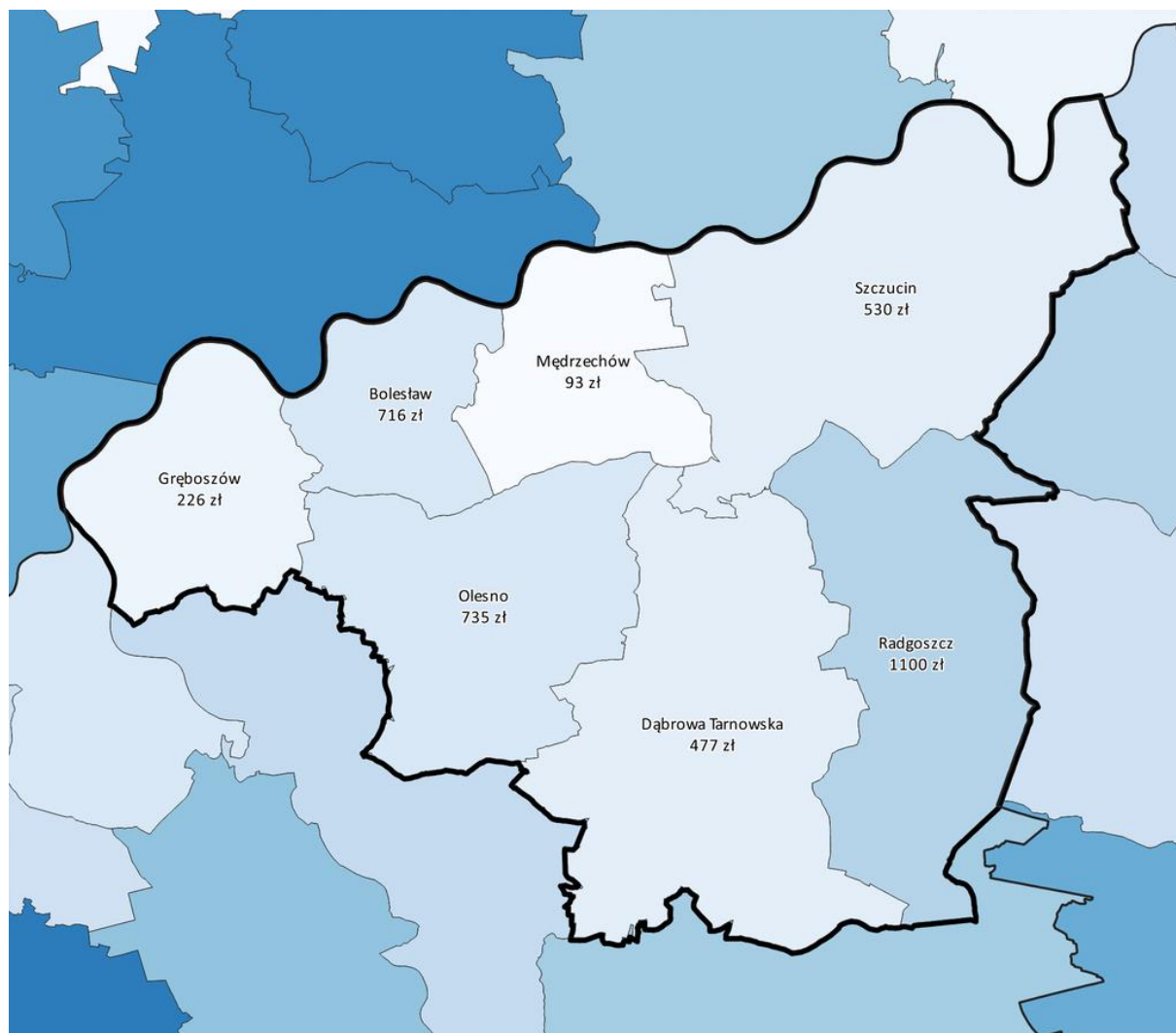
nazwa gminy	Wskaźnik	2015	2016	2017	2018	2019
Dąbrowa Tarnowska	kwota zadłużenia	11 718 262,38	12 419 246,20	12 350 140,22	10 372 109,34	10 128 435,82
	wydatki majątkowe	10 897 472,65	8 503 815,31	9 046 307,82	13 341 720,64	6 519 863,25
	nadwyżka operacyjna brutto (średnia z 3 lat)	7 250 679,26	7 746 533,59	7 987 374,24	7 181 955,59	7 147 059,60
	dochody ogółem	64 055 442,75	71 688 514,56	81 157 690,33	84 892 487,92	92 832 108,55
Bolesław	kwota zadłużenia	2 737 922,57	2 390 307,66	2 300 307,66	2 107 007,66	1 864 635,66
	wydatki majątkowe	627 008,04	500 188,58	145 428,48	355 421,50	185 421,01
	nadwyżka operacyjna brutto (średnia z 3 lat)	406 732,96	317 716,97	294 362,17	360 521,30	462 011,04
	dochody ogółem	6 753 502,15	7 966 526,25	8 312 956,95	8 629 850,85	9 673 772,21
Gręboszów	kwota zadłużenia	2 355 005,00	1 796 265,00	1 194 501,00	1 042 761,00	750 000,00
	wydatki majątkowe	1 039 285,06	208 050,24	320 388,21	1 393 287,81	386 922,42
	nadwyżka operacyjna brutto (średnia z 3 lat)	525 177,61	550 728,44	805 787,12	681 666,83	633 249,78
	dochody ogółem	9 057 740,62	10 127 504,63	10 790 795,33	11 281 939,44	11 980 391,31
Mędzzechów	kwota zadłużenia	1 184 000,00	950 000,00	716 000,00	482 000,00	318 000,00
	wydatki majątkowe	409 080,77	715 844,73	433 933,44	321 997,77	279 294,05
	nadwyżka operacyjna brutto (średnia z 3 lat)	530 410,57	623 918,76	675 385,20	665 775,54	673 221,09
	dochody ogółem	10 789 169,12	12 282 299,79	12 962 610,13	13 582 696,39	14 599 455,47
Olesno	kwota zadłużenia	4 334 293,40	3 552 866,40	3 171 439,40	4 906 154,40	5 852 743,89
	wydatki majątkowe	1 096 366,15	322 310,45	649 582,31	3 640 476,87	3 958 728,81
	nadwyżka operacyjna brutto (średnia z 3 lat)	983 997,00	764 760,33	781 427,00	831 046,33	837 568,00
	dochody ogółem	20 061 228,40	24 499 366,41	27 089 740,26	30 319 004,77	32 667 606,61
Radgoszcz	kwota zadłużenia	11 098 893,63	9 890 393,63	8 801 546,72	8 103 046,72	8 164 546,72

	wydatki majątkowe	3 736 910,07	1 095 619,21	2 127 048,54	2 213 817,64	1 220 583,96
	nadwyżka operacyjna brutto (średnia z 3 lat)	2 232 629,57	2 116 478,47	2 277 202,72	2 159 325,60	2 053 177,92
	dochody ogółem	26 783 686,95	30 650 787,21	31 928 714,62	31 851 992,26	34 597 274,42
Szczucin	kwota zadłużenia	6 148 160,88	7 513 232,30	6 500 469,30	8 390 571,30	6 970 648,88
	wydatki majątkowe	3 628 143,60	4 166 294,18	4 607 338,93	7 190 337,09	3 236 782,70
	nadwyżka operacyjna brutto (średnia z 3 lat)	1 859 051,52	2 028 694,08	2 229 489,05	2 144 637,07	2 627 323,33
	dochody ogółem	48 791 202,58	59 933 023,53	62 148 140,05	52 013 959,13	60 091 403,14
Powiat Dąbrowski	kwota zadłużenia	14 316 141,00	12 046 207,40	14 079 139,00	16 115 801,60	13 775 071,00
	wydatki majątkowe	11 301 233,62	5 870 815,29	10 058 125,17	11 938 906,33	13 405 711,28
	nadwyżka operacyjna brutto (średnia z 3 lat)	b/d	b/d	5 228 455,38	4 849 882,64	6 171 504,40
	dochody ogółem	48 225 587,34	46 437 004,54	47 816 076,28	50 435 228,89	60 723 387,36

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Dokonując oceny sytuacji w niniejszym podobszarze należy zwrócić uwagę na wskaźnik sumy zobowiązań w poszczególnych gminach przypadająca na 1 mieszkańca. Wartości wskaźnika nie są zbyt wysokie, tj. kształtują się w przedziale od blisko 100 zł do ponad 700 zł, poza gminą Radgoszcz gdzie wskaźnik ten w całym analizowanym okresie wynosił ponad 1 tysiąc zł, ze stałą tendencją malejącą (rys. nr 61). Praktycznie we wszystkich gminach utrzymana jest podobna dynamika, co świadczy o spadku zadłużenia. Z tego względu sytuację można ocenić jako pozytywną. W miastach natomiast występuje zmienność rocznych kwot nominalnych.

Ryc. 65. Suma zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Podsumowanie

Reasumując należy stwierdzić, że poszczególni partnerzy posiadają możliwość finansowania zadań rozwojowych, jednak te możliwości są zróżnicowane. Przeprowadzona analiza potwierdziła, że członkowie partnerstwa powinni na bieżąco monitorować poziom nadwyżki operacyjnej brutto, a także dążyć do równomiernego, w relacji do własnego budżetu, rozłożenia spłat długu w czasie. Jest to z kolei kluczowe dla uzyskania stabilnych, a w konsekwencji dodatnich wyników nadwyżki operacyjnej netto (po spłacie długu). Tym samym możliwe będzie stopniowe wyasygnowanie z budżetu zarówno środków własnych na realizację projektów inwestycyjnych, jak również na zabezpieczenie wkładu własnego dla zadań współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych. W konsekwencji poszczególni partnerzy będą mogli uzyskać wzrost udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem, co przyczyni się do poprawy sytuacji.

2.3.6. Stan i jakość środowiska na obszarze oraz zagospodarowanie przestrzenne

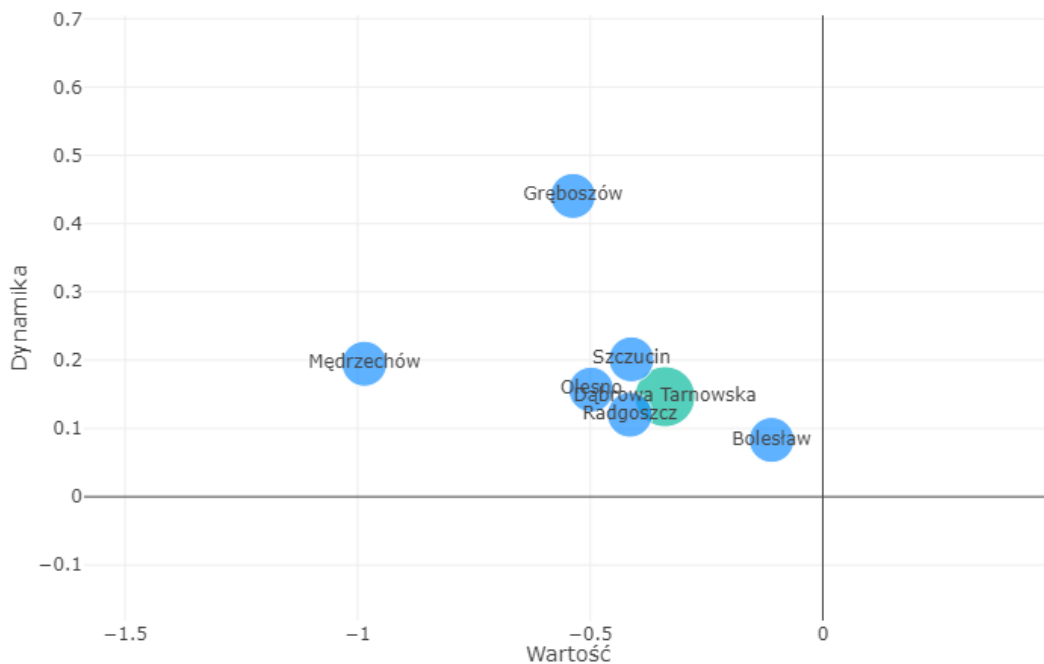
Wskaźnik obrazujący stan i jakość środowiska przyrodniczego w odniesieniu do gmin porównawczych ma wartości ujemne, jednak od 2017r. sytuacja stopniowo poprawia się (rys. nr 62 i 63).

Ryc. 66. Wskaźnik lokalne środowisko przyrodnicze

źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego.

Ryc. 67. Rozkład wskaźnika lokalne środowisko przyrodnicze w gminach Partnerstwa

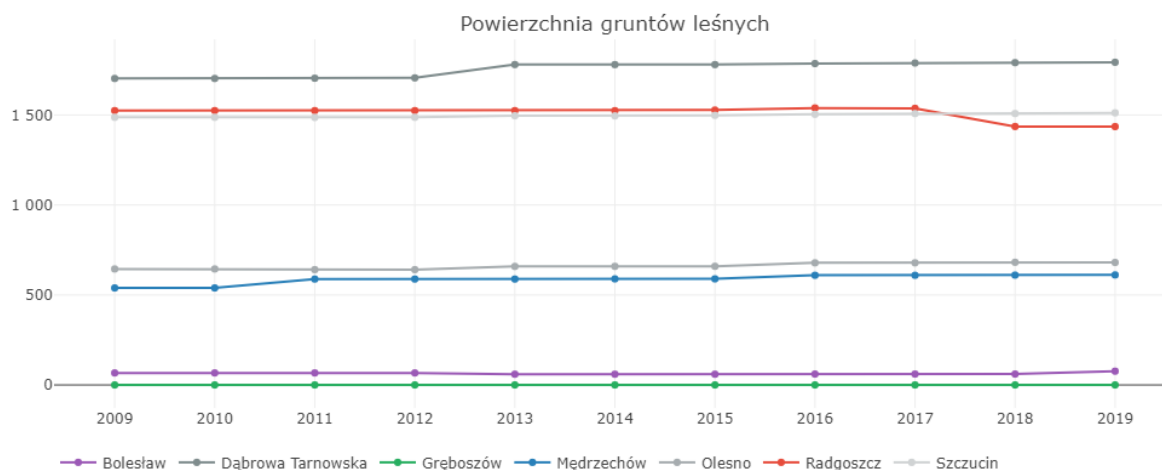

źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Jakość i czystość środowiska naturalnego pozytywnie ocenia ponad 65% badanej młodzieży, a odmiennego zdania jest 21%. Jest to jeden z czynników, który większość respondentów zachęca do pozostania w aktualnym miejscu zamieszkania. Dla ponad 46% mieszkańców jest to również silna strona, a dla ponad 39% słaba strona rozwoju gmin.

Powierzchnia gruntów leśnych utrzymuje się właściwie na stałym poziomie. Największymi zasobami dysponują gminy Dąbrowa Tarnowska, Szczucin i Radgoszcz – jest to obszar 1,4 tys ha do ok. 1,8 tys. ha, przy czym w ostatniej z wymienionych gmin w roku 2017 nastąpił niewielki spadek wskaźnika. Bardzo małe zasoby lasów ma gmina Gręboszów, na przełomie roku 2015 i 2016 wskaźnik ten obniżył się z 0,10 ha do 0,07 ha. (rys. nr 64).

Ryc. 68. Powierzchnia gruntów leśnych na obszarze Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

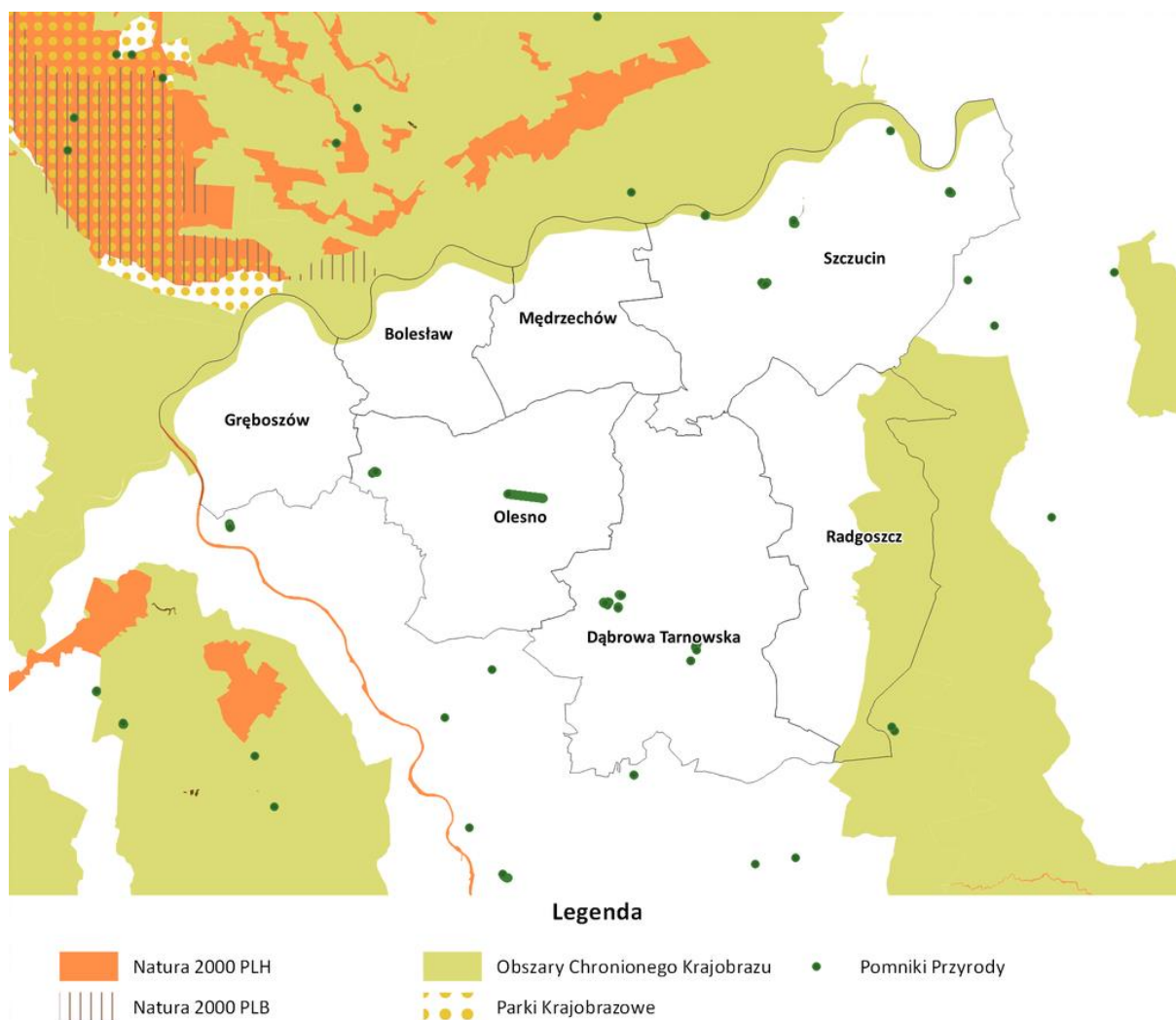
Lokalne środowisko przyrodnicze, w mniejszym stopniu, tworzą również obszary chronione i cenne przyrodniczo, w szczególności w północno-zachodnich gminach obszaru Partnerstwa oraz na jego wschodnim krańcu (rys. nr 70). Obszary te znajdują się głównie w gminie Radgoszcz (3,5 tys ha). Drugim pod względem wielkości zasobem dysponuje Szczucin (780 ha). W pozostałych gminach wskaźnik ten utrzymuje się na poziomie ok. 300 do ok. 500 ha. Jedynie Dąbrowa Tarnowska oraz Olesno nie posiadają na swoim terenie żadnych obszarów chronionych (tab. nr 30 i rys. nr 70).

Tabela 30. Wskaźnik lesistości oraz udziału powierzchni obszarów cennych przyrodniczo w powierzchni gmin Partnerstwa

Nazwa gminy	Udział powierzchni lasów w ogólnej powierzchni JST (w %)	Udział powierzchni obszarów cennych przyrodniczo prawnie chronionych w powierzchni JST (w %)
Dąbrowa Tarnowska	15,30	10,30 (w 2018r.: 11,00)
Bolesław	2,10 (w 2018r.: 1,70)	10,30 (w 2018r.: 11,00)
Gręboszów	0,00	10,30 (w 2018r.: 11,00)
Mędzzechów	13,60	10,30 (w 2018r.: 11,00)
Olesno	13,60	10,30 (w 2018r.: 11,00)
Radgoszcz	16,10 (w 2017r. 17,30)	10,30 (w 2018r.: 11,00)
Szczucin	12,40	10,30 (w 2018r.: 11,00)

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Ryc. 69. Obszary chronione i cenne przyrodniczo w gminach Partnerstwa

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Jednym z kluczowych i specyficznych dla obszaru zagrożeń przyrodniczych jest zagrożenie powodziowe, ze strony rzeki Wisły, stanowiącej naturalną granicę północną powiatu oraz rzeki Breń przechodzącej przez środkową część obszaru Partnerstwa. Duży obszar zagrożenia występuje w Kotlinie Sandomierskiej na odcinku od Krakowa przez nadwiślańskie gminy aż po Szczucin, Dąbrowę Tarnowską i dalej w kierunku granicy z województwem podkarpackim. Zagrożenie identyfikowane jest na bardzo dużym obszarze powiatu, obejmuje całą powierzchnie gmin nadwiślańskich oraz środkowy obszar powiatu (rys. nr 70)

Ryc. 70. Obszar zagrożenia powodziowego obszaru Partnerstwa

Źródło: wody.isok.gov.pl/imap_kzgw

3. Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa

3.1. Potencjały obszaru partnerstwa

Na podstawie przeprowadzonej analizy danych, badań ankietowych, warsztatów i rozmów z przedstawicielami samorządów lokalnych zostały zidentyfikowane potencjały rozwojowe Partnerstwa oraz uwarunkowania, które mogą w przyszłości mieć wpływ korzystny wpływ na poprawę pozycji konkurencyjnej gmin.

ROLNICTWO

- dobre warunki do rozwoju rolnictwa ze względu na uwarunkowania klimatyczne (Powiat Dąbrowski zaliczany do najcieplejszych na terenie Małopolski), jakość gleb (ponad 9% udziału gleb klasy bonitacji I i II na północy powiatu), brak rozwiniętego przemysłu,
- powiat na tle województwa wyróżnia się dużymi plantacjami truskawek i ogórków oraz plantacją borówki amerykańskiej,
- warunki do prowadzenia własnego gospodarstwa rolnego są dobrze oceniane przez mieszkańców i liderów lokalnych
- jarmarki tradycyjne w Szczucinie

KULTURA, TURYSTYKA I REKREACJA

- dolina Wisły atrakcyjna krajobrazowo, ważny teren rekreacyjny (gminy Bolesław, Gręboszów, Mędrzechów, Szczucin), na wschodzie powiatu tereny chronione w gminie Radgoszcz, na zachodzie powiatu zlewnia Dolnego Dunajca,
- Wiślana Trasa Rowerowa na koronie wału rzeki Wisły, wyposażona w miejsca obsługi rowerzystów (warunki do uprawiania turystyki rowerowej wśród dzikiej natury); docelowo Wiślana Trasa Rowerowa będzie przebiegać wzdłuż całego biegu Wisły, od jej źródeł do ujścia, a poprzez VeloDunajec połączy się z międzynarodową trasą EuroVelo4
- Powiślański Szlak Turystyczny,
- rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna, m.in. kompleks sportowy w Dąbrowie Tarnowskiej,
- zalew wodny wraz z amfiteatrem w gminie Radgoszcz,

- jedyne w Polsce Muzeum Drogownictwa w Szczucinie, które gromadzi różnorodne pamiątki związane z budownictwem drogowym jak np. maszyny i urządzenia do budowy dróg i mostów czy dokumenty historyczne,
- "Malowana Wieś" – Zalipie - gdzie zagrody, domy i ich wnętrza maluje się w oryginalne motywy kwiatkowe,
- lokalne zabytki architektury – m.in. zespół dworsko-parkowy w Brniu z XVIII w., gdzie obecnie funkcjonuje powiatowa instytucja kultury „Centrum Polonii –Ośrodek Kultury, Turystyki i Rekreacji w Brniu, zabytkowa Synagoga w Dąbrowie Tarnowskiej działająca jako Ośrodek Spotkania Kultur
- Szlak Architektury Drewnianej Województwa Małopolskiego,
- „Święto Powiśla Dąbrowskiego –Dożynki Powiatowe i Targi Gospodarcze” – promujące kulturę regionalną, tradycję dożynek oraz lokalne przedsiębiorstwa,
- inne imprezy i konkursy kulturalne: Malowana Chata w Zalipiu, Wianki nad Wisłą w Szczucinie, Święto Truskawki, Powiatowy Konkurs Palm i Plastyki Obrzędowej w Gręboszowie,
- produkty regionalne wpisane na listę Produktów Regionalnych i Tradycyjnych prowadzoną przez Ministra właściwego ds. rolnictwa i rozwoju wsi: strojcowskie zawijoki z ziemniaków, nadwiślański ogórek konserwowy z Kanny, tradycyjny chleb żytni gruszowski, blachorze.

WSPÓŁRACA REGIONALNA I PONADREGIONALNA

- aktualna współpraca gmin nadwiślańskich z gminami sąsiednimi w woj. świętokrzyskim,
- współpraca z miastami partnerskimi na Węgrzech,
- potencjał współpracy lokalnej w ramach Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego oraz ponadlokalnej z gminami z sąsiednich województw.

INFRASTRUKTURA

- dobra oferta szkolnictwa specjalnego i ośrodków opieki nad osobami z niepełnosprawnościami (współpraca ze Stowarzyszeniem „Pomocna Dłoń”),
- dobre skomunikowanie obszaru Partnerstwa (DK nr 73, bliskość autostrady A4, sieć dróg wojewódzkich i powiatowych, a także dwa mosty na Wiśle łączące powiat z województwem świętokrzyskim)
- klaster energetyczny skupiający wszystkie gminy powiatu

DEMOGRAFIA

- wzrost liczby ludności na obszarze, w tym grupy mieszkańców w wieku 34-64 lata,
- przewaga aktywnych seniorów w wieku 65-69 lat mogących podjąć działania na rzecz obszaru,
- gotowość do inwestowania środków finansowych pochodzących z zagranicznej aktywności ekonomicznej mieszkańców obszaru, podbudowana wysoko cenionymi więziami rodzinnymi i relacjami społecznymi.

RYNEK PRACY

- lokalne zakłady pracy – Tarsmak - produkcja sosów, keczupów, majonezów w Radgoszczy, Tracz, Polonaise - zakłady przetwórcze warzyw i owoców w Dąbrowie Tarnowskiej, ZBUD – zakład produktów dźwignicowych w Dąbrowie Tarnowskiej, F.H.P.U. Sztama Bolesław – zakład produkujący skrzynki drewniane i opakowania z drewna, Tankpol, Complex-bud, Katpol ze Szczucina
- rozwój „srebrnej gospodarki” i spółdzielczości na rynku pracy w różnych sektorach gospodarki.

3.2. Bariery, problemy i deficyty obszaru partnerstwa

Określenie barier, problemów i deficytów obszaru jest podsumowaniem dotychczasowych rozważań diagnostycznych i próbą zebrania wniosków z badań opinii, analiz statystycznych, debaty i zebranych informacji. Uporządkowanie problemów i deficytów obszaru w drzewo problemów odbyło się w toku pracy warsztatowej w której uczestniczyli przedstawiciele samorządów zrzeszonych w partnerstwie. Zdiagnozowane problemy dotyczą sfery gospodarczej, społecznej, środowiskowo-przestrzennej i instytucjonalnej. W toku prac sformułowano 10 podstawowych, kluczowych problemów, określono ich przyczyny, a także skutki jakie za sobą niosą albo będą niosły w latach przyszłych. Następnie problemy zostały poddane rangowaniu i uszeregowane od najważniejszego do najmniej istotnego. Ranking problemów dla Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego prezentuje się tak jak poniżej, natomiast w dalszej kolejności przedstawione jest szczegółowe drzewo problemów dla obszaru.

Tabela 31. Ranking problemów, deficytów i barier rozwojowych Partnerstwa

Hierarchia ważności problemu	Nazwa problemu	Obszar tematyczny
Problemy kluczowe	Wysokie bezrobocie (jawne i ukryte), szczególnie w obszarach wiejskich	społeczny/ gospodarczy
	Słaby rozwój gospodarczy obszaru	gospodarczy
Problem wyższego rzędu	Zagrożenie powodziowe powiatu, w szczególności gmin nadwiślańskich	środowiskowo- przestrzenny
	Niedostateczna oferta i infrastruktura z zakresu kultury i opieki nad dziećmi	społeczny
	Zła jakość powietrza, smog	środowiskowo- przestrzenny
	Brak efektywnie prowadzonej polityki przestrzennej	środowiskowo- przestrzenny / instytucjonalny
	Niedostateczna jakość podstawowej infrastruktury gminnej (drogi, ścieżki pieszo-rowerowe, kanalizacja, oświetlenie itp.)	środowiskowo- przestrzenny
Problem niższego rzędu	Niestabilna sytuacja seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem	społeczny
	Słaba współpraca między samorządami Powiatu Dąbrowskiego (niewiele wspólnie realizowanych projektów)	instytucjonalny
	Niepełne wykorzystanie kapitału społecznego	społeczny

Źródło: opracowanie ZMP

Tabela 32. Drzewo problemów obszaru Partnerstwa

l.p.	PRZYCZYNA	PROBLEM	SKUTEK
	OBSZAR SPOŁECZNY		
1.	<p>mała aktywność gospodarcza mieszkańców</p> <p>małe zaangażowanie bezrobotnych w aktywne poszukiwanie pracy</p> <p>brak instytucji efektywnie wpierającej w znalezienie pracy dla obywateli</p> <p>brak przedsiębiorstw produkcyjnych, mała liczba podmiotów gospodarczych</p> <p>brak grup producenckich i programów stymulujących ich powstawanie a także brak chęci współpracy rolników wspólnego działania</p> <p>brak atrakcyjnych miejsc pracy, w szczególności dla osób młodych, wykształconych (w tym poza sektorem publicznym)</p> <p>niski poziom kompetencji i kwalifikacji obywateli w niektórych branżach np. budowlanej</p> <p>mała liczba działalności ofertujących miejsca pracy na obszarach wiejskich</p>	<p>wysokie bezrobocie (jawne i ukryte), szczególnie na obszarach wiejskich</p>	<p>rozbiecie rodzin w tym z powodu emigracji, tzw. eurosieroctwo dzieci</p> <p>utrata wiary osób poszukujących pracę we własne możliwości</p> <p>emigracja osób do miast i za granicę, w tym młodych, ambitnych, przedsiębiorczych)</p> <p>wyludnienie się wsi (konieczność szukania pracy poza obszarem gminy)</p> <p>odpływ ludzi z wyższym wykształceniem, w szczególności osób młodych</p> <p>duży procent mieszkańców o niskich dochodach</p> <p>ubóstwo na terenie powiatu</p>

			<p>pogarszająca się sytuacja finansowa rodzin, monokultura rolnicza, postawy roszczeniowe mieszkańców</p> <p>konieczność sztucznego stymulowania rolnictwa w przyszłości</p> <p>problemy społeczne związane z brakiem poczucia stabilności</p> <p>rozwinięta szara strefa zatrudnienia</p>
2.	<p>słaba organizacja mieszkańców, brak współdziałania, współpracy pomimo obecności licznych organizacji pozarządowych</p> <p>zbyt mało działań oferowanych przez NGO ma charakter powszechny, wiele z nich jest tylko skierowanych do specyficznych, małych grup mieszkańców</p> <p>mało ludzi uczestniczy we wspólnych działaniach</p> <p>brak impulsów zachęcających mieszkańców do realizacji działań oddolnych</p> <p>małe możliwości rozwoju osobistego</p> <p>brak poczucia wspólnotowości, mentalność zaściankowa</p>	<p>niepełne wykorzystanie kapitału społecznego</p>	<p>zmniejszający się potencjał organizacji pozarządowych</p> <p>negatywna ocena działania samorządu</p> <p>brak popularyzacji tradycji regionalnych</p> <p>izolacja społeczna</p> <p>wąski krąg aktywnych organizacji</p> <p>niezadowolenie mieszkańców z jakości oferty kulturalnej</p>

	<p>przekonanie o braku sprawczości wśród mieszkańców, niechętnie wychodzenie z własnymi inicjatywami</p> <p>brak środków finansowych na wspieranie inicjatyw obywatelskich</p>		
3.	<p>słaba jakość i dostępność usług w zakresie wczesnej edukacji świadczonych przez placówki wychowania przedszkolnego, opieki żłobkowej oraz w formach pozaszkolnych</p> <p>nierównomierne rozłożenie placówek opiekuńczych</p>	<p>niedostateczna oferta i infrastruktura z zakresu kultury i opieki nad dziećmi</p>	<p>problemy z powrotem rodziców na rynek pracy</p> <p>niezadowolenie mieszkańców z jakości oferty kulturalnej i opieki nad dziećmi</p>
4.	<p>uzależnienia powodujące szkody we wszystkich sferach życia człowieka</p> <p>wzrost osób dotkniętych niepełnosprawnością na obszarze powiatu (98 osób w 2020 roku w stosunku do 87 w 2019 roku)</p> <p>zbyt długie kolejki do specjalistów służby zdrowia</p> <p>niska jakość służby zdrowia</p> <p>starzenie się społeczeństwa</p> <p>mała aktywność i niska jakość życia i funkcjonowania osób starszych</p> <p>niewystarczająca liczba ośrodków rehabilitacji</p>	<p>niestabilna sytuacja seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	<p>osłabienie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru</p> <p>pogorszenie jakości życia osób niepełnosprawnych i seniorów</p> <p>Pogłębiające się nierówności społeczne</p>

	brak miejsc dla seniorów wymagających codziennej opieki		
5.	brak środków finansowych do tworzenia i utrzymania już istniejącej infrastruktury zamknięcie linii kolejowej nr 115 Tarnów – Szczucin	niedostateczna jakość podstawowej infrastruktury gminnej (drogi, ścieżki pieszo-rowerowe, kanalizacja, oświetlenie itp.)	duże zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców obniżenie komfortu życia mieszkańców na obszarze trudności w dostępie do usług z uwagi na problemy transportowe niedostateczna dostępność zabudowy mieszkaniowej do dróg asfaltowych brak rozwoju mieszkalnictwa
OBSZAR GOSPODARCZY			
6.	brak kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorczości mieszkańców małe zainteresowanie mieszkańców otwieraniem własnych działalności gospodarczych brak mechanizmów stymulujących współpracę przedsiębiorstw ze szkołami słaba kondycja finansowa podmiotów gospodarczych	słaby rozwój gospodarczy obszaru	bierność ogarniająca społeczność obszarów wiejskich; brak inwestorów zmniejszający się udział osób pracujących i utrzymujących się głównie z rolnictwa;

	<p>brak przedsiębiorstw produkcyjnych, w tym dużych zakładów produkcyjnych, sprzeciw mieszkańców, w sąsiedztwie których ma powstać nowa działalność</p> <p>mała liczba podmiotów gospodarczych, szczególnie w sektorze turystyki, hotelarstwa, gastronomii (nie licząc handlu detalicznego)</p> <p>niska atrakcyjność inwestycyjna obszaru</p> <p>mała aktywność inwestycyjna gmin</p> <p>brak terenów inwestycyjnych</p> <p>brak wizji rozwoju gospodarczego</p> <p>zmiany w strukturze sektora rolniczego polegające na odchodzeniu od małych gospodarstw ze względu na niską ich opłacalność, zmniejszone zapotrzebowanie na pracowników fizycznych w rolnictwie</p> <p>niskie dochody rolników, z uwagi na niskie ceny produktów rolnych</p> <p>niski wskaźnik bonitacyjny gleb</p> <p>brak upraw na terenach rolniczych o niskich klasach gleb</p> <p>ograniczony dostęp do szerokopasmowej sieci Internet</p> <p>zamknięcie linii kolejowej mogącej odciążać ruch drogowy oraz mogącej być punktem przeladunku i rozładunku towarów</p>		<p>niskie wpływy podatkowe do gminy, brak środków na inwestycje rozwojowe</p> <p>bezrobocie</p> <p>niskie zarobki</p>
--	---	--	---

	niechęć młodzieży do podejmowania nauki w szkołach zawodowych i branżowych		
OBSZAR PRZESTRZENNY			
7.	<p>brak aktualnych planów zagospodarowania przestrzennego</p> <p>skomplikowane procedury środowiskowe</p> <p>ograniczenia prawne zniechęcające do sporządzania planów z zakazem lub restrykcyjnymi dotyczącymi sposobu kształtowania zabudowy</p> <p>peryferyjność obszaru, duża odległość od stolicy województwa</p> <p>niechęć do korzystania ze wzorców zewnętrznych np. przy wsparciu doradczym miast z zagranicy</p> <p>brak myślenia wspólnotowego o przestrzeni publicznej</p>	brak efektywnie prowadzonej polityki przestrzennej	<p>lokalizacja budynków na terenach zagrożonych powodzią</p> <p>ogólny bałagan w przestrzeni publicznej</p> <p>„rozlewanie się” zabudowy wsi, brak koncentracji wokół centrum,</p> <p>na obszarach wiejskich brak wyodrębnionego centrum w niemal wszystkich sołectwach Gminy Dąbrowy Tarnowska; w miejscowościach, które nie są gminami nie ma naturalnej potrzeby kreowania centrum</p>
OBSZAR ŚRODOWISKOWY			
8.	<p>niska świadomość ekologiczna mieszkańców (w szczególności pokolenia osób w średnim wieku)</p> <p>brak uporządkowanej i jednolitej dla powiatu gospodarki odpadami komunalnymi,</p>	zła jakość powietrza, smog	<p>Obniżenie jakości życia na obszarze</p> <p>Zagrożenie dla zdrowia mieszkańców</p>

	niska skuteczność programów gospodarki odpadami (nie ograniczają produkcji odpadów) brak środków na programy wymiany pieców		
9.	położenie części gmin nad rzekami potencjalnie zagrażającymi wylewem małe środki na zabezpieczenie przeciwpowodziowe niskie zainteresowanie władz samorządowych problemy z własnościami gruntów (wały, międzywale, koryto), niewiele działań modernizacyjnych, uwarunkowania naturalne - występujące zmiany pogodowe tj. susze i ulewne deszcze powodujące lokalne podtopienia	zagrożenie powodziowe powiatu, w szczególności gmin nadwiślańskich	Straty finansowe, w szczególności w rolnictwie ponoszenie nakładów finansowych na odszkodowania, a nie na profilaktykę przeciwpowodziową
OBSZAR INSTYTUCJONALNY			
10.	zbyt duża biurokracja zbyt niski poziom profesjonalizmu w instytucjach publicznych braki kadrowe w urzędach, bardzo szeroki i różnorodny zakres pracy urzędników	słaba współpraca między samorządami Powiatu Dąbrowskiego (niewiele wspólnie realizowanych projektów)	Stagnacja obszaru Działania na własną rękę każdego z samorządów co wiąże się z mniejszą skutecznością

	brak środków finansowych dla samorządów na wkład własny do przedsięwzięć inwestycyjnych brak ustalenie wspólnego celu, do którego samorzady będą dążyć		
--	---	--	--

Źródło: opracowanie ZMP

3.3. Determinanty potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa

Głównych potrzeb rozwojowych obszaru Partnerstwa można upatrywać, m. in. w następujących sferach aktywności:

- budownictwie mieszkaniowym – zapewnienie niedrogich mieszkań, budownictwa społecznego, wykorzystania nowych form rozwoju rynku mieszkaniowego np. Społecznych Agencji Najmu, w szczególności w ośrodkach miejskich,
- rozwoju gospodarczego - utworzenie i rozwój Specjalnej Strefy Ekonomicznej (Dąbrowa Tarnowska i Szczucin) – z rozważeniem zmiany lokalizacji Strefy w stolicy powiatu i ulokowaniu jej po zachodniej stronie drogi krajowej, pozyskanie zewnętrznych inwestorów i większych przedsiębiorstw
- rozwoju rynku pracy - wspieranie rozwoju spółdzielczości rolniczej,
- rozwoju przedsiębiorczości – coworking, usługi doradcze, prawne, finansowe, system ulg podatkowych, zachęt osiedleńczych i rozwojowych,
- poprawy dostępności komunikacyjnej – uruchomienie linii kolejowej Szczucin-Tarnów, poprawa siatki połączeń transportu zbiorowego,
- infrastruktury społecznej – zwiększenie ilości miejsc w żłobkach i przedszkolach,
- usług rynkowych i publicznych – atrakcyjniejsza oferta kulturalna, rozwój infrastruktury rowerowej, poprawa oferty spędzania czasu wolnego, rozwój oferty aktywności pozaszkolnej dzieci i młodzieży,
- promocji regionu.

3.4. Kluczowe wyzwania, kierunki strategicznej interwencji i współpracy

Szereg przeprowadzonych analiz pozwolił na wskazanie kluczowych dla rozwoju obszaru potrzeb. Wiele z nich jest wprost komunikowanych przez mieszkańców obszaru oraz liderów lokalnych i Włodarzy.

Naczelną determinantą rozwoju obszaru Partnerstwa jest przede wszystkim **rozwój rynku pracy i rozwój gospodarczy Powiśla Dąbrowskiego**. Jest to najważniejszy element pozwalający na utrzymanie młodych mieszkańców i zapewnienie wykorzystania potencjału osób w wieku produkcyjnym. Mając na uwadze

stosunkowo dobrą sytuację demograficzną, tj. wzrost liczby ludności, wzrost liczebności grupy mieszkańców w wieku produkcyjnym, dużą grupę aktywnych seniorów, stosunkowo niewielką jeszcze nadwyżkę osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym w porównaniu do innych gmin w Polsce, działania związane z rozwojem lokalnego rynku pracy powinny następować dynamicznie. W tym zakresie samorzady lokalne mają dużą rolę do odegrania.

Kluczowym elementem jest również uruchomienie i wzmocnienie aktywności społecznej mieszkańców. Obok Kół Gospodyń Wiejskich ważnym elementem rozwojowym będzie zrzeszanie się mieszkańców na rzecz wspólnych przedsięwzięć, umożliwienie im posiadania realnego wpływu na rozwój gmin (współzrządzenia).

Zbyt mało wykorzystanym potencjałem jest również współpraca samorządów w ramach Stowarzyszenia. Ważnym elementem rozwojowym będzie dążenie do zidentyfikowania bieżących zadań spoczywających na samorządach, które w efektywniejszy sposób mogą być realizowane wspólnie. Dotyczy to również zasobów i potencjałów posiadanych przez poszczególne gminy i możliwości ich wzajemnego wykorzystania na rzecz rozwoju obszaru.

Spis rysunków

Ryc. 1	Położenie Partnerstwa.....	14
Ryc. 2	Skomunikowanie obszaru.....	16
Ryc. 3	Ogólny bilans przepływu usług oświatowych	22
Ryc. 6.	Ogólny bilans usług opieki zdrowotnej na obszarze Partnerstwa	24
Ryc. 7.	Sposób korzystania przez mieszkańców z usług opieki zdrowotnej i pomocy społecznej	25
Ryc. 8.	Sposób korzystania przez mieszkańców z usług z zakresu kultury i rekreacji	26
Ryc. 9.	Ogólny bilans usług publicznych na obszarze Partnerstwa	27
Ryc. 10.	Sposób korzystania przez mieszkańców z usług rynkowych.....	28
Ryc. 11.	Ogólny bilans usług rynkowych.....	29
Ryc. 12.	Ogólny bilans przepływu usług	30
Ryc. 13.	Wskaźnik syntetyczny wymiaru społecznego Partnerstwa	40
Ryc. 14.	Wskaźniki rozwoju wymiaru społecznego Partnerstwa	41
Ryc. 15.	Wskaźnik syntetyczny wymiaru gospodarczego Partnerstwa	42
Ryc. 16.	Wskaźniki rozwoju wymiaru gospodarczego Partnerstwa	42
Ryc. 17.	Wskaźnik syntetyczny wymiaru środowiskowo-przestrzennego Partnerstwa.....	43
Ryc. 18.	Wskaźniki rozwoju wymiaru środowiskowo-przestrzennego Partnerstwa.....	44
Ryc. 19.	Wskaźnik syntetyczny ogólnego rozwoju obszaru Partnerstwa.....	46
Ryc. 20.	Wskaźnik syntetyczny dla obszaru demografia	47
Ryc. 21.	Pozycja konkurencyjna gmin Partnerstwa w obszarze demografii	48
Ryc. 22.	Zmiany liczby ludności w Partnerstwie w latach 2009-2019.....	49
Ryc. 23.	Ludność w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym	50
Ryc. 24.	Zmiany liczby najstarszych mieszkańców obszaru w okresie 2009-2019.....	50
Ryc. 25.	Ludność obszaru Partnerstwa w podziale na grupy wiekowe	51
Ryc. 26.	Saldo migracji na obszarze Partnerstwa	52
Ryc. 27.	Liczba mieszkańców w wieku 25-34 na 1000 mieszkańców	53
Ryc. 28.	Ludność ogółem w 2030 roku – prognoza GUS	54
Ryc. 29.	Ludność w wieku powyżej 65 roku życia w 2030 roku – prognoza GUS.....	55
Ryc. 30.	Gęstość zaludnienia na tle Polski	57

Ryc. 31.	Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych	58
Ryc. 32.	Wskaźnik powierzchni mieszkalnej jaką można kupić za przeciętne wynagrodzenie brutto (dane powiatowe)	59
Ryc. 33.	Liczba lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	60
Ryc. 34.	Atrakcyjność obszaru jako miejsca zamieszkania – średnia powierzchnia mieszkań oddana do użytkowa na liczbę ludności w wieku 25-34.....	61
Ryc. 35.	Pozycja konkurencyjna partnerstwa w obszarze długości sieci dróg – wskaźnik syntetyczny	62
Ryc. 36.	Jakość dróg na obszarze Partnerstwa – wskaźnik syntetyczny.....	63
Ryc. 37.	Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury – wskaźnik syntetyczny.....	64
Ryc. 38.	Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	65
Ryc. 39.	Zakres usług rynkowych dla mieszkańców i przyjezdnych – pozycja konkurencyjna gmin	66
Ryc. 40.	Rozwój turystyki na obszarze Partnerstwa na tle Polski.....	67
Ryc. 41.	Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych	69
Ryc. 42.	Liczba uczniów klas pierwszych szkół podstawowych	70
Ryc. 43.	Ludność w wieku 0-19 lat.....	70
Ryc. 44.	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (od 2012 również w klubach dziecięcych) do liczby dzieci w grupie wieku do lat 3 (bez trzylatków)	71
Ryc. 45.	Stosunek liczby miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 lat	72
Ryc. 46.	Wysokość subwencji i wydatków na oświatę	73
Ryc. 47.	Sytuacja szkolnictwa zawodowego w powiecie dąbrowskim.....	73
Ryc. 48.	Liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców	75
Ryc. 49.	Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca	76
Ryc. 50.	Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca.....	77
Ryc. 51.	Wskaźnik syntetyczny w obszarze rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej.....	83
Ryc. 52.	Liczba wystawionych PIT-11 przez pracodawców z gminy ogółem – różnica w latach 2019-2015	88
Ryc. 53.	Udział podatników z dochodami zagranicznymi w liczbie podatników ogółem ...	89

Ryc. 54.	Wskaźnik syntetycznych Partnerstwa Dąbrowskiego w obszarze potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki.....	91
Ryc. 55.	Potencjał rozwoju rolniczego Partnerstwa	100
Ryc. 56.	Wskaźnik syntetyczny finansów lokalnych Stowarzyszenia Samorządów Powiatu Dąbrowskiego w latach 2015-2019.....	102
Ryc. 57.	Rozkład wartości wskaźników dla podobszarów	103
Ryc. 58.	Wskaźnik syntetyczny podobszaru „Równoważenie elementów budżetu”	104
Ryc. 59.	Rozkład kwoty nadwyżki operacyjnej na 1 mieszkańca po spłacie zadłużenia ...	108
Ryc. 60.	Wartość wskaźnika „wysokość i struktura dochodów Partnerstwa”	109
Ryc. 61.	Dochody własne przypadające na 1 mieszkańca	113
Ryc. 62.	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (w %).....	115
Ryc. 63.	Wskaźnik wysokość i struktura wydatków Partnerstwa.....	117
Ryc. 64.	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w gminach Partnerstwa (w %)	119
Ryc. 65.	Wskaźnik struktura finansowania działań rozwojowych Partnerstwa	121
Ryc. 66.	Wskaźnik syntetyczny wysokość zadłużenia Partnerstwa	125
Ryc. 67.	Suma zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca	128
Ryc. 68.	Wskaźnik lokalne środowisko przyrodnicze	129
Ryc. 69.	Rozkład wskaźnika lokalne środowisko przyrodnicze w gminach Partnerstwa ..	130
Ryc. 70.	Powierzchnia gruntów leśnych na obszarze Partnerstwa	131
Ryc. 69.	Obszary chronione i cenne przyrodniczo w gminach Partnerstwa	133
Ryc. 70.	Obszar zagrożenia powodziowego obszaru Partnerstwa	134

Spis tabel

Tabela 1.	Zestawienie powierzchni i liczby ludności gmin Partnerstwa	13
Tabela 2.	Zestawienie celów strategicznych członków Partnerstwa.....	34
Tabela 3.	Wskaźnik rozwoju gospodarczego Partnerstwa	43
Tabela 4.	Wskaźniki demograficzne dla Partnerstwa	49
Tabela 5.	Wyniki egzaminów maturalnych w 2020 roku - średnia.....	74
Tabela 6.	Nowopowstałe organizacje pozarządowe i koła gospodyń wiejskich na obszarze Powiatu Dąbrowskiego	79

Tabela 7.	Wysokość dotacji udzielonych przez Powiat Dąbrowski w poszczególnych obszarach zadaniowych organizacjom pozarządowym oraz podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego w latach 2017-2019	80
Tabela 8.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Powiecie Dąbrowskim w latach 2015-2019.....	84
Tabela 9.	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (w %) .	85
Tabela 10.	Różnica liczby mieszkańców w wieku 20-24 i 60-64 lat	86
Tabela 11.	Stopa bezrobocia rejestrowanego	90
Tabela 12.	Struktura podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wg klas wielkości	92
Tabela 13.	Dochody budżetów gmin z tytułu udziału w PIT (A) oraz liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON (B) - na 1 tys. mieszkańców	96
Tabela 14.	Wydatki inwestycyjne z budżetu gminy	97
Tabela 15.	Dochody budżetów gmin z tytułu podatków rolnego, leśnego i od nieruchomości (łącznie)	97
Tabela 16.	Dochody budżetów gmin z tytułu udziału w podatku CIT.....	98
Tabela 17.	Wartość i dynamika zmian wskaźników szczegółowych stanu finansów lokalnych w okresie 2015-2019.....	103
Tabela 18.	Wynik operacyjny netto budżetu w okresie 2015-2019	105
Tabela 19.	Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej netto do kwoty dochodów bieżących (w %).....	106
Tabela 20.	Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej netto do kwoty dochodów bieżących (w %).....	106
Tabela 21.	Kwota wyniku operacyjnego na 1 mieszkańca po spłacie zadłużenia (w PLN)	107
Tabela 22.	Wysokość i struktura łącznych dochodów członków partnerstwa	110
Tabela 23.	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (w %)	114
Tabela 24.	Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem (w %)	116
Tabela 25.	Wielkości nominalnych wydatków majątkowych (w PLN).....	118
Tabela 26.	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	118
Tabela 27.	Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi (w %)	120

Tabela 28.	Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi (w %)	122
Tabela 29.	Poziom zadłużenia gmin Partnerstwa	126
Tabela 30.	Wskaźnik lesistości oraz udziału powierzchni obszarów cennych przyrodniczo w powierzchni gmin Partnerstwa.....	132
Tabela 31.	Ranking problemów, deficytów i barier rozwojowych Partnerstwa.....	138
Tabela 32.	Drzewo problemów obszaru Partnerstwa	139

